

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН

**ЧЕНЕМДИК
АКТЫЛАРЫ**

№8/2013

**НОРМАТИВНЫЕ
АКТЫ**

НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Редакциялык коллегия:

Терайым: Садыркулова А.М.
Коллегия мүчөлөрү: Темиров К.А.
Дүйшеналиева С.Д.
Садыкова Н.О.
Жооптуу катчы: Абдиева К.Т.

Басылманын мазмунуна тиешелөө маселелер боюнча маалымат алуу үчүн:

Бишкек шаары, Т. Үмөталиев атындагы көчө, 101,
Кыргыз Республикасынын
Улуттук банкынын, Юридикалык бөлүмүнө:
телефон: (996 312) 669034 телефону
факс: (996 312) 610730 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот
<http://www.nbkr.kg>

Басылманы таркатуу маселеси боюнча:

Бишкек шаары, Т. Үмөталиев атындагы көчө, 101,
Кыргыз Республикасынын
Улуттук банкынын, Тышкы жана коомдук байланыштар бөлүмү:
телефон: (996 312) 669 009
факс: (996 312) 61 04 56
<http://www.nbkr.kg>

Республиканын коммерциялык банктарын жана коомчулукту Улуттук банктын ченемдик документтери жана банктын иши жөнүндөгү расмий маалыматтар менен камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын кеңири жайылтуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо бул басылманын негизги максаты болуп саналат. Басылма айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланып турат.

Уюштуруучусу - Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде каттоодон өткөн жана 1998-жылдын 5-октябрында 321-номердеги күбөлүктү алган.

ЖИ Маслов А.С. (Граффа типографиясы)

жана басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, Огонбаева көчөсү, 222

2013-жылдын 18-ноября басууга кол коюлган.

2013-жылдын 22-ноября басылган.

185 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2013-жыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз басылманы кайсы формада, кайсы каражаттар менен болбосун көчүрүп басууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басууда жана андан шилтеме келтирүүдө «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары» басылмасына таянуу зарыл.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

Редакционная коллегия:

Председатель: Садыркулова А.М.
Члены коллегии: Темиров К.А.
Дуйшеналиева С.Д.
Садыкова Н.О.
Ответственный секретарь: Абдиева К.Т.

По вопросам, связанным с содержанием публикаций, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101, Национальный банк Кыргызской Республики,
Юридический отдел:
телефон: (996 312) 669 034
факс: (996 312) 610 730
<http://www.nbkr.kg>

По вопросам, связанным с распространением публикаций Национального банка Кыргызской Республики, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101, Национальный банк Кыргызской Республики,
Отдел внешних и общественных связей:
телефон: (996 312) 669 009
факс: (996 312) 61 04 56
<http://www.nbkr.kg>

Целью издания журнала является официальная публикация нормативных актов Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами Национального банка и официальной информацией о деятельности Национального банка, а также проведение пропаганды банковского законодательства Кыргызской Республики. Предположительная периодичность издания журнала - один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.

Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации СМИ № 321 от 5.10.1998 года.

Подготовлено к печати и отпечатано в типографии «Graffa» ЧП Маслов А.С.

г. Бишкек, ул. Огонбаева, 222

Подписано в печать 18 ноября 2013 г.

Отпечатано 22 ноября июля 2013 г.

Тираж 185 экз.

© Национальный банк Кыргызской Республики, 2013 год.

Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка на издание «Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики» обязательна.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Басылма Улуттук банктын өткөн жылдагы иши боюнча толук отчету болуп саналат. Ал Республиканын экономикалык өнүгүшү, Улуттук банктын акчакредит саясаты, финансылык отчету жөнүндө кыскача маалыматтарды, Улуттук банктын ишине тиешелүү жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын экономикасына негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү жана анын секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Ай сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылмада тышкы сектордун өнүгүшүндөгү акыркы тенденциялар чагылдырылат. Тиркемелеринде төлөм теңдеминин нейтралдуу формасы, тышкы соода түзүмү, эларалык камдар (резервдер) тышкы карыз боюнча маалыматтарды камтыган таблицалар келтирилген. Чейрек сайын - январь, май, июль, октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама

Басылмада республикада жана анын региондорунда керектөө бааларынын динамикасы, инфляциянын негизги факторлорун анализдөөлөр, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акчакредит саясат жагында кабыл алган чечимдери жөнүндөгү маалыматтар камтылып, кийинки мезгилге инфляциялык болжолдоолор келтирилет. Чейрек сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет

Басылма Кыргыз Республикасынын финансы системасынын учурдагы абалын экономиканын башка секторлору менен өз ара байланышта кароого алынышы боюнча аналитикалык маалыматты камтыйт. Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө коомчулукка маалымат дайт. Алты айда бир жолу кыргыз, орус жана англис тилинде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пресс-релизи

Улуттук банкта жана бүтүндөй банк тутумунда бир апта ичинде болуп өткөн жаңылыктарды, Улуттук банктын ыкчам маалыматтарын, финансы рыногу боюнча аналитикалык материалдарды жана жалпыга маалымдоо каражаттары, юридикалык жактар жана жеке адамдар үчүн маалыматтарды камтыйт. Апта сайын кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.

Издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Издание является полным отчетом Национального банка за прошедший год. Содержит краткую информацию об экономическом развитии республики и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность Национального банка, общие сведения о НБКР, статические приложения. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Информационное издание содержит статические сведения по основным макроэкономическим показателям и секторам экономики Кыргызской Республики.

Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Платежный баланс Кыргызской Республики

«Платежный баланс Кыргызской Республики» отражает последние тенденции в развитии внешнего сектора. В приложениях приводятся таблицы с данными по нейтральной форме платежного баланса, структуре внешней торговли, международным резервам, внешнему долгу. Выпускается ежеквартально - в январе, мае, июле, октябре на кыргызском, русском и английском языках.

Обзор инфляции в Кыргызской Республике

Издание содержит описание динамики потребительских цен в республике и ее регионах, анализ основных факторов инфляции, информацию о решениях Национального банка Кыргызской Республики в области денежно-кредитной политики и представляет прогноз инфляции на предстоящий период. Публикуется ежеквартально на кыргызском, русском и английском языках.

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики

Издание содержит аналитическую информацию о текущем положении финансовой системы Кыргызской Республики во взаимосвязи с другими секторами экономики. Информирование общественности о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики. Выпускается 1 раз в 6 месяцев на трех языках: кыргызском, русском и английском

Пресс-релиз Национального банка Кыргызской Республики

«Пресс-релиз НБКР» содержит хронику событий, происходящих в Национальном банке и банковской системе в целом, оперативную информацию НБКР за неделю, аналитические материалы по финансовому рынку и другую информацию к сведению СМИ (средства массовой информации), юридических и физических лиц. Публикуется еженедельно на русском и кыргызском языках.

МАЗМУНУ

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\13 “Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу” токтому;.....8
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\16 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө” токтому;.....49
3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35\17 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын микрофинансылык уюмдардын ишин жөнгө салган айрым ченемдик укуктук актыларына толуктоолорду киргизүү жөнүндө” токтому;.....59

СОДЕРЖАНИЕ

1. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики № 35\13 от 25 сентября 2013 года «Об утверждении «Положения о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования»; 64
2. Постановление Правления Национального Банка Кыргызской Республики № 35\16 от 25 сентября 2013 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики»; 103
3. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики № 35\17 от 25 сентября 2013 года «О внесении дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики, регулирующие деятельность микрофинансовых организаций»; 112

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\13 токтому**

«Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө» мыйзамынын 7 жана 43 - беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө» жобо (кошо тиркелет) бекитилсин.
2. Токтом талаптары пилоттук долбоордун алкагында ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды ишке ашырууда «ЭкоИсламикБанк» ЖАКка да таркатыла тургандыгы белгиленсин.
3. Улуттук Банк Башкармасы тарабынан 2007-жылдын 2-февралында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2007-жылдын 6-мартында 25-07 номеринде каттоодон өткөрүлгөн №6/4 “ЭкоБанк” ААКсында ислам каржылоо принциптерине ылайык операцияларды ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобо тууралуу” токтом күчүн жоготкон катары таанылсын.
4. Токтом расмий жарыялангандан отуз күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.
5. Юридика башкармалыгы:
  - токтомду Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий сайтына жарыяласын;
  - расмий жарыялангандан кийин бул токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигине жөнөтсүн.
6. Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды тааныштырсин.
7. Ушул токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары З.Л.Чокоев мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Асанкожоева З.М.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\13 токтому менен бекитилген

**“Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине
ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдиктерди тескөө
боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобо**

1-глава. ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

1. Бул Жобо, Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө», «Кыргыз Республикасындагы банктар жана банк иши жөнүндө» жана “Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө” мыйзамдарга ылайык иштелип чыккан жана анын талабы мөөнөттүү депозиттерди тартуу менен иш алып барышкан, ошондой эле операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырган коммерциялык банктарга жана микрофинансылык компанияларга (мындан ары - банктарга) таркатылат.
2. Банктарда операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөөнүн шайкеш системасын түзүү, бул Жобонун максатынан болуп саналат.
3. Кредиттик тобокелдик – бул, кардарлар/сунуштоочулар/өнөктөштөр (мындан ары - кардарлар) өз милдеттенмелерин келишим мөөнөттөрүнө жана шарттарына ылайык аткарбагандыгынан улам келип чыккан жоготуу тобокелдиги, анын кесепети банк капиталына же анын пайдасына терс таасирин тийгизиши мүмкүн.

Алгылыктуу натыйжа кардардын макулдашууларда жана/же келишимдерде каралган, банк алдындагы милдеттенмелерин аткарышына жараша аныкталган банк ишинин бардык түрлөрүндө кредиттик тобокелдик орун алышы ыктымал.

Банктын кредиттик тобокелдикке дуушарлануу деңгээлин, анын келип чыгуу себептерин иликтөө жана кредиттик тобокелдикти алардын негизинде болжолдоого жана аны алгылыктуу деңгээлге чейин минималдаштырууга мүмкүндүк берген ички жана тышкы факторлорду аныктоо – кредиттик тобокелдикти тескөөнүн негизги максатынан болуп саналат.

4. Жобонун максатында кредиттик тобокелдикти камтыган активдер дегенден улам, ислам каржылоо принциптери боюнча жайгаштырылган активдерди түшүнүү зарыл. Кредиттик тобокелдикти камтыган, чек ара аркылуу өтүүчү активдер – бул, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкаркы жүргүзүлүп жаткан ишкердикти каржылоо үчүн резиденттерге/резидент эместерге берилген активдер, мында резидент/резидент эместер түшүнүгү Кыргыз Республикасынын “Чет өлкө валютасындагы операциялар жөнүндө” мыйзамында аныкталган түшүнүккө төп келет.

Кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин ар бир түрү өзгөчө мүнөздөмөлөргө ээ экендиги, айрым келишимдердин милдеттүү эмес мүнөзүнө жараша кредиттик тобокелдик, ички контролдукту жана тобокелдикти тескөөнү жүзөгө ашыруу үчүн активдин ар бир түрү боюнча өзүнчө бааланууга тийиш.

5. Ушул Жобонун, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары -Улуттук банк) башка ченемдик актыларынын талаптары банктын кредиттик тобокелдиктин тескөөгө алынышын жөнгө салуучу ички документтеринде толук чагылдырылууга тийиш.

2-глава. ОПЕРАЦИЯЛАРДЫ ИСЛАМ КАРЖЫЛОО ПРИНЦИПТЕРИ БОЮНЧА ЖҮЗӨГӨ АШЫРУУГА ТИЕШЕЛҮҮ БАНКТЫН САЯСАТЫ

6. Банк жүзөгө ашырууга ниеттенген ислам каржылоо принциптери боюнча продукттардын жана типтүү келишимдердин бардык түрү Шариат стандарттарына ылайык келиши көз карашынан, алгач Шариат кеңеши тарабынан жактырылууга тийиш.
7. Банктын ислам каржылоо принциптери боюнча операциялары Директорлор кеңеши тарабынан бекитилген анын ички саясатына ылайык жүзөгө ашырылат.
8. Банктын ислам каржылоо принциптери боюнча саясаты (мындан ары -Саясат) бүтүмдөрдү жүзөгө ашырууда, тариздентүүдө, тобокелдикке мониторинг жүргүзүүдө жана тескөөгө алууда банк кызматкерлери таянууга милдеттүү болгон стратегияны, критерийлерди, параметрлерди жана жол-жоболорду аныктайт.
9. Саясатта кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин берилишине тиешелүү болгон төмөнкүдөй жол-жоболор чагылдырылууга тийиш:
  - 1) төмөнкүлөрдү кошо алганда, жалпы жоболор:
    - инвесторлордун саны боюнча чектөөлөрдү кошо алганда, потенциалдуу кардарлардын/өнөктөштөрдүн курамы;
    - каржылоо максаттарына жана башка шарттарга жараша, кредиттик тобокелдиктерди камтыган активдердин түрлөрүн;
    - каржылоонун сандык чектерин;
    - каржылоо мөөнөттөрүн;
    - кардарлардын/өнөктөштөрдүн төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү критерийлерин;
    - кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча кошумча сумманы/кирешени жана аларды эсептөө ыкмаларын;
    - кардарлардын/өнөктөштөрдүн финансылык маалыматтарына карата талаптарын;

- географиялык чектөөлөрдү;
  - актив берилүүчү валютаны белгилөө тартибин жана чектөөлөрдү;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин чектүү концентрацияланышы (кардарлардын/өнөктөштөрдүн топтому боюнча, географиялык белгиси, тармактар, валютасы жана башка факторлор боюнча);
  - инсайдерлерге жана аффилирленген жактарга берилүүчү, кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча чектөөлөрдү;
  - күрөөнүн наркына жана алгылыктуулугуна баа берүү критерийлерин;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди сунуштоого даярдоо жол-жоболорунун сакталышы үчүн контролдукту жүзөгө ашыруу тартиби;
  - банк тарабынан кепилдик каттардын берилиши боюнча талаптар (2-тиркеме);
  - каржылоонун максималдуу портфелинин активдерге карата катышы;
  - каржылоо портфелиндеги активдин ар бир түрүнүн чектүү салыштырма салмагы;
  - жана башкалар.
- 2) кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди тариздөө тартиби, анын ичинде:
- документтердин формалары;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди сунуштоо тартиби;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин берилишин жактыруу тартиби;
  - финансылык талдап-иликтөөлөргө карата талаптар;
  - күрөөгө жана документтерге карата талаптар (күрөөнүн түрү, күрөөнүн кредиттик тобокелдикти камтыган активге карата катышы, рыноктук наркына баа берүү жана анын жайгашкан жери);
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин туура тариздетилишине контролдук кылуу тартиби.
- 3) төмөнкүлөрдү кошо алганда, кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди тескөө боюнча талаптар:
- кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди тескөө тартиби;
  - кардардын/өнөктөштүн досьесинин шайкеш жүргүзүлүшүнө карата талаптар;
  - келишимдердин аткарылышына контролдукту уюштуруу;
  - күрөөгө жүргүзүлгөн мониторингдин мезгил аралыгы;

- кредиттик тобокелдикти камтыган мөөнөтүндө төлөнбөгөн активдерди узартуу же калыбына келтирүү шарттары;
  - классификациялоого жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга кам түзүүгө карата талаптар (РППУ);
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдерге көз карандысыз баа берүү процесси;
  - маалымат системаларына (отчеттуулукка) карата талаптар;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин тескөөгө алынышына контролдукту уюштурууга карата талаптар;
  - кредиттик тобокелдикке байланыштуу келип чыгышы мүмкүн болгон чыгымдарга баа берүү үчүн стресс-тестирлөөнү жүргүзүүгө карата талаптар (3-тиркеме).
- 4) кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин максималдуу суммасын жана түрүн көрсөтүү менен аларды сунуштоо боюнча ыйгарым укуктарды бөлүштүрүү. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди сунуштоо жана банктын баланстан тышкаркы милдеттенмелерин кабыл алуу укугу, каржылоо учурунда кемчиликтерге жол бергендиги үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тарткан бир нече деңгээлдеги кызмат адамдарына бөлүштүрүлүүгө тийиш;
- 5) каржылоо процессине катышкан түзүмдүк бөлүмдөр ортосунда укуктардын өткөрүп берүү милдеттенмелери жана маалымат алмашуу
- 6) жаңы банктык продукттар боюнча тобокелдиктерге баа берүү тартиби. Бардык жаңы продукттар боюнча тобокелдиктер, банк мындай продукттар рыногуна киргенге чейин аныкталууга, баа берилүүгө жана контролдоонууга тийиш;
- 7) кредиттик тобокелдикти камтыган “көйгөйлүү” активдерге байланыштуу жагдайларды аныктоо, иликтөөлөрдү жүргүзүү жана чечүү тартиби.

Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген талаптардын чегинде банк, кардарлардын чөйрөсүн, кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин түрүн өз алдынча аныктайт жана кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча кошуп эсептелген бааны/кирешени белгилейт.

10. Банктын так жана кылдат иштелип чыккан Саясаты кредиттик тобокелдикти камтыган активдер менен туура иш алып барууга өбөлгө түзүп, банктын пайда алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга тийиш.
11. Банк Башкармасы Саясаттын жана стратегиянын аткарылышына жоопкерчиликтүү, ал үчүн банк ишинин процессинде кредиттик тобокелдикти аныктоо, өлчөө, мониторинг жүргүзүү жана контролдоо боюнча саясаттын жана жол-жоболордун иштелип чыгышын жана аткарылышын камсыз кылууга милдеттүү.

12. Банктын Директорлор кеңеши орун алган тобокелдиктердин өзгөрүшүнө, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдүн киргизилишине, банк операцияларынын татаалдыгына, каржылоо процессине таасир этиши мүмкүн болгон уюштуруу түзүмүнө жана кадр курамына өзгөртүүлөрдүн киргизилишине, ошондой эле республиканын жана банктын, анын кардарларынын/өнөктөрүнүн ишкердик байланышы түптөлгөн өлкөлөрдө каржылоо процесстерине таасирин этиши мүмкүн болгон өзгөртүүлөргө жараша, Саясатты жана стратегияны жылына кеминде бир жолу кайрадан карап чыгууга милдеттүү.

Өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүүгө тиешелүү бардык маселелер банктын Каржылоо боюнча комитети же ченемдик укуктук актыларга ылайык мындай укукту башка бирөөгө ыйгарып берүүгө укугу бар жактар тарабынан гана чечилүүгө тийиш.

Өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү укугу кызмат адамдарынын бир нече деңгээли боюнча бөлүштүрүлүүгө тийиш, мындай адамдар каржылоо учурунда кемчиликтерге жол бергендиги үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартышат.

Өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган ири активдерди жана кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди банктын инсайдерлерине/аффилирленген жактарына берүү, Директорлор кеңеши тарабынан жактырылууга жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык келүүгө тийиш. Банктын Директорлор кеңеши өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган ири активдердин, кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин банктын инсайдерлерине/аффилирленген жактарына берилиши, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жайгашкан күрөө менен камсыздалган, өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди кошо алганда, кредиттик тобокелдикти камтыган чек ара аркылуу өтүүчү активдерди Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын бузуу менен жана/же банк алар боюнча жоготууга учураган активдер боюнча чечимдерди колдоого алгандагы үчүн жоопкерчилик тартат.

Ошондой эле, эгерде Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жайгашкан күрөө, өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган активдин суммасынын 20 пайызынан көбүрөөк тобокелдикти камтыган актив боюнча камсыздоодон болгон учурда да, банктын Директорлор кеңешинин жактыруусу талап кылынат.

3-глава. ШАРИАТ КЕҢЕШИНИН РОЛУ

13. Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык ишкердикти жүзөгө ашырууда бардык продукттарды сунуштоонун жалпы шарттары жана типтүү келишимдер, алардын Шариат стандарттарына ылайык келиши көз карашынан Шариат кеңеши тарабынан жактырылууга тийиш. Эгерде айкын бир келишим шарттарына, аларды өзгөртүүчү өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсе, алар да Шариат кеңеши тарабынан жактырылышы зарыл.

Эгерде, Шариат кеңеши тарабынан жактырылган типтүү келишимдин бардык олуттуу (негизги) шарттары өзгөртүлбөгөн болсо, келишим акча каражаттарын жайгаштыруу боюнча бүтүмдөрдүн мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен анын шарттарын тактоо максатында банктын Шариат кеңешине кошумча макулдашуусуз эле, өзгөртүлүшү жана толукталышы мүмкүн. Өзүндө кредиттик тобокелдикти камтыган бардык активдер Шариат стандарттарынын сакталышына мониторингдин жүргүзүлүшү үчүн жоопкерчиликтүү болгон бөлүм (же Шариат стандарттарынын сакталышын текшерүүгө алган ыйгарым укуктуу ички аудитор) тарабынан алардын Шариат стандарттарына ылайык келиши көз карашынан жактырылууга тийиш.

14. Шариат кеңеши өз милдетин аткарууда банк жетекчилигинен көз карандысыз болууга тийиш.
15. Шариат кеңешинин иши банктын Директорлор кеңеши тарабынан бекитилген “Шариат кеңеши жөнүндө” жобо менен жөнгө салынат.
16. “Шариат кеңеши жөнүндө” жободо төмөнкүлөр аныкталууга тийиш:
- Шариат кеңешинин ишин уюштуруу (регламент) – кеңештин курамын, отурумдарды өткөрүү тартибин;
  - Шариат кеңешинин ыйгарым укуктарын жана жоопкерчиликтерин;
  - банктын Директорлор кеңеши, Башкармасы, Каржылоо боюнча комитети, Корпоративдик башкаруу боюнча комитет жана Аудит боюнча комитет менен өз ара иш алып баруу тартибин.
17. Шариат кеңешине Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына жооп берген адистер кирүүгө тийиш.

4-глава. БАНКТЫН КАРЖЫЛОО БОЮНЧА КОМИТЕТИ

18. Банктын Директорлор кеңеши тарабынан дайындалган Каржылоо боюнча комитет банктын каржылоо боюнча саясатын жүзөгө ашырган орган болуп саналат.
19. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди, гарантияларды, милдеттенмелерди, кепилдиктерди жана маңызы боюнча кредиттик тобокелдикти жана кредиттик жоготуу тобокелдигин камтыган активдер болуп саналган башка активдерди жана милдеттенмелерди берүүгө тиешелүү баардык маселелер Каржылоо боюнча комитет тарабынан гана чечилүүгө тийиш. Каржылоо боюнча комитет Банктын Директорлор кеңешинин компетенциясына гана тиешелүү маселелерди эске албаганда, бул укугун башка жактарга ыйгара алат. Каржылоо боюнча комитет ошондой эле, Саясатка ылайык кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү боюнча ыйгарым укуктарды бөлүшүүгө тиешелүү маселелерди да карайт. Каржылоо боюнча комитет, өзүндө ири кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди сатуу жана эсептен алып салуу боюнча сунушту Директорлор кеңешинин кароосуна коет. Банк Башкармасы ушул маселелер боюнча Директорлор кеңешинин чечимдеринин аткарылышы үчүн жоопкерчиликтүү болуп саналат.

Улуттук банк Башкармасынын 2012-жылдын 12-октябрындагы №40/1 токтому менен бекитилген “Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык, жүзөгө ашырылуучу каржылоо чектери жөнүндө” нускоо талабына ылайык, бир кардардын банктын таза суммардык капиталынын 10 пайызынан ашкан чогуу алгандагы карызы ири тобокелдик катары каралат.

20. Каржылоо боюнча комитеттин иши банктын Директорлор кеңеши тарабынан бекитилген “Банктын Каржылоо боюнча комитети жөнүндө” жобо аркылуу жөнгө салынат.
21. “Банктын Каржылоо боюнча комитети жөнүндө” жободо төмөнкүлөр аныкталууга тийиш:
  - Каржылоо боюнча комитеттин ишин уюштуруу - комитеттин курамы, отурумдарын өткөрүү тартиби, чечимдери кабыл алуу үчүн зарыл болгон документтердин тизмеги;
  - Каржылоо боюнча комитеттин ыйгарым укуктары жана жоопкерчиликти;
  - Директорлор кеңешинин отчет берүү жана банк Башкармасы, Шариат кеңеши жана түзүмдүк бөлүмдөр менен каржылоо маселелери боюнча өз ара иш алып баруу тартиби;
  - Каржылоо боюнча комитеттин ар бир мүчөсүнүн чечим кабыл алуу жана ага кол коюу боюнча жоопкерчилиги.

22. Банктын Каржылоо боюнча комитети кеминде 5 мүчөдөн турууга тийиш, комитетти Башкарманын Төрагасы же анын орун басарларынын бири жетектейт.

Каржылоо боюнча комитеттин курамына төмөнкүлөр кирет:

- банктын Каржылоо боюнча бөлүмүнүн жетекчиси;
- банктын юридикалык кызматынын жетекчиси;
- аткарган функционалдык милдети Каржылоо боюнча комитеттин ишине катышуу учурунда, таламдардын каршы келип калышына себеп болбогон банктын башка кызматкерлери.

Тобокелдик менеджери Каржылоо боюнча комитеттин ишине аталган коллегиялык орган тарабынан чечимдердин кабыл алынышы учурунда добуш берүүгө укуксуз, эксперттик пикирин билдирүү үчүн катыша алат.

Комитеттин чечим кабыл алууга катышкан ар бир мүчөсүнүн:

- кароого алынып жаткан маселенин маңызы боюнча толук маалыматы болууга тийиш;
- кабыл алынган чечимдин банк ишине тийгизген таасирин анык түшүнүүгө тийиш;
- тобокелдиктин келип чыгышы ыктымалдыгына жана кабыл алынган чечимдердин натыйжаларына баа бере алууга тийиш.

Кароого алынып жаткан маселе боюнча сын-пикирин жана сунушун билдирген жана кабыл алынган чечимге макул болбогон комитет мүчөсү ал тууралуу добуш берүүдө ачык билдирип, протоколдо каттатууга тийиш. Протоколго комитеттин отурумга катышкан бардык мүчөлөрү жана катчысы кол коет. Комитеттин отурумга катышпаган мүчөлөрү кабыл алынган чечимге кол коюп берүү менен таанышып чыгууга тийиш.

23. Банктын тобокелдик менеджери эң аз дегенде ай сайын инсайдерлерге жана аффилирленген жактарга кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча тобокелдиктерге баа берүүнү кошо алганда, кредиттик тобокелдик деңгээли боюнча отчетторду Директорлор кеңешине сунуштап туруусу зарыл.

5-глава. КРЕДИТТИК ТОБОКЕЛДИКТИ КАМТЫГАН АКТИВДЕРДИ СУНУШТОО БОЮНЧА ИШТИ УЮШТУРУУ

§1. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди алууга берилген билдирмеге талдап-иликтөөлөр

24. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү боюнча иш мындай активди алууга кардардын/өнөктөштүн билдирмесин банк алган учурдан тартып башталат. Берилген билдирмеде кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуу максаты, талап кылынган сумма, алуу шарттары жана мөөнөтү, аны кайтарып берүү булагы жана күрөөгө тиешелүү маалыматтар көрсөтүлүүгө тийиш (бул Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында жана банктын ички документтеринде каралган учурларда гана).
25. Банктар, кардарлар/өнөктөштөр жөнүндө маалыматты кошо алганда, кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди алууга кардарлардан/өнөктөштөрдөн келип түшкөн билдирмелерди, билдирме боюнча кабыл алынган чечимге көз карандысыз, каттап турууга милдеттүү. Журналда ошондой эле, активдерди берүүдөн баш тарткан учурда, кардарга/өнөктөшкө ал тууралуу маалымдалгандыгы да чагылдырылышы зарыл. Журнал көктөлүүгө, номер коюлуп, ага банктын мөөрү басылууга тийиш (4-тиркеме). Банкта маалыматтардын сакталышын, алардын архивинин түзүлүшүн камсыз кылган жана оңдоолордун киргизилишине мүмкүндүк бербеген коопсуздук системасы орнотулган шартта, журналды электрондук түрдө жүргүзүүгө жол берилет. Журналда чагылдырылган маалыматтар Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 27-августундагы №22/9 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан лицензия алышкан коммерциялык банктардын жана финансы-кредит мекемелеринин ишинде түзүлгөн негизги документтердин сактоо мөөнөттөрү көрсөтүлгөн тизмеси жөнүндө” токтомуна ылайык, кеминде алты жыл сакталышы зарыл.
26. Ар бир банкта кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди алууга билдирмелерди кароонун белгилүү бир тартиби, ошондой эле мындай активди алуу ниетин билдирип кайрылган жактарга карата коюлуучу талаптар белгилениши зарыл.
27. Эгерде, каржылоо боюнча адис же кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү чечимин кабыл алууга катышкан кайсыл бир жак потенциалдуу кардарга каршы таламга ээ болсо, анда мындай жак кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү чечимин кабыл алууда ага катышууга тийиш эмес.
28. Кардар өз сын-пикирлерин жана сунуштарын кардарлардын даттануулары жана сунуштары чагылдырылган китепте (мындан ары – китеп)

каттоого тийиш. Китеп номерленип, көктөлүүгө, ошондой эле банк Башкармасынын төрагасы же анын орун басарларынын бири тарабынан күбөлөндүрүлүп, ага банктын мөөрү басылууга тийиш. Китеп кеминде беш жыл сакталууда турат (5-тиркеме).

Банк, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында белгиленген маалыматтын коопсуздугун камсыз кылуу боюнча бардык талаптарды сактаган шартта, ошондой эле маалыматтар резервин түзүүнүн автоматташтырылган системасы жөнгө салынган болсо гана китепти электрондук түрдө жүргүзүүгө жол берилет.

Китепти сактоо мөөнөтү Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 27-августундагы №22/9 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан лицензия алышкан коммерциялык банктардын жана финансы-кредит мекемелеринин ишинде түзүлгөн негизги документтердин сактоо мөөнөттөрү көрсөтүлгөн тизмеси жөнүндө” токтомуна ылайык белгиленет.

Бул учурда банк кардарлар тарабынан берилген маалыматтардын купуялуулугун гарантиялабайт, анткени сын-пикирлерин жана сунуштарын чагылдыруу үчүн андан банктын бардык кардарлары пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө ээ.

29. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүүнү максатка ылайыктуулугун жана белгиленген талаптарга шайкештигин аныктоо үчүн каржылоо боюнча адис кардар/өнөктөштөн төмөнкү документтерди талап кылышы зарыл:

- толтурулган анкетаны, анда кардар/өнөктөш (эгерде кардар/өнөктөш юридикалык жак болсо, андан юридикалык жактын жетекчиси) өзү жана ал жетектеген юридикалык жак тууралуу негизги маалыматтарды (юридикалык жак кайсыл багытта иш алып бараары, жетекчиликтин иш тажрыйбасы, ишкердиктин түрү, жүгүртүү каражаттарынын өлчөмү, бизнес боюнча негизги өнөктөштөр ж.б.) көрсөтүүгө тийиш;
- нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн же юридикалык жактын мөөрү басылган же болбосо мыйзам талабына ылайык мындай көчүрмөлөрдү нотариалдык жактан күбөлөндүрүү мүмкүн болбогон шартта, жетекчинин кол тамгасы коюлган уюштуруу документтеринин көчүрмөсү (эгерде кардар/өнөктөш юридикалык жак болсо).;
- эгерде кардар/өнөктөш Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жыл сайын аудиттен өтүүгө милдеттүү болсо, тышкы аудитордун корутундусу менен акыркы отчеттук жыл үчүн финансылык отчетту жана/же салык органдары кабыл алган жылдык финансылык отчетту (эгерде кардар/өнөктөш күбөлүктүн же патенттин негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган юридикалык жак же жеке адам болсо);
- өткөн чейрек үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчетту кошо алганда, финансылык отчетту (эгерде кардар/өнөктөш

күбөлүктүн же патенттин негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган юридикалык жак же жеке адам болсо);

- мамлекеттик органдардан каттоодон өткөндүгү жөнүндө документ (эгерде кардар/өнөктөш күбөлүктүн же патенттин негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган юридикалык жак же жеке адам болсо);
- алынган каражаттарды пайдалануу боюнча экономикалык негиздемелерди камтыган бизнес-планды, өндүрүштүк, тармактык жана рыноктук болжолдуу планды (рынок шартын, орун алган бааны чечмелөө), кардар/өнөктөштүн акча каражаттарынын жылышынын болжолдуу планын, булактарды, мөөнөттөрдү жана кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин ордун жабуу боюнча иш-чаралар планын (эгерде кардар/өнөктөш юридикалык жак болсо);
- рыноктук наркын, баа берүү күнүн, ким тарабынан баа берилгендигин, каттоодон өткөндүгүнүн далилдерин, күрөөнүн жайгашкан ордун, ээлик кылууну тастыктаган документтерди жана банктын ички документтерине ылайык, башка документтерди көрсөтүү менен күрөөгө коюлган мүлктүн описин (болгон болсо);
- гарантты (алуучуну) көрсөтүү менен гарантияны (кепилдикти), гарантия суммасын, гаранттын финансылык отчетун ж.б. (эгерде банк гарантиянын (кепилдиктин) берилишин талап кылса);
- ким экендигин тастыктаган документти (эгерде кардар/өнөктөш жеке адам болсо);
- акыркы 12 ай үчүн эмгек акысы тууралуу маалымкатты (каржылоо суммасы 100 000 сомдон ашпаса, 6 ай үчүн) же киреше тууралуу маалыматтарды тастыктаган башка документтерди (эгерде кардар/өнөктөш жеке адам болсо).

Жогоруда белгиленген документтерден тышкары чечим кабыл алуу үчүн банк зарыл деп эсептеген башка документтерди (контракттарды, келишимдерди, сунуштама каттарды ж.б.) да талап кылышы мүмкүн.

30. Банктык кызмат көрсөтүүнү сунуштоодо банк төмөнкү укуктарды кошо алганда, кардарлардын/өнөктөштөрдүн укуктарынын сакталышын камсыз кылууга тийиш:

- кардар/өнөктөштүн келишимге кол койгондон кийин акча каражаттарын алганга чейин кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуудан акысыз негизде баш тартуу укугунун (банк тарабынан каржылоонун алкагында активдерге ээ болгон учурду эске албаганда);
- кардар/өнөктөштүн келишимге кол койгонго чейин ага тиешелүү документтери менен кошо келишим долборун колуна алып, юридикалык консультация алуу үчүн банктан сырткары кайрылууга укугунун.

- Мында кардар/өнөктөшкө келишим менен таанышуу үчүн берилген убакыт аралыгы кеминде бир күн, бирок үч күндөн ашпоого тийиш;
- кардардын/өнөктөштүн кредиттик тобокелдикти камтыган активди пролонгациялоо же реструктуризациялоо өтүнүчү менен банкка кайрылуу укугунун;
  - эгерде кредиттик тобокелдикти камтыган активдин негизги суммасынын 50% көбүрөөгүнүн орду жабылган болсо, кардар/өнөктөшкө сунушталган күрөөнү, банктын ички документтерине ылайык кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча карызынын калган суммасын жаба алгандай нарктагы башка күрөөгө алмаштыруу укугунун.
31. Банктын каржылоо боюнча ишинин ачык-айкындуулугун арттыруу жана кардарлар/өнөктөштөр аларды тейлеген жеринде каржылоо шарттары менен кылдат таанышып чыгуусу максатында, каржылоо шарттары жана тартиби, кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуу үчүн зарыл болгон тиешелүү документтердин тизмеги, каржылоо процессин жөнгө салган Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын жана банктын ички ченемдик документтердин тизмеги жөнүндө ачык маалыматты камтыган такталар көрүнүктүү жерде жайгаштырылышы зарыл. Такталарда ошондой эле, кардар/өнөктөштөрдүн укуктары, банка даттануулар жана сунуш-пикирлер чагылдырылган китептин бардыгы жана кардарлар/өнөктөштөр үчүн зарыл болгон башка маалыматтар да чагылдырылууга тийиш.
32. Банк кызматкерлери кардарлар менен функционалдык милдеттеринин алкагында гана иш алып барууга тийиш. Мындан тышкары, алар кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүүдө сый акы үчүн ортомчу катары иш алып барууга укугу жок.
33. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүүгө байланыштуу келип чыккан тобокелдиктерди өзүнө алуу менен банк, мындай актив берилгенге чейин сыяктуу эле, кийин да - каражаттар банкка толук кайтарылып берилгенге чейин кардар/өнөктөш тарабынан берилген маалыматтардын толуктугун жана тактыгын текшерип турууга тийиш.
34. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди алууга берилген билдирмеге талдап-иликтөөлөр банктын Директорлор кеңеши тарабынан жактырылган саясатка негизденип, анда төмөнкү негизги факторлорго көңүл бурулушу зарыл:
- каржылоону алуу укугу. Каржылоо боюнча адис кардар/өнөктөш кредиттик тобокелдикти камтыган активди алууга жана тиешелүү келишимге кол коюуга укуктуу экендигине анык ынаанууга тийиш;
  - кардар/өнөктөштүн мүнөзү. Каржылоо боюнча адис кардар/өнөктөш каржылоону алууга жоопкерчиликтүү менен мамиле жасай турганды-

гын, банктын бардык суроолоруна толук жооп берип, карызын төлөө үчүн болгон күч -аракетин жумшай тургандыгын аныктоого тийиш. Талдап-иликтөөнү жүргүзүүдө кардардын кредиттик таржымалын, ал ушул банкта же башка финансы-кредит мекемесинде буга чейин кредиттерден (насыялардан) же кредиттик тобокелдикти камтыган активдерден пайдаланганбы же жокпу, алынган кредит кандайча кайтарылып берилгендигин, кредиттик тартипти так сактагандыгын (өз милдеттенмелерин) аткарууга даяр экендигине көңүл буруу зарыл. Мындан тышкары, анын адамгерчилик аброюна, кесиптик деңгээлине да көңүл буруп, башка кредиттик мекемелерден алынган, кредиттик тобокелдикти камтыган активдер тууралуу маалыматтарды, ошондой эле кредиттик бюродон маалыматтарды талап кылуусу зарыл. Мындан тышкары, кардар/өнөктөштүн ушул тармакта канча жылдан бери иштегендигин жана иш тажрыйбасын, жетишкен ийгиликтерин да кароого алуу маанилүү;

- акча каражаттары. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди алууга берилген билдирмеге талдап-иликтөөнү жүргүзгөн каржылоо боюнча адис төмөнкүдөй эң негизги суроолорго жооп бериши зарыл: кардар/өнөктөш кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин ордун жабуу үчүн киреше же нак акчанын түшүүсү сыяктуу, жетиштүү акча каражаттарын ала алабы? Кардардын/өнөктөштүн акча каражаттарына баа берүүдө каржылоо боюнча адис буга чейин анын туруктуу өсүшкө ээ болгон пайдасы болгонбу же сатуу көлөмү канча, мындай ийгилик келишим мөөнөтү ичинде да туруктуу сакталабы? – мына ушул жагдайларды тактоого тийиш;
- күрөөлүк камсыздоо. Күрөөгө баа берүүдө каржылоо боюнча адис кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча зарыл камсыздоону сунуштоосу үчүн кардар/өнөктөш талаптагыдай активдерге ээби же жокпу, мына ушул жагдайды да териштирүүсү зарыл. Банк, күрөөгө көз карандысыз баа берүүнү жүргүзүү чечимин кабыл алышы да мүмкүн;
- гарантия (кепилдик). Эгерде кредиттик тобокелдикти камтыган активдердин камсыздоосу катары гарантия (кепилдик) колдонулса, анда гарантты (кепилдик берүүчүнү) иликтөө иштерин жүргүзүп, анын кесиптик аброюн, төлөөгө жөндөмдүүлүгүн, жоопкерчиликтүүлүгүн жана өз милдеттенмесин аткарууга даяр экендигин тактоо зарыл;
- чогуу жоопкерчиликтүү топтун мүчөлөрүнүн кепилдиги. Мында чогуу жоопкерчиликтүү топ дегенден улам, пайда алуу максатында ишкердик менен алектенген катышуучулардын-жеке адамдардын (кеминде 3 адам) өз эрки боюнча биригүүсүн түшүнүү зарыл. Мында, бул топтун мүчөлөрү ар биринин милдеттенмелерди аткарылышына биргелешип

кепилдик берип, кандай болбосун шартта алынган акча каражаттарынын толук кайтарылып берилиши үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык чогуу жоопкерчилик тартышат.

35. Каржылоо боюнча адис ушул жобонун 34-пунктунда көрсөтүлгөн факторлорду аныктоо жана/же тактоо максатында, потенциалдуу кардар/өнөктөш менен баарлаштурууга тийиш.
36. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди алууга келип түшкөн билдирмеге талдап-иликтөөнү жүргүзгөндөн кийин банктын каржылоо боюнча адиси кардарга/өнөктөшкө кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүүнүн максатка ылайыктуулугу боюнча негиздеме чагылдырылган корутундуну даярдап, аны кардар/өнөктөштүн билдирмеси жана ушул жобонун, банктын ички документтеринин талаптарына ылайык кардар/өнөктөш банктын талабы боюнча сунуштоого тийиш болгон документтер менен бирге Каржылоо боюнча комитеттин кароосуна сунуштоосу зарыл.

Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүүдөн баш тарткан учурда каржылоо боюнча адис корутундуда анын себептерин көрсөтүү менен мындай чечимдин кабыл алынышын негиздеп, ошондой эле кабыл алынган чечим тууралуу банка белгиленген тартипке ылайык, кардар/өнөктөшкө маалымдоого тийиш.

37. Эгерде билдирмеде көрсөтүлгөн сумма биринчи деңгээлдеги жоопкерчиликтүү кызматкерлер берүүгө ыйгарым укуктуу болгон суммадан ашпаса жана алгылыктуу чечим кабыл алынган болсо, кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү процессин тариздетүү жол-жобосу башталат.
38. Эгерде билдирмеде көрсөтүлгөн сумма биринчи деңгээлдеги жоопкерчиликтүү кызматкерлер берүүгө ыйгарым укуктуу болгон суммадан ашып кетсе, анда тиешелүү корутунду ошол суммага кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү маселесин чечүү алардын ыйгарым укугуна кирген кызматкерлердин же коллегиялдуу органдын кароосуна сунушталат. Мына ушундай сунуш-көрсөтмөнүн негизинде тиешелүү деңгээлдеги ыйгарым укукка ээ кызматкерлер мындай активди берүү маселесин так чечүүгө тийиш. Зарылчылык келип чыккан шартта корутунду жеткире иштеп чыгууга жөнөтүлүшү же кардар/өнөктөш жөнүндө кошумча маалыматтар талап кылынышы же болбосо аны менен дагы жолугушуп, сүйлөшүүнү кошо алганда, кардар/өнөктөш боюнча өз алдынча иликтөөлөр жүргүзүлүшү мүмкүн.

Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү чечими, бардык документтер толук иликтөөгө алынгандан кийин гана кабыл алынат.

39. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди кардар/өнөктөшкө берүү маселеси алгылыктуу чечилген шартта, андан алынган документтер боюнча

кардар/өнөктөштүн досьеси түзүлүп, ага ошол активге тиешелүү баардык документтер сыяктуу эле, келечекте берилүүчү мындай активдер боюнча документтер да көктөлүп турат (кардар/өнөктөштүн досьесине карата минималдуу талаптар 1-тиркемеде келтирилген).

40. Кардар/өнөктөштүндосьесиндебаардыкжолугушуулар, аңгемелешүүлөр, телефон аркылуу сүйлөшүүлөр катталып, күрөөнүн бардыгы жана анын абалына жүргүзүлгөн текшерүүлөр боюнча корутундулар тиркелип, сүйлөшүүлөрдүн кыскача мазмуну, ошондой эле кредиттик тобокелдикти камтыган ошол активдерге байланыштуу баардык кат-кабарлар көрсөтүлүүгө тийиш.

§2. Каржылоо келишимин түзүү

41. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү тууралуу алгылыктуу чечим кабыл алынып, алар менен бардык шарттар талкуулангандан кийин кардар/өнөктөш менен келишим түзүлөт.
42. Банктын кардарларынын/өнөктөштөрүнүн укуктарынын, чыгашаларынын (төлөмдөрү) тизмеги кошо тиркелген, банк менен кардар/өнөктөш ортосунда түзүлгөн келишим, ошондой эле башка макулдашуулар мамлекеттик же расмий тилде (банктын кардарына/өнөктөшүнө тилди тандоо укугун берүү менен) түзүлөт, мында келишимдин тексти кардардын/өнөктөштүн кабыл алуусу жана түшүнүүсү үчүн ачык-айкын жана жеткиликтүү болууга тийиш. Кардардын/өнөктөштүн келишим шарттарынан улам келип чыккан укуктары жана милдеттери өзүнчө бөлүктө чагылдырылууга тийиш. Бардык тиркемелери менен келишимдин бүтүндөй тексти бирдей тамгада терилип, анын өлчөмү кеминде 12ни түзүүгө тийиш.
43. Келишимди түзүүдө кредиттик тобокелдикти камтыган актив берилип жана төлөнө турган бардык шарттар, кийинчерээк аны кайтарып берүүдө көйгөйлөрдүн орун алышы ыктымалдуулугуна жол бербөө үчүн макулдашылышы зарыл. Келишимде кардарга маалымдоо мөөнөтү белгиленип, ошондой эле айкын статьялардын чектелген тизмегин, аларды максималдуу/минималдуу өзгөртүү чектерин көрсөтүү менен мындай укук түздөн-түз чагылдырылган учурларды эске албаганда банк, келишимдин алгачкы шарттарын бир тараптуу өзгөртүүгө укугу жок. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди план боюнча төлөө, ал боюнча кошуп эсептелгендердин/кирешенин графигин түзүү учурунда, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин максатына жана кардар/өнөктөштүн бизнесинин мүнөзүнө, алар тарабынан сунушталган жана банк тарабынан текшерилген бизнес-планга жана акча каражаттарынын жылышын болжолдоолорго таянуу максатка ылайыктуу болуп саналат.

44. Келишимде эң аз дегенде төмөнкүлөр көрсөтүлүүгө тийиш:

- тараптардын аталышы;
- келишим предмети;
- келишимди колдонуу мезгил аралыгы;
- кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүүнүн негизги шарттары - суммасы, төлөө мөөнөтү, камсыздоосу, ал боюнча кошуп эсептелген сумма/киреше жана эсептөө ыкмалары;
- кредиттик тобокелдикти камтыган активдин максаттуу багытталышы;
- тараптардын укуктары жана милдеттери;
- кардар/өнөктөш тууралуу маалыматты кредиттик бюрога берүү шарттары;
- кайсы бир тарап өз милдеттенмелер шартын бузгандыгы үчүн санкциялар, келишим токтотулган учурлар жана токтотуу шарттары.

45. Банктын кардар/өнөктөштөрүнүн укуктарынын, чыгашаларынын (төлөмдөрүнүн), ушул жобого карата 6-тиркемеге ылайык таблица формасында түзүлгөн тизмеги, банк менен кардар/өнөктөш ортосунда түзүлгөн келишимдин ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

Банк бул тизмени кардарга берүүгө жана аны менен тааныштырууга, ал эми зарылчылык келип чыккан учурда кардарга/өнөктөшкө кредиттик тобокелдикти камтыган активди эсептөө тартибин, туумдар, айыптык төлөмдөр боюнча түшүндүрмөлөрдү берүүгө, ошондой эле кардардын/өнөктөштүн колун койдуруу менен макулдугун алууга тийиш.

Банк, кардарларынын/өнөктөштөрүнүн кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү, пайдалануу жана кайтарып берүүгө байланыштуу бардык чыгашаларын, анын ичинде үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү (эгерде бул кызматтар банк тарабынан сунушталса, камсыздандыруу, нотариус ж.б. кызматтары үчүн төлөөлөр) келишимге жана ички жол-жоболоруна ылайык көрсөтүүгө тийиш. Банк, мындай кызматтарды сунуштабаган учурларда, ал кардардын/өнөктөштүн кабардар болуусу үчүн чыгашалар үчүнчү жактардын пайдасына сарпталган чыгаша болуп саналаарын жана баалар келечекте өзгөрө тургандыгын көрсөтүү аркылуу чыгашалар наркын үчүнчү жактардын келишим түзүлгөн күнгө карата колдонуудагы тарифтери боюнча көрсөтүүгө тийиш.

Мындан тышкары келишимде төмөнкүлөр камтылууга тийиш:

- эгерде кардар/өнөктөш жеке адам, анын ичинде жеке ишкер болуп саналса, анын жубайы/жолдошу, ата-энеси жана балдары тарабынан алынган, кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди кошо алганда, башка финансы-кредиттик мекемелерден алынган, кредиттик тобокелдикти камтыган активдер жана алар тарабынан кредиттик

тобокелдикти камтыган бул активдер боюнча келишим шарттары сакталгандыгы тууралуу маалыматтарды кеминде жарым жылда бир жолу сунуштап туруу милдети;

- банктардын кредиттик тобокелдикти камтыган активди алгандыгы жана кардар/өнөктөш тарабынан кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча келишим шарттары сакталгандыгы тууралуу маалыматты кардардын/өнөктөштүн талабы боюнча, аны башка финансы-кредиттик мекемеге берүүсү үчүн 3 жумуш күнү ичинде берүү милдети;
- кардардын/өнөктөштүн–жеке адамдын, анын ичинде юридикалык жакты түзүүсүз иш алып барган жеке ишкердин кредиттик тобокелдикти камтыган активи боюнча күрөө предметинен өндүрүүнү жүргүзүү жол-жобосунун башталгандыгы тууралуу билдирүү жөнөтүлгөндөн 15 күн өткөндөн кийин айыптык төлөмдөрдү, туумдарды чегерүүнү токтотуу боюнча банктын милдети;
- келишим шарттары мөөнөтүнөн мурда, талаптагыдай аткарылган учурда үстөк кошулган сумма боюнча жеңилдик алуу өтүнүч менен кардардын банкка кайрылууга укугу (анын ичинде төлөмдөрдүн мөөнөтүндө төлөнбөй калышына жол берилбеген учурда).

46. Кардар/өнөктөш менен биргеликте төлөө тартибин жана мөөнөттөрүн так чагылдыруу менен карызды төлөөнүн болжолдуу графигин иштеп чыгуу жана бекитүү. Бул график келишимге кошо тиркелүүгө тийиш.
47. Келишимде кардар/өнөктөш тарабынан финансылык отчеттун мезгил-мезгили менен берилип турушу каралышы маанилүү, анткени банк анын негизинде кардардын/өнөктөштүн ишинин сунушталган бизнес-планга, каражаттардын болжолдоолоруна, кредиттик тобокелдикти камтыган активди төлөөнүн болжолдуу графигине ылайык жүргүзүлүшүнө көз салып турат.
48. Келишимде четтетүүгө мүмкүн болбогон (форс-мажор) кесепеттүү жагдайлардын орун алышы жана бул учурда аракеттерди көрүү тартиби каралууга тийиш.

Форс-мажордук жагдайларга бөөдө кырсыктары (суу ташкындарын, жердин силкинүүсүн, өрттүн чыгышын жана башка жаратылыш жана техногендик кырсыктар), эпидемияларды, өзгөчө абалдын киргизилишин, массалык баш аламандык, согуштук аракеттерди жана булар менен эле чектелип калбаган башка кесепеттүү жагдайларды кошууга болот.

49. Бардык тиркемелери менен кошо келишимдин ар бир барагына кардар/өнөктөш кол коюуга тийиш, келишим көктөлүп, номерленип, ага банктын мөөрү басылып, кардардын/өнөктөш кол коюусу зарыл.

Банк кардардан/өнөктөштөн анын келишимдин бардык шарттары менен таанышкандыгы жана алар кардар/өнөктөшкө түшүнүктүү экендиги жана белгиленген шарттарга толук макул экендиги тууралуу тил кат алууга же кардар/өнөктөш тарабынан келишимде бул тууралуу чагылдырылышы зарыл. Тил кат (эгер алынган болсо) кардардын/өнөктөштүн досьесине көктөлөт.

50. Түзүлгөн келишимдин нускаларынын саны, аны түзгөн тараптардын санынан кем болбоого тийиш. Келишим түзгөн ар бир тарап, келишимдин бардык тараптар кол койгон түп нускасын алуусу зарыл. Келишим Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын, анын ичинде Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына каршы келбөөгө тийиш. Банк кардардан/өнөктөштөн келишимдин түп нускасын алгандыгы тууралуу тил кат алуусу зарыл.

§3. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин кайтарылып берилишин камсыз кылуу

51. Кредиттик тобокелдикти камтыган банктык активдер камсыздалган болушу же камсыздоосуз (банктык негизде) сунушталышы мүмкүн.

52. Ушул жобонун максаттарында кредиттик тобокелдикти камтыган активди төлөө булактары баштапкы жана экинчи болуп бөлүнөт:

1) кардар/өнөктөш тарабынан кредиттик тобокелдикти камтыган активдин ордун жабууга багытталган акча каражаттары, ошондой эле өндүрүштүк иштин жүрүшүндө, кызмат көрсөтүүдө, иштерди аткарууда жана башка кадимки иштин жүрүшүндө нак жана нак эмес формадагы түшкөн кирешелер (юримдикалык жактар үчүн), ал эми жеке адамдар үчүн эмгек акы жана башка акчалай түшүүлөр - баштапкы булактан болуп саналат;

2) күрөөгө коюлган мүлктү, банктын кардарды/өнөктөштү каржылоонун алкагында сатып алган мүлкүн сатып өткөрүүдөн алынган акча каражаттар, кепил болуучу жана гарант тарабынан каражаттардын чегерилиши - экинчи булактан болуп саналат.

53. Каржылоого билдирмени кароодо жана аны сунуштоо шарттарын бекитүүдө эң оболу, биринчи булакка таянуу зарыл, мында төлөөнүн экинчи булагына гана таянууга болбойт. Ошондуктан, кредиттик тобокелдикти камтыган активди алууга билдирмени кароо процессинде кардардын/өнөктөштүн акчалай агымдарына жүргүзүлгөн иликтөөлөргө, ошол кардардын/өнөктөштүн (эгерде кардар/өнөктөш – резидент эмес болсо, анын бизнеси Кыргыз Республикасынын аймагында жүргүзүлүүгө тийиш) иштеп жактан тармагынын жана бизнес чөйрөсүнүн өнүгүү келечектерине, алардын сунуштоочулар жана

сатып алуучулар менен мамилелеринин абалына өзгөчө көңүл буруу зарыл. Чек ара аркылуу жүргүзүлүүчү ишкердик Улуттук банктын ченемдик укуктук актылары менен жөнгө салынат.

54. Экинчи булактар, эгерде кайтарылышы жагында көйгөйлөр келип чыкса, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин кайтарылышын кошумча гарантиялар менен камсыздоо үчүн зарыл болот. Мындай камсыздоонун катарына төмөнкүлөр кирет: банк тарабынан кардарды каржылоонун алкагында сатылып алынган активге карата банктын менчик укугу, мүлктүк жана укуктук күрөө, талаптарды жана укуктарды ыйгарып өткөрүп берүү, гарантиялар жана кепилдиктер, адамдар тобуну жазуу жүзүндөгү келишимдин негизинде биргелешип жоопкерчилиги жана камсыздоонун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында жана келишимде каралган башка ыкмалары.

Банктын Каржылоо боюнча комитети кредиттик тобокелдикти басаңдатуу максатында Шариат кеңешине кайрыла алат, ал айрым учурларда кредиттик тобокелдикти камтыган активдин кайтарылышын камсыз кылуу боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү бере алат.

55. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди төлөөнүн экинчи булагы катары мүлктүк күрөө, тараптар кол койгон жана кардар өз милдеттенмелерин аткара албай калган учурда күрөөлүк мүлктүн наркынан талаптарын канааттандырып алууга банктын артыкчылыктуу укугун тастыктаган күрөө келишими тариздетилет.

Кардардан кыймылсыз мүлк боюнча ага менчик укугунда таандык болгон жана анын бирден-бир жашап турган турак жайы болуп саналган (кардардын жазуу жүзүндөгү билдирмесинде чагылдырылган маалыматына ылайык) жана анда анын үй-бүлө мүчөлөрү жашаган жана катталган батари же үйү күрөө катары кабыл алынса, банк кардардын ишке жарамдуу курактагы үй-бүлө мүчөлөрүнүн иштеген жерине жана кирешесине, ошондой эле мындай учурда кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүүгө байланыштуу ар кандай тобокелдиктердин келип чыгуу ыктымалдыгына өзгөчө көңүл буруусу зарыл.

56. Күрөө келишими мамлекеттик же расмий тилдерде (банктын кардарына келишим түзүлө турган тилди тандоо укугун сунуштоо менен) түзүлөт, мында анын тексти кардарлар үчүн түшүнүктүү, ачык-айкын жана жеткиликтүү болууга тийиш.

57. Күрөө келишиминде кеминде төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- күрөө предмети жана анын бааланган наркы;
- келишим тараптары;
- кыймылсыз мүлк же катталууга тийиш болгон мүлк күрөөгө коюлган шартта – андан улам мүлк укукту тастыктаган документтердин реквизиттерин көрсөтүү менен күрөө коюучуга таандык болгон укук;

- күрөө менен камсыздалган милдеттенменин өлчөмү жана аткаруу мөөнөтү;
  - күрөөгө коюлган мүлк тараптардын кимисинде экендигин көрсөтүү;
  - кардар/өнөктөш тарабынан кредиттик тобокелдикти камтыган актив кайтарылбаган шартта, күрөөнүн банктын менчигине өтүү шарттары жана тартиби;
  - Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, тараптардын күрөөгө карата башка талаптары жана милдеттери.
58. Наркын көрсөтүү менен күрөөлүк мүлктүн толук описи күрөө келишимине кошо тиркелет. Сертификаттар, күбөлүк жана башка зарыл болчу техникалык документтер да күрөө келишимине кошо тиркелиши мүмкүн. Күрөө келишими Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык тариздетилүүгө тийиш, эгерде күрөө нотариалдык жактан күбөлөндүрүлүүгө тийиш болгон келишим боюнча милдеттенмени камсыз кылса, ал нотариалдык жактан тастыкталууга тийиш. Түп нускалардын саны келишим түзгөн тараптардын санынан кем болбошу керек.
59. Эгерде кредиттик тобокелдикти камтыган актив кардардын/өнөктөштүн ошол эле банка сакталган депозитинин күрөөсү алдында берилсе, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин суммасына барабар суммадагы депозиттерди (жана ал боюнча кошуп эсептелинген суммага/кирешеге) күрөөгө кабыл алуу максатка ылайыктуу, ошондой эле күрөө келишиминде банк кардар/өнөктөш өз милдеттенмелерин аткара албай калган учурда андан акцептсиз тартипте өндүрүүнү жүргүзүүгө укуктуу экендиги чагылдыруу зарыл.
60. Эгерде, кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча күрөөлүк камсыздоо болуп саналган, банка депозит түрүндө салынган, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин бөлүгүн бир эле учурда жайгаштыруу кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү шартынан болуп саналса жана мында кошуп эсептөө/киреше жайгаштырылган депозиттин суммасынан алынып салынбастан, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин жалпы суммасынан кармала турган болсо, анда мындай депозит боюнча кардардын кирешеси кредиттик тобокелдикти камтыган ошол актив боюнча кирешенин деңгээлинде болууга тийиш.
- Бул депозит банк тарабынан кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөрдүн ордун жабуу үчүн колдонулууга тийиш, ал депозит күрөөсү жөнүндө келишимде каралышы зарыл. Мында, кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөр (негизги сумма жана киреше боюнча төлөмдөрдү кошо алганда) мөөнөтүндө төлөнбөгөн катары эсептелбейт жана банктын, эгерде кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөр 30 күндөн ашпаган мөөнөт ичинде кардар тарабынан төлөнбөсө, кардарга карата айыптык санкцияларды колдонууга укугу жок.

61. Күрөөнү пайдалануу аны администрлөөнүн белгилүү бир системасынын жөнгө салынышын болжолдойт: күрөөнүн абалына иликтөөлөр жүргүзүлүп, ага баа берилип, күрөөнү күтүү шарттарын жана ага жүргүзүлгөн мониторингди контролдоо планы түзүлүүгө тийиш, ошондой эле тиешелүү документтердин болушу да талап кылынат (күрөөлүк документтерге карата минималдуу талаптар 1-тиркемеде келтирилген).

Кардар/өнөктөштүн күрөөнү сатып өткөрүү наркынан канааттандырылбаган, келип чыгышы мүмкүн болгон кине коюуларынан өзүн чектөө максатында, банк Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык билдирмеде көрсөтүлгөн милдеттенмелерди өз эрки боюнча аткаруу мөөнөтү бүткөндөн кийинки 1 же андан ашкан ай ичинде күрөө предметин (кыймылсыз мүлктү) сатып алуучуну өз алдынча издөөнү кардар/өнөктөшкө сунуш кылышы мүмкүн.

62. Эгерде кредиттик тобокелдикти камтыган активдин камсыздоосу катары гарантиялар жана кепилдиктер колдонулса, анда ал төлөй албаган шартта, кардар/өнөктөш үчүн мүлктүк жоопкерчилик эрежедегидей эле үчүнчү жакка жүктөлөт. Кредиттик тобокелдикти камтыган жана гарантия же кепилдик менен камсыздалган активди берүүдө банк, зарылчылык келип чыккан шартта карызды төлөө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү үчүн гаранттын же кепил болуучунун финансылык абалы тууралуу толук маалыматка ээ болууга тийиш. Мындан тышкары, кол коюшкан жактардын кол тамгаларынын аныктыгын жана укукка ээ экендиктерин кылдат текшерүү талап кылынат.

63. Кредиттик тобокелдикти камтыган, күрөөнүн болушун болжолдобогон активдер бланктык болуп эсептелинет жана анын ишкердик аброюна, киреше деңгээлине баа берүүнүн негизинде гана төлөөгө жөндөмдүү кардарга/өнөктөшкө (резидентке гана) берилет. Кредиттик тобокелдикти камтыган бланктык активдерди берүү кеңири жайылтылган тажрыйба болбоого тийиш. Күрөө менен камсыздалбаган активдер боюнча тобокелдиктин максималдуу өлчөмү Улуттук Банк Башкармасы тарабынан кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2004-жылдын 23-августунда 93-04 номеринде каттоодон өткөн, 2004-жылдын 21-июлундагы № 18/1 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан лицензияланган коммерциялык банктар жана финансы-кредит мекемелери милдеттүү түрдө аткарууга тийиш болгон экономикалык ченемдер жана талаптар жөнүндө” жобого ылайык, банктын таза суммардык капиталынын өлчөмүнүн 50% ашпоого тийиш.

Кредиттик тобокелдикти камтыган бланктык активдерди берүүдө банк, кардардын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык сапаттуу

финансылык отчету, анын кредиттик таржымалы жана кредиттик тобокелдикти камтыган бланктык активди берүүгө чейинки узак убакыт ичиндеги (кеминде 2 жыл) ошол кардарды/өнөктөштү каржылоо боюнча иш жагдайы менен танышып чыгууга тийиш.

64. Банк кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди төмөнкү учурларда гана кошо жоопкерчиликтүү топтун мүчөлөрүнүн (кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдер) кепилдиги алдында берүүгө укуктуу:

- Шариат кеңеши жана банктын Директорлор кеңеши тарабынан жактырылган, кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерди каржылоо боюнча саясаттын (Саясаттын курамдык бөлүгү болушу мүмкүн) жана башка ченемдик документтердин (билдирмелерди кароо/ жактыруу/баш тартуу жол-жобосу, кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерди каржылоо процесси, кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерге мониторинг жүргүзүү шарттары, классификациялоо) болушу. Ошону менен бирге эле Саясатта актив, төлөө графигине ылайык кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөрдү төлөө үчүн кирешеси жеткиликтүү болгон активтарга бериле тургандыгы белгиленүүгө тийиш. Банктын кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдер менен жүргүзүлгөн ишти жөнгө салган ички документтеринде банктык продукттун ушул түрүнө мүнөздүү болгон потенциалдуу тобокелдиктер көрсөтүлүп, ошондой эле бул тобокелдиктерди басандатуу жана кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдердин толук кайтарымдуулугун камсыз кылуу жолдору жана ыкмалары каралышы зарыл;
- банктын кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерди берүүгө жазуу жүзүндөгү ниети Улуттук банкка макулдашылгандан кийин;
- каржылоонун бул секторунда тажрыйбага ээ, квалификациялуу персоналдын болушу.

65. Банк, ушул Жобонун 66-пунктуна ылайык топтук каржылоо боюнча тобокелдиктин максималдуу өлчөмү нормативин эсептөөнү, төмөнкү шарттардын бардыгы сакталган учурда жүзөгө ашырууга укуктуу:

- чогуу жоопкерчиликтүү топтун мүчөлөрүнүн кепилдиги алдында кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерди берүү боюнча банктын кеминде 2 жылдык алгылыктуу иш тажрыйбасынын болушу;
- эгерде, кредиттик тобокелдикти камтыган, мөөнөтүндө төлөнбөгөн топтук активдердин үлүшү, кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдердин жалпы көлөмүндө эки жыл ичинде 5 пайыздан ашпаса.

66. Күрөө менен камсыздалбаган, кредиттик тобокелдикти камтыган активдер боюнча тобокелдиктин максималдуу өлчөмүнүн ченемин

эсептөөдө, чогуу жоопкерчиликтүү топтун мүчөлөрүнүн жоопкерчилиги астында берилген, кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдер, эгерде алар төмөнкү критерийлерге жооп берсе эске алынбайт:

- топтун ар бир мүчөсүнө берилген, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин суммасы 150 000 сомдон ашпайт, ал эми кошо жоопкерчиликтүү топ тарабынан берилген каржылоонун чогуу алгандагы суммасы 1 500000 сомдон ашпаганды түзөт;
- чогуу жоопкерчиликтүү топтун банктан каржылоону алышкан мүчөлөрү банктын аффилирленген жактарынан жана инсайдерлеринен болуп саналышпайт;
- банк кредиттик тобокелдикти камтыган топтук активдерге карата активдердин атайын классификациясын жана Улуттук Банк Башкармасы тарабынан 2006-жылдын 2-мартындагы №5/6 токтому менен бекитилген белгилүү бир критерийлерге жооп берген кредиттердин атайы классификациясын колдонуунун убактылуу тартибине ылайык, потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган камга тиешелүү чегерүүлөрдү эсептөөнү колдонот.

6-ГЛАВА. КРЕДИТТИК ТОБОКЕЛДИКТИ КАМТЫГАН АКТИВДЕРГЕ ЖÜRГүZүЛГөн МОНИТОРИНГ

67. Келишим түзүлүп, кардар/өнөктөш кредиттик тобокелдикти камтыган активди алгандан кийин банк, кредиттик тобокелдикти камтыган активге жана кардардын/өнөктөштүн абалына туруктуу мониторингди жүзөгө ашырып туруусу зарыл. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин өз убагында төлөнүшүн, кошуп эсептелинген сумманын/кирешенин төлөнүп берилишин жана көйгөйлөрдүн баштапкы стадияда эле аныкталышын камсыз кылуу - мониторингдин башкы максатынан болуп саналат.

Кредиттик тобокелдикти камтыган актив Улуттук банктын талаптарына ылайык кошуп эсептөөнү/кирешени чегербөө статусунда турса, бул актив боюнча төлөмдөр эң оболу, төлөө графигине ылайык карыздын негизги суммасын, андан соң кошуп эсептелген сумманы/кирешени, ал эми калган бөлүгү айыптык санкцияларды/туумдарды төлөөгө кабыл алынат.

68. Каржылоо боюнча адис мезгил-мезгили менен бирок, чейрек ичинде кеминде бир жолу кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча отчет түзүүгө тийиш, анда активдин сапаты, келишим шарттарынын сакталышы, кардардын/өнөктөштүн финансылык абалы баяндалып, активдин канчалык деңгээлде камсыз болгондугу тиешелүү тастыктоочу документтер көрсөтүлүүгө тийиш. Көйгөйдүн орун алгандыгы аныкталган шартта, каржылоо боюнча адис банк жетекчилигине ал

- тууралуу дароо билдирип, ал эми зарылчылык келип чыккан шартта активдердин сунушталган жаңы классификациясын сунуштоого тийиш. Кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөр мөөнөтүндө төлөнбөгөн же кредиттик тобокелдикти камтыган активдин классификациясы начарлаган шартта, мындай активге ар айлык негизде мониторинг жүргүзүп туруу талап кылынат.
69. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди классификациялоо, активдерди берүү процессине катышпаган адамдар тарабынан жүргүзүлгөн көз карандысыз баа берүүнүн негизинде ишке ашырылат.
70. Банк, кредиттик тобокелдикти камтыган активдерге көз карандысыз баа берүү системасын төмөнкүлөрдүн негизинде иштеп чыгууга жана жайылтууга тийиш:
- кардардын/өнөктөштүн төлөмдөрүнүн реалдуу графигине жана анын пландык графикке ылайык келүүсүнө;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча камсыздоонун сапатына жана абалына;
  - тиешелүү документтердин толуктугуна жана сунушталган кайсы болбосун камсыздоону өз тескөөсүнө алынышы жана өз укуктарынын жана таламдарынын сот аркылуу корголушу укугунун ишке ашырылышына;
  - кардардын/өнөктөштүн финансылык абалындагы өзгөрүүлөргө баа берилишине;
  - классификациялоону кошо алганда, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин сапатына баа берүүнүн тууралыгына;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган берилген активдердин лимиттеринин сакталышына;
  - маалымат системаларынын (банктын жетекчилигине, Директорлор кеңешине жана Шариат кеңешине отчет берүүнүн) сапатына жана шайкештигине;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган, сунушталган активдин банк саясатына, Улуттук банктын жол-жоболоруна жана ченемдик талаптарына ылайык келишине баа берүүгө;
  - Шариат стандарттарына ылайык келүүсүнө баа берүүгө;
  - документтер менен тастыкталган (келишимдер, кабыл алуу актылары, эсеп-фактуралар, коштомо каттар ж.б), кредиттик тобокелдикти камтыган активдин каржылоо максаттарына жараша максаттуу пайдаланылышына баа берүүгө.
71. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерге көз карандысыз баа берүү, банктын кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү процессинен көз карандысыз болгон өз алдынча бөлүмү же кызматкери

тарабынан жүргүзүлүшү зарыл. Активдердин Шариат стандарттарына ылайык келүүсүнө көз карандысыз баа берүү Шариат стандарттарынын сакталышына мониторингдин жүргүзүлүшүнө жоопкерчиликтүү болгон бөлүм (же Шариат стандарттарынын сакталышын текшерген ыйгарым укуктуу ички аудитор) тарабынан жүргүзүлүүгө тийиш. Көз карандысыз баа берүүнүн натыйжалары айына кеминде бир жолу Каржылоо боюнча комитетке, Банк Башкармасына, банктын Директорлор кеңешине жана Шариат кеңешине берилип турууга тийиш.

72. Келишимдин колдонуудагы мөөнөтү ичинде кардардан/өнөктөштөн жана ага кепил болуучудан (гаранттан) белгиленген мезгил ичинде финансылык отчеттуулук боюнча документтер талап кылынып, аларга кылдат иликтөөлөр жүргүзүлүшү зарыл.
73. Күрөөгө коюлган мүлктүн сакталышына туруктуу контролдук жүргүзүп туруу жана анын күндөлүк наркынын өзгөрүүгө учуроо ыктымалдыгын аныктоо максатында банк, мезгил-мезгили менен бирок жарым жылда кеминде бир жолу күрөөнүн абалына сакталып турган жана жайгашкан жери боюнча мониторинг жүргүзүп турууга тийиш. Мониторинг жүргүзүп туруу мезгили банк тарабынан тиешелүү саясатка ылайык аныкталат жана күрөөнүн түрүнө, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин сапатына жана башка факторлорго жараша ишке ашырылат. Мында, күрөөлүк мүлктүн сакталышы үчүн банк тарабынан контролдуктун камсыз кылынышы, милдеттүү түрдө аткарылуучу шарт болуп саналат. Мындан тышкары, төмөнкү учурларга да көңүл буруу талап кылынат:
  - камсыздоонун рыноктук наркынын төмөндөбөгөндүгүнө;
  - акыркы текшерүүдөн бери күрөө ликвиддүүлүгүнүн төмөндөшүн шарттаган кандайдыр-бир факторлор орун албагандыгына;
  - күрөөнүн сакталышы талаптагыдай камсыз кылынгандыгына.

Мына ушул чаралардын бардыгы келип кардардын/өнөктөштүн абалынын демек, кредиттик тобокелдикти камтыган активдин абалынын начарлоо тенденциясын аныктоого мүмкүндүк берет. Мындай тенденциялар канчалык тез аныкталса, банк түптөлгөн жагдайды четтетүү жана өз таламынын корголушун камсыз кылуу боюнча зарыл чараларды ошончолук тезирээк кабыл алат.

74. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин абалынын начарлашын тастыктаган белгилерге төмөнкүлөр кирет:
  - кардардын/өнөктөштүн банк менен байланышудан кылчактап качуусу;
  - финансылык абалы тууралуу маалыматтын өз убагынан кечиктирилип, толук эмес жана үстүртөн берилиши, ошондой эле сунушталган маалыматтардын анык эместиги тууралуу шектенүүлөрдүн орун алышы;

- кардардын/өнөктөштүн финансылык абалынын начарлоосу;
- каражаттардын жылышынын сунушталган болжолдоолору менен бизнес пландын ортосунда ажырымдын келип чыгышы;
- негизги сумманын же кирешелердин өз убагында төлөнбөшү;
- мөөнөтүн узартуу өтүнүчү менен кайрылуусу;
- кредиттик тобокелдикти камтыган активдин максатсыз пайдаланылышы;
- менчиктин өткөрүлүп берилиши жана сатылышы;
- кардар/өнөктөш тууралуу кандайдыр бир булактардан терс маалыматтын түшүүсү;
- кардар/өнөктөш акча каражаттарын жайгаштырган экономикалык, саясий жана башка чөйрөлөрдөгү абалдын өзгөрүүсү;
- ишкананын ичинде-кардар/өнөктөштө жаңжалдуу абалдын курчушунун белгилери;
- ишкананын - кардардын/өнөктөштүн жетекчилигинин алмашуусу;
- жана потенциалдуу көйгөйлөрдүн орун алып тургандыгын тастыктаган жана башка жагдайлар.

75. Ушул Жобонун 74-пунктунда көрсөтүлгөн белгилердин кайсы бири аныкталган шартта, банк алардын келип чыгышынын себептерин такташтыруусу зарыл. Эгерде, банктын пикири боюнча бул белгилер жана/же алардын келип чыгышынын себептери тобокелдикти камтыган активдин абалынын начарлоосуна же наркынын олуттуу төмөндөөсүнө алып келиши мүмкүн болсо, анда банк бул активди өзгөчө контролдукка алуусу жана өз кызыкчылыгынын корголушун камсыз кылуу үчүн төмөнкүдөй бардык тиешелүү чараларды көрүшү зарыл:

- күрөөнүн бар экендигин жана аны күтүү шарттарын кошумча текшерүү;
- кошумча камсыздоону тартуу;
- эскертүү берүү менен сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү;
- жагдай толук чечилмейинче, каржылоо линиясы боюнча кезектеги төлөмдөрдү токтотуп туруу;
- кардарды/өнөктөштү жана ал акча каражаттарын жайгаштырган тармактын абалын кылдат иликтөөгө алуу;
- кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди классификациялоону өзгөртүү;
- камды (резервди) көбөйтүү;
- башка коргоо чараларын колдонуу.

76. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдер менен иш алып барууда, кардар менен телефон аркылуу сүйлөшүүлөрдүн жана жолугушуулардын кыскача мазмунун журналга каттоону, алар менен жүргүзүлгөн жолугушуулардан протокол толтурууну, кардар менен келишим түзүүнү кошо алганда, алар менен ишке ашырылган бардык иш-чараларды документтештирип жана эсебин жүргүзүү зарыл. Айрыкча, “көйгөйлүү” активдер менен иш алып барууда мындай эсептин жүргүзүлүшү өтө маанилүү.

7-глава. КРЕДИТТИК ТОБОКЕЛДИКТИ КАМТЫГАН “КӨЙГӨЙЛҮ” АКТИВДЕР МЕНЕН ИШ АЛЫП БАРУУ

77. “Көйгөйлүү” активдерди аныктоо кредиттик тобокелдикти камтыган активдерге туруктуу мониторинг жүргүзүүнүн жана каржылоо портфелине көз карандысыз баа берүүнүн максатынан болуп саналат.
78. “Көйгөйлүү” актив дегенден улам, ал боюнча кардар банк менен түзүлгөн келишимдин шарттарын аткарбаган, же болбосо кандайдыр бир жагдайлардан улам (мисалы, тышкы же финансылык) банк алдында милдеттенмелерди аткаруу жана активдин ордун жабуу коркунуч алдында калган кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди түшүнөбүз.
79. Кредиттик тобокелдикти камтыган актив “көйгөйлүү” деп таанылган шартта, банк активдерди кайтарып алууга багытталган, анын кайтарылышын камсыз кылуу боюнча айкын чараларды камтыган иш-аракеттер планын иштеп чыгуусу зарыл.
80. Проблемалуу кардарына анын каатчылыкка туруштук берүүсүнө жана банк алдында милдеттенмелеринин аткарылышына өбөлгө түзгөн банктын уюштуруу, финансылык жана башка колдоо чаралары төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:
- көйгөйдү аныктоо жана аларды чечүү жолдорун издөө жагында кардар менен (же жетекчилик менен) иш алып баруу;
  - кардар/өнөктөшкө макулдашуу менен банктын атынан кардар/өнөктөштүн ишканасы менен иш алып баруу үчүн башкаруучуларды, консультанттарды дайындоо;
  - ээлик кылуучулардын же башка тараптардын эсебинен компаниянын өздүк капиталын көбөйтүүгө көмөктөшүү;
  - зарылчылык келип чыккан учурда, карыздын түзүмүн өзгөртүү программасын иштеп чыгуу (кредиттик тобокелдикти камтыган активди кайтаруу жана ал боюнча кошуп эсептелинген сумманы/кирешени төлөө боюнча төлөмдөр графигин кайрадан карап чыгуу, каржылоо формаларын өзгөртүү ж.б.).

81. Ушул иш-чаралар менен катар эле, кардар менен бирге төмөнкүлөрдү камтыган туруктуу иштерди жүргүзүү зарыл:
  - ал келишим шарттарын бузуп жаткандыгы, активдин төлөө мөөнөтү өтүп кеткендиги жана ага байланыштуу проблемалар келип чыгышы мүмкүндүгү тууралуу кардарга билдирме жөнөтүү;
  - сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү;
  - кардарды банкка чакыруу.
82. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин түздөн-түз кайтарылышын камсыз кылуу максатында, мүмкүн болушунча кыска мөөнөт ичинде төмөнкү чаралар ишке ашырылышы зарыл:
  - банк тарабынан каржылоо келишими боюнча сатылып алынган жана анын менчигинде турган активди сатып өткөрүү (үчүнчү жакка сатуу);
  - күрөө предметинен өндүрүүнү жүргүзүү;
  - кардар/өнөктөштүн карызын Шариат уруксат берген шарттарда үчүнчү тарапка сатуу. Мында карызгер жана карызды сатып алуучу бир жерде болушу зарыл, карыз номиналдык наркында гана сатылышы мүмкүн, карыз төлөмдү кийинкиге калтыруу менен сатылышы мүмкүн эмес, ал нарк акча каражаттарына дароо эсептешүү жолу менен сатылууга тийиш;
  - гарант жана кепилдик берүүчүлөргө кайрылуу;
  - сотко кайрылуу;
  - башка чаралар.
83. Кардардын карызынын орду өз убагында жабылышын камсыз кылуу максатында банк, эгерде кардар күрөө менен камсыздалган милдеттенмелерин талаптыгыдай аткарбаса, карыздын ордун каржылоо мөөнөтү бүткөнгө чейин эле экинчи бир булактар аркылуу жабууга мүмкүн экендигин келишимде белгилөөгө тийиш. Бул учурда банк, карыздын ордун экинчи булактардын же башка ыкмалардын жардамы аркасында мөөнөтүнөн мурда жабуу мүмкүнчүлүгүн аныктаган жагдайларды да келишимде чагылдырууга тийиш.
84. Банк, кардар/өнөктөштүн - жеке адамдын, анын ичинде юридикалык жакты түзүүсүз иш алып барган жеке ишкердин “көйгөйлүү активдери” боюнча күрөө предметинен өндүрүүнү жүргүзүү жол-жобосун баштоо тууралуу билдирмени жөнөткөндөн 15 күн өткөндөн кийин айыптык төлөмдөрдү, туумдарды чегерүүнү токтотууга тийиш.
85. Кредиттик тобокелдикти камтыган көйгөйлүү активдер менен иш алып барууга жоопкерчиликтүү банктын түзүмдүк бөлүмүнүн жетекчиси, кредиттик тобокелдикти камтыган “көйгөйлүү” активдер менен андан ары иш алып баруу сунуштарын аткарылган иштер жөнүндө отчет менен бирге ар айлык негизде Каржылоо боюнча комитеттин жана мындай

активдер боюнча чечим кабыл алууга ыйгарым укуктуу башка коллегиялдуу органдын (эгерде болгон болсо) кароосуна сунуштоого тийиш. Отчеттун көчүрмөсү банк Башкармасына жана банктын Директорлор кеңешине жөнөтүлөт.

86. Эгерде ушул главада каралган банктын иш-аракети алгылыктуу натыйжага алып келбесе, банк карызды мажбурлап өндүрүү максатында сотко кайрылууга милдеттүү. Мындай чара аркылуу карыздын ордунун жабылышын камсыз кылуу мүмкүн болбосо, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык банкроттук процесси демилгеленет.
87. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди объективдүү себептерден улам кайтаруу мүмкүн эмес болсо (анын ичинде банктын кардар/өнөктөшүнүн каза болушу шартында), мындай активдерди эсептен алып салуу чечими банктын Директорлор кеңеши тарабынан, ал эми калган активдер боюнча – Директорлор кеңешине милдеттүү түрдө маалымдоо менен банк Башкармасы тарабынан кабыл алынат.
88. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдер эсептен алынып салынгандан кийин, алар карыздын ордун жабуу мүмкүнчүлүгү келип чыгышы ыктымал болгон учурларга, кеминде беш жыл системадан тышкары эсепке алынат.
89. Системадан тышкары эсепке алуу мөөнөтүнөн көз карандысыз, карыздын ордун жабуу мүмкүнчүлүгүн болжолдогон кандай болбосун маалымат түшкөн учурда банк, мыйзамдарда каралган, анын ордун жабууга багытталган иш-аракеттерди жүргүзүүгө тийиш.

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата

1-тиркеме

**Кардардын/өнөктөштүн досьесине карата
МИНИМАЛДУУ ТАЛАПТАР**

I. Жалпы маалымат

1. Кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуу үчүн кардар/өнөктөш кол койгон билдирмеде төмөнкү маалымат чагылдырылууга тийиш:
  - кардар/өнөктөштүн аталышы (эгерде кардар/өнөктөш жеке адам болсо - аты-жөнү);
  - кардар/өнөктөш иш алып барган жердин толук дареги (эгерде кардар/өнөктөш жеке адам болсо), телефон номери, факсы;

Кардар/өнөктөшкө толук даректин ордуна абоненттик ящиктин номерин гана көрсөтүүгө жол берилбейт;

  - салык төлөөчүнүн идентификациялык номери (болгон болсо) – салык органында эсепке алуу күбөлүгүнүн негизинде;
  - иштеген жери жана ишинин түрү (эгерде кардар/өнөктөш - жеке адам болсо);
  - чет өлкөлүк жарандын же жарандыгы жок адамдын Кыргыз Республикасына келүү (жашоо) укугун тастыктаган документ боюнча маалыматтар;
  - жетекчинин аты-жөнү – (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо);
  - дареги (юридикалык дареги), телефону/факсы, электрондук почта дареги;
  - юридикалык жактын толук жана кыскартылган аталышы (болгон болсо) жана анын чет тилде аталышы (болгон болсо);
  - бизнестин түрү жана уюштуруу-укуктук формасы (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо);
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдин суммасы, валютасы жана мөөнөтү;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдин максаты;
  - кредиттик тобокелдикти камтыган активдин ордун жабуу булактары (биринчилик, экинчилик);
  - сунушталган күрөө;

- кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуу үчүн банкка билдирмелерди берүүдөн мурда, акыркы эки жыл ичинде кредиттик тобокелдикти камтыган кредиттерди/активдерди ушул/башка банктарда алынгандыгы/орду жабылгандыгы тууралуу маалыматтар;
  - банктын чечими боюнча башка маалыматтар.
2. Юридикалык жакты түзүүсүз жеке ишкердикти жүзөгө ашырган жеке адамдар жогоруда көрсөтүлгөн документтерден тышкары банкка, ыйгарым укуктуу орган тарабынан берилген жана жеке ишкер катары мамлекеттик каттоодон (кайра каттоодон) өткөндүгү фактысын тастыктаган, белгиленген формадагы документтин көчүрмөсүн же болбосо Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда, мамлекеттик каттоодон өтүүсүз ишкердикти жүзөгө ашыргандыгы фактысын тастыктаган документтин көчүрмөсүн сунуштоого тийиш.
  3. Кардар/өнөктөштүн төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө иликтөө.
  4. Тышкы аудитор тарабынан тастыкталган кардар/өнөктөштүн акыркы отчеттук жыл үчүн финансылык отчету, эгерде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кардар/өнөктөш жыл сайын аудиттен өтүүгө тийиш болсо, буга чейинки эки жыл үчүн да (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
  5. Акыркы 12 ай үчүн эмгек акы тууралуу маалымат (6 ай үчүн – эгерде каржылоо суммасы 100 000 сомдон ашпаса), кардар/өнөктөш иштеген уюмдун аталышы, кызмат орду, иштин узактыгы жана кирешелерин тастыктаган башка документтер (эгерде кардар/өнөктөш - жеке адам болсо).
  6. Мамлекеттик же расмий тилде каржылоо келишими (банктын кардар/өнөктөшүнө тил тандоо укугу сунушталат).
  7. Уюштуруу документтери (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
  8. Бизнес-план (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо) же каржыланып жатса (инвестициялык долбоор/бизнес).
  9. Мамлекеттик органдарда катталгандыгы тууралуу документ (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
  10. Салык органдарында катталгандыгы тууралуу документ (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
  11. Кардар/өнөктөштүн тиешелүү органынын кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди алуу чечими (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
  12. Банктын кардарын/өнөктөшүн идентификациялоо мүмкүнчүлүгүн берген ким экендигин тастыктаган документтин көчүрмөсү (эгерде кардар/өнөктөш – жеке адам болсо), Кыргыз Республикасындагы чет элдик жарандын паспорту (эгерде кардар/өнөктөш – резидент эмес болсо).

13. Юридикалык жактын каражаттарын тескөө үчүн юридикалык жактын жетекчисинин ыйгарым укугун тастыктаган документтин нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү (мындай документ катары юридикалык жактын жетекчисин шайлоо тууралуу уюштуруучулар жана акционерлер жыйынынын протоколу сыяктуу эле, эгерде алар Уставда белгиленбесе, анын ыйгарым укуктарын аныктаган юридикалык жактын жетекчисин дайындоо тууралуу уюштуруучулардын жана акционерлердин чечими да болушу мүмкүн).
14. Банктын тиешелүү органынын кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди берүү чечими.
15. Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди пайдалануу мөөнөтү үчүн жылдык финансылык отчет (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
16. Төмөнкү маалыматтар чагылдырылууга тийиш болгон кардар/өнөктөш менен ар бир байланыштын эсебин жүргүзүү:
  - байланышуу күнү;
  - байланышуу түрү (баарлашуу, телефон аркылуу сүйлөшүү, электрондук почтасынын дарегин);
  - байланышуу шарттары (кызматкердин аты-жөнү, сүйлөшүүнүн мазмуну);
  - натыйжалар.
17. Кардар/өнөктөш менен кат алышуу (бардык корреспонденцияны тиркөө менен).
18. Юридикалык документтер (кардар/өнөктөштүн сунуштоочулар ж.б. менен контракттарынын көчүрмөлөрү).
19. Каржылоонун максаттуу пайдаланылышын тастыктаган документтер: товар сатуучудан банктын жана банктан кардар/өнөктөштүн кабыл алуу-өткөрүп берүү актысын кошо алганда, анын максаттуу пайдаланылышы тууралуу отчет.

II. Күрөөлүк документтер

20. Мамлекеттик же расмий тилде күрөө келишими (банктын кардар/өнөктөшүнө тилди тандоо укугу сунушталат).
21. Күрөөлүк мүлктүн сертификаттары, күбөлүктөрү жана башка квалификациялык документтери.
22. Күрөөгө коюлган мүлккө менчикке укукту тастыктаган документтер жана күрөө коючунун күрөө келишиминин шарттарына макулдугу.
23. Кол коюу укугуна ээ адамдардын кол тамга үлгүлөрү менен нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн карточкалар (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).

Кардар/өнөктөштүн кол тамга үлгүсү жана эгерде болгон болсо мөөр оттискасы менен кол тамга үлгүлөрү түшүрүлгөн карточка (эгерде кардар – жеке ишкер болсо).

24. Сатып алуу баасын тастыктаган документтер (эгерде банк күрөөнү, мисалы жабдууну, калк керектөөчү товарларды ж.б. сатып алууну каржылоого алса).
25. Төмөнкү маалыматтарды камтыган күрөө наркын тастыктаган документтер:
  - күрөөгө баа берүү наркы;
  - баа берүү күнү;
  - баа берүү ким тарабынан жүргүзүлгөн;
  - баа берүү ыкмасы.
26. Күрөө келишиминин катталгандыгын тастыктаган документтер (эгерде күрөө катталууга тийиш болсо же банк анын катталышын талап кылса).
27. Кардар/өнөктөштүн тиешелүү органынын күрөөгө сунуштоо чечими (эгерде кардар/өнөктөш – юридикалык жак болсо).
28. Төмөнкүлөр чагылдырылууга тийиш болгон Күрөөнү иликтөө актысы:
  - күрөөнү иликтөө күнү;
  - күрөөнүн түрү;
  - күрөөгө баа берүү күнү;
  - баа берүү ыкмасы;
  - күрөөнүн жайгашкан орду;
  - күрөөнүн абалы жана аны күтүү шарттары;
  - күрөөнүн баа берилген наркы;
  - күрөөнү мезгил-мезгили менен иликтөө графиги.
29. Банктын ыктыярдыгы боюнча башка маалыматтар.

III. Гарантиялар же кепилдиктер

30. Тиешелүү келишимди, гарантия берилип жаткан сумманы, гарантиянын мөөнөтүн көрсөтүү менен кол жазма түрүндө гарантия жана кепилдик.
31. Тиешелүү органдын гарантия берүү чечими.
32. Кепилдик берүү жөнүндө кепил болуучунун жубайынын/жолдошунун (эгерде болсо) макулдугу.
33. Гаранттын уюштуруу документтери.
34. Гаранттын акыркы эки жыл жана акыркы чейрек үчүн финансылык отчету.
35. Акыркы 12 ай үчүн эмгек акысы боюнча маалыматты тастыктаган башка документтер (эгерде кепил болуучу – жеке адам болсо).
36. Гаранттын жана кепил болуучунун төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө иликтөө жүргүзүү.

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата

2-тиркеме

**Гарантиялык кат берүү боюнча
МИНИМАЛДУУ ТАЛАПТАР**

Банктын каржылоо саясатында гарантиялык кат берүүгө тиешелүү төмөнкү бардык негизги жоболор каралууга тийиш:

1. Банктын гарантиялык катты берүү маселеси Каржылоо комитетинин отурумунда каралышы зарыл. Каржылоо комитетинин тиешелүү чечими болгон учурда гана берилген гарантиялык кат анык болуп саналат.
2. Банктын жана анын филиалдарынын кызмат адамдарынын гарантиялык каттарга кол коюу жана аларды эсепке алуу үчүн ыйгарым укуктарын жана жоопкерчиликтерин так бөлүштүрүү.
3. Гарантиялык каттын түп нускасы Кыргыз Республикасынын мамлекеттик же расмий тилинде түзүлүүгө тийиш.
4. Гарантиялык кат номерленген фирмалык бланкта таризделинип, ага банктын же филиалдын ыйгарым укуктуу кызмат адамдарынын колу коюлуп, банктын мөөрү басылууга тийиш.
5. Банктын гарантиялык каты мындай каттарды каттоо журналында (же болбосо чыгыш корреспонденция журналында) катталышы зарыл.
6. Гарантиялык каттардын бухгалтердик эсепке алынышы, бухгалтердик эсепке алуу стандарттарына ылайык ишке ашырылууга тийиш.
7. Гарантиялык катты берген банк үчүн милдеттүү талаптан болуп, гарант алуучунун гарантиялык катты алгандыгы жөнүндө расмий тастыктама-сы саналат.
8. Банк жалган гарантияларды аныктаган учурда, алар тууралуу укук коргоо органдарына маалымдап, бул жокко чыгарылган гарантиялар тууралуу маалыматты жалпыга маалымдоо каражаттарында жайгаштырууга тийиш.

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата

3-тиркеме

СТРЕСС-ТЕСТИРЛӨӨ

Стресс-тестирлөө, тышкы чөйрөдө сыяктуу эле (мисалы, экономикадагы төмөндөө, каржылоо портфелинин сапатынын начарлашы, күрөө предметинин рыноктук наркынын өзгөрүүсү, мыйзамдарга өзгөртүүлөр ж.б.), банк кардарларынын ишинде да (мисалы, банктын ири кардарларынын/сунуштоочуларынын/өнөктөштөрүнүн банкрот болушу, депозиттердин агылып чыгышы ж.б.) тобокелдик келип чыккан учурда жана анын өсүү тенденциясы аныкталган шартта, банктын мүмкүн болуучу потенциалдуу жоготууларына аналитикалык баа берүү инструменти болуп саналат.

Стресс-тестирлөө, капитал өлчөмүнө таасирин тийгизүү менен банкты чыгымга алып келиши ыктымал болгон экономикалык, саясый жана/же башка жагдайлардын (мисалы, банктын аброюнун начарлоосуна байланыштуу жагдайлар, жетекчилик алмашканда ж.б.) орун алышына негизденген алардын андан ары өнүгүү сценарийинин моделин түзүү аркылуу жүргүзүлөт.

Стресс-тестирлөөнүн алгачкы баскычында, анын негизинде сценарийдин модели түзүлүүчү маалыматтын аныктыгын жана актуалдуулугун текшерүү зарыл. Мында, пайдаланылып жаткан отчет ырааттуулук (отчеттук маалыматтардын ырааттуу берилиши) жана салыштыруу (көрсөткүчтөрдү эсептөө ыкмасынын өзгөрбөгөндүгү) критерийлерине дал келээрине, ошондой эле башка пайдаланылуучу маалыматтын (мисалы, жалпыга маалымдоо каражаттарынан алынган маалымат) аныктыгына, объективдүүлүгүнө жана максатка ылайыктуулугуна ынануу зарыл.

Алгылыксыз жагдайдын өнүгүү сценарийи жетишерлик түрдө айкын, орундуу жана негизденген болууга тийиш. Сценарийдин айкындыгы, ал мындай жагдайдын келип чыгышынын жогорку үлүшүнө ээ болгон учурда тастыкталат.

Сценарийдин моделинде ички сыяктуу эле, тышкы факторлордун өзгөрүүсүн камтып, төмөнкү эки версияда жүргүзүлүшү мүмкүн:

- мурдатан колдонулуп келе жаткан сценарий – бул сценарий өткөн мезгилде орун алган жагдайлардын кесепетине жүргүзүлгөн байкоолорго негизденет;
- гипотетикалык сценарий – мындай сценарий, орун алышы ыктымал, бирок боло элек жагдайга негизденет.

Мурдатан колдонулуп келе жаткан сценарийдин моделин түзүү учурунда талдап-иликтөө, өткөн мезгилде болгон жана банктын финансылык абалына терс таасирин тийгизген жагдайларды эске алуу менен жүргүзүлөт.

Мурдатан колдонулуп келе жаткан сценарийдин ыкмасы боюнча стресс-тестирлөө учурунда, банктын балансын тестирлөөдө пайдаланылган өткөн мезгилдеги кризистердин шарттарынын жана жагдайларынын так аныктамасына өзгөчө көңүл буруу зарыл.

Гипотетикалык сценарийдин моделин түзүүдө учурда орун ала элек, бирок келечекте келип чыгышы мүмкүн жагдайга талдап-иликтөө кароого алынат. Гипотезада, банктын капиталына белгилүү бир жагдайдын таасири сыяктуу эле (мисалы, кардар/өнөктөштүн финансылык абалынын начарлашы, негизги сумманы же кошумча эсептөөлөрдү/кирешени өз учурунда төлөбөй коюу ж.б.), аны алгылыктуу деңгээлге чейин минималдаштыруу үчүн зарыл чараларды көрүү максатында, алардын негизинде кредиттик тобокелдикти алдын ала болжолдоо мүмкүнчүлүгүн берген көрсөткүчтөрдүн максималдуу өзгөрүүсүнө баа берүүлөр камтылат.

Мындан тышкары стресс-тестирлөөнү жүргүзүүдө бир нече сыноо эсептөөлөрүн жүзөгө ашыруу зарыл. Ар түрдүү тобокелдиктер таасиринин комбинациясынын жардамы аркасында жүргүзүлгөн талдап-иликтөөдөн улам, банктын төлөөгө жөндөмсүздүгүнүн алгачкы белгилери байкалган учурда, стресс-тестирлөө сценарийи акыркы болуп саналат.

Кредиттик тобокелдикке баа берүү максатында жүргүзүлгөн стресс-тестирлөө, каржылоо портфелин классификациялоонун бир же эки категориясына төмөн болгон, кайра классификациялоону болжолдогон сценарийлер колдонулушу мүмкүн. Сценарий катары, жоготуу жана башкалар сыяктуу, кредиттик тобокелдикти камтыган классификацияланган активдерди кайра классификациялоону болжолдоого да болот, бул негизинен, банктын каржылоо портфелинин айкын абалына жана мурдатан келе жаткан тажрыйбасына кыйла жакын сценарийден көз каранды болот.

Андан соң стресс-тестирлөө сценарийине ылайык, РППУга зарыл чегерүүлөр өлчөмү эсептелинип, анын базасында экономикалык ченемдер боюнча банктын талаптарды аткаруу мүмкүнчүлүгүн аныктаган таза суммардык капиталга баа берилет.

Стресс-тестирлөөнү жүзөгө ашырууда активдердин жалпы абалы, каржылоо портфелинин сапаты, күрөөлүк камсыздоонун начарлашы жана кредиттик тобокелдиктин өсүшүн мүнөздөгөн башка көрсөткүчтөр кароого алынат. Ошентип, стресс-тестирлөөнүн ар кандай ыкмаларын колдонуу менен банк, анын финансылык абалында терс өзгөрүүлөргө алып келиши ыктымал болгон жагдайлар келип жеткенде аларды минималдаштыруу боюнча чараларды өз убагында көрө алат.

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата
4-Тиркеме

Кредиттик тобокелдикти камтыган активдерди алууга кардар/өнөктөштүн билдирмелерин каттоо журналы

№	Билдирме берилген күн	Кардар/өнөктөштүн аты-жөнү	Талап кылынган сумма	Максаттуу багыты	Мөөнөтү	Болжолдонгон күрөөлүк камсыздоо	Статусу (макулдук берилди/баш тартылды)	Ордун жабуу булагы (бизнестиң түрү)	Баш тартылган учурда: анын себеби; Макулдук берилген учурда: суммасы, мөөнөтү	Бекитилген/баш тартуу билдирмеси берилген күн	Каржылоо боюнча адистин кол тамгасы
1											
2											
3											
4											

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата

5-тиркеме

Банк кардарларынын даттануу жана сунуштарды берүү китеби

№	Банк кардарынын/ өнөктөшүнүн аты- жөнү	Даттануунун же сунуштун мазмуну	Күнү	Банктын түшүндүрмөлөрү
1				Көрүлгөн чаралар: Жооптуу кызматкердин кол тамгасы: _____ Аты-жөнү: _____ _____ Кызматы: _____
2				Көрүлгөн чаралар: Жооптуу кызматкердин кол тамгасы: _____ Аты-жөнү: _____ _____ Кызматы: _____

Операцияларды ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырууда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө жобого карата **6-тиркеме**

Банк кардарларынын/өнөктөштөрүнүн укуктарынын, чыгашаларынын (төлөмдөрүнүн) жана айыптык санкцияларынын тизмеги

Банк кардарларынын/өнөктөштөрүнүн укуктары	
Келишимге кол койгон учурдан активди алганга чейин кредиттик тобокелдикти камтыган активди алуудан акысыз негизде баш тартууга (банк активдерди каржылоо чегинде сатып алган учурлардан тышкары).	Кардар/өнөктөштүн милдеттүү укуктары ушул жобонун талаптарына ылайык милдеттүү түрдө келишимде көрсөтүлөт
Келишим долбоорун жана ага тиркелген бардык документтерди өз колуна алып, банктан тышкары юридикалык консультация алуу үчүн кайрылууга, мында кардар/өнөктөшкө келишим менен танышууга келимде үч күн убакыт берилүүгө тийиш.	
Кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча төлөмдөрдүн эсеби, туумдар, айыптык төлөмдөр тууралуу ырааттуу маалымат алууга.	
Келишим жана ушул тизме түзүлүүчү (таризделинүүчү) тилди тандоо (мамлекеттик же расмий)	
Кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча кардар/өнөктөштүн чыгашалары (төлөмдөрү)	
Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин суммасы	Келишимге ылайык белгиленет
Кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча кошуп эсептелинген баа/киреше	

Билдирмени кароо комиссиясы (кредиттик тобокелдикти камтыган активди тариздөө)	Комиссия төлөнө турган болсо, алардын өлчөмү банктын бекитилген тарифтерине ылайык пайыздык же нарктык туюндурулушунда белгиленет
Кредиттик тобокелдикти камтыган активди берүү жана администрлөө үчүн комиссия	Бул кызмат көрсөтүүлөр банк тарабынан сунушталган учурда белгиленет. Банк мындай кызматтарды сунуштабаган учурда, банк мындай чыгашалардын наркын келишим түзүлгөн күнгө карага үчүнчү жактардын колдонуудагы тарифтери боюнча белгилейт.
Судалык жана/же күндөлүк эсептерди ачуу (эгерде, эсеп ачуу келишимди түзүүдө шартталса) жана тейлөө (эгерде, кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча операциялар нак эмисе формада ишке ашырылса) үчүн комиссия	Банктын бекитилген тарифтерине ылайык пайыздык же нарктык туюндурулушунда белгиленет
Эсептешүү-кассалык тейлөө үчүн комиссия (анын ичинде кардар/өнөктөштүн нак акчаларды банкомат аркылуу салуусу жана алуусу)	
Үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөр (камсыздандыруу, нотариустун кызматтары ж.б. үчүн төлөө)	
Кардар/өнөктөштүн эсептеринен көчүрмө берүү үчүн төлөм	
Валютаны конвертациялоо үчүн комиссия	
Башка чыгашалар	
Банктын айыптык санкциялары жана туумдары	
Кредиттик тобокелдикти камтыган активдин негизги суммасы жана банктын кошумча баасы/кирешеси боюнча төлөмдөрдү төлөөнү кечиктиргендиги үчүн	Келишимдин негизинде пайыздык же нарктык туюндурулушунда банкта алынучу айыптык санкциялардын бекитилген өлчөмүнө ылайык белгиленет
Күрөөгө сунушталган кредиттик тобокелдикти камтыган актив боюнча депозитти толуктоону кечиктиргендиги үчүн	
Кредиттик тобокелдикти камтыган активди алгандан кийин келишимди токтотуу шарттары	
Башка чыгашалар	

(Каржылоо боюнча адистин аты-жөнү (кол тамгасы) (күнү) (Банк кардарынын/өнөктөшүнүн аты-жөнү) (кол тамгасы) (күнү)

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\16 токтому**

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик
укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү
жөнүндө**

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын таасир этүү чараларын колдонуу маселелери боюнча ченемдик укуктук актыларын өркүндөтүү жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын административдик жоопкерчилик жөнүндө кодексине ылайык келтирүү максатында, “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилсин.
2. Юридика Башкармалыгы:
  - токтомду Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий сайтына жарыяласын;
  - токтом расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигине жөнөтсүн.
3. Кеземөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик Өнүктүрүү банкын, “Кредиттик союздардын финансы компаниясы” ААКсын, Микрофинансылык уюмдарды, Кредиттик союздарды тааныштырсын.
4. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.
5. Ушул токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары З.Л. Чокоев мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Асанкожоева З.М.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\16токтомуна карата тиркеме

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик
укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү
тууралуу**

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 1999-жылдын 15-апрелинде кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 1999-жылдын 23-апрелинде 32 номеринде каттоодон өткөртүлгөн №31/8 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкынын органдары тарабынан банктык мыйзамдар чөйрөсүндө административдик укук бузуулары боюнча иштерди кароо жөнүндө» нускоого төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:
  - 1) Нускоонун 1.2 -пунктунун а) пунктчасындагы “Тышкы көзөмөл башкармалыгы” деген сөз “Бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган Көзөмөл блогунун түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 2) Нускоонун:
    - 1.3 -пункту “Улуттук банктын санкциялары боюнча Комиссияны жетектеген (мындан ары текст боюнча “Укуктуу өкүлү”)” деген сөздөр “Бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдүн ишин түздөн-түз жетектеген (мындан ары текстте “Укуктуу өкүлү”)” деген сөздөр менен толукталсын;
    - “Улуттук банктын санкциялары боюнча Комиссияны жетектеген” деген сөздөр алынып салынсын;
  - 3) 1.5-пунктунун бүтүндөй тексти боюнча “2” деген сан “6” деген санга алмаштырылсын;
  - 4) 4.3-пунктундагы “Санкциялар боюнча комиссиянын мүчөлөрү жана башкалар” деген сөздөр алынып салынсын;
  - 5) 7.2-пунктундагы “аныктама” деген сөз “токтом түрүндөгү чечим” деген сөзгө алмаштырылсын;
  - 6) 7.3-пунктунда:
    - биринчи абзацтагы “Токтом чыгарылган күндөн тартып” деген сөздөр “ Токтомдун көчүрмөсүн берген же жаранга административдик төлөм салынгандыгы тууралуу токтом жарыяланган күндөн тартып” деген сөздөргө алмаштырылсын;
    - экинчи абзац “Улуттук банктын” деген сөздөн кийин “ токтом чыгарылган жактын арызы боюнча” деген сөздөр менен толукталсын;

- 7) 7.4-пунктундагы “он күндүк” деген сөз “жыйырма күндүк” деген сөзгө алмаштырылсын;
- 8) 7.5- пунктунда:
  - биринчи абзацтагы “же райондук, шаардык сот” деген сөздөр алынып салынсын;
  - төртүнчү абзацтагы “комиссиялар” деген сөздөр алынып салынсын;
  - жетинчи абзацтагы “аныктама” деген сөз “токтом” деген сөзгө алмаштырылсын;
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2005-жылдын 18-мартында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2005-жылдын 29-апрелинде №59-05 номеринде каттоодон өткөртүлгөн №5/5 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы менен коммерциялык банктардын, банктык операциялардын айрым түрлөрүн жүзөгө ашыруучу уюмдардын жана алардын уюштуруучуларынын (катышуучуларынын), юридикалык жактардын жана жеке адамдардын ортосундагы пикир келишпестиктерди сотко чейин жөнгө салуу жөнүндө” жобого төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:
  - 1) Жобонун 1.1-пункту “чечимге даттануу” деген сөздөн кийин “орун башкардын” деген сөз менен толукталсын;
  3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2008-жылдын 28-майында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2008-жылдын 26-июнунда №47-08 номеринде каттоодон өткөртүлгөн №22/4 токтому менен бекитилген “Тике банктык көзөмөл жөнүндө” жобого төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:
    - 1) Жобонун 2.2- пункту төмөнкү мазмунда берилсин:

«2.2. Көзөмөл боюнча комитет банкка тике банктык көзөмөлдүк милдеттерин аткаруу үчүн Тышкы көзөмөл башкармалыгынан ыйгарым укуктуу кызматкерин/кызматкерлерди жөнөтөт. Эгерде, банкка бир канча ыйгарым укуктуу кызматкерлер (мындан ары-текшерүүчүлөр тобу) жөнөтүлсө, анда алардын жетекчиси (мындан ары- текшерүүчүлөр тобунун жетекчиси) дайындалат. Эгерде, банкка бир эле ыйгарым укуктуу кызматкер (мындан ары-текшерүүчү) жөнөтүлсө, анда ал текшерүүчүлөр тобунун жетекчисинин иш-милдетин аткарат (эгерде колдонулса)”.
    4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2005-жылдын 19-майында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2005-жылдын 24-июнунда №78-05 номеринде каттоодон өткөртүлгөн №16/2 токтому менен бекитилген “Кыргыз

Республикасынын Улуттук банкынан лицензия алышкан банктарга жана айрым башка финансы-кредиттик мекемелерге карата колдонулуучу таасир этүү чаралары жөнүндө” жобого төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:

- 1) Жобонун 1.4-пунктундагы “Инспектирлөө башкармалыгы/Тышкы көзөмөл башкармалыгы/Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы деген сөздөр “Улуттук банктын көзөмөл блогунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын,”;
- 2) Жобонун 5.1.2 жана 5.1.4- пункттарындагы “Тышкы көзөмөл башкармалыгы” деген сөз “Улуттук банктын көзөмөл блогунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын,”;
- 3) 6.7.1- пунктундагы “Тышкы көзөмөл башкармалыгы жана/же Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы” деген сөздөр “Улуттук банктын көзөмөл блогунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын,”;
- 4) Жобонун 6.8.5-пункту төмөнкү мазмунда берилсин:
«6.8.5. Көзөмөл боюнча комитет тике банктык көзөмөл жүргүзүү максатында Тышкы көзөмөл башкармалыгынан ыйгарым укуктуу кызматкерин/кызматкерлерин дайындай алат (мындан ары-текшерүүчүнү/текшерүүчүлөр тобун). Эгерде банкка текшерүүчүлөр тобу жөнөтүлсө, анда алардын жетекчиси дайындалат (мындан ары- текшерүүчүлөр тобунун жетекчиси).;
- 5) Жобонун 6.8.6-пунктундагы “Улуттук банктын ыйгарым укуктуу кызматкерин” деген сөздөр “Текшерүүчү/текшерүүчүлөр тобунун жетекчиси” деген сөздөргө алмаштырылсын;
- 6) Жобонун 6.8.7- пунктундагы “Улуттук банктын ыйгарым укуктуу кызматкерине” деген сөздөр “Текшерүүчү/текшерүүчүлөр тобунун жетекчисине” деген сөздөргө алмаштырылсын;
- 7) Жобонун 6.9.2-пунктундагы “Инспектирлөө башкармалыгы жана/же Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы жана/же Тышкы көзөмөл башкармалыгы” деген сөздөр “Улуттук банктын көзөмөл блогунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын,”;
- 8) Жобонун 6.8.7-пунктундагы “Инспектирлөө башкармалыгы жана/же Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы жана/же Тышкы көзөмөл башкармалыгы” деген сөздөр “Улуттук банктын көзөмөл блогунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдөрү” деген сөздөргө алмаштырылсын,”;

- 9) Жобонун 7.4-пункту төмөнкү мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын;
- «7.4. Айып, банк тарабынан, ага айып салынгандыгы тууралуу токтом берилген күндөн кийинки бир айдан кечиктирилбестен, ал эми токтомго даттануу учурунда, даттануу калтырылгандыгы же канааттандырылбагандыгы тууралуу билдирилген күндөн кийинки он беш күндөн кечиктирилбестен төлөнүүгө тийиш.
5. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2005-жылдын 19-майында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2005-жылдын 27-июнунда №90-05 номеринде каттоодон өткөртүлгөн №16/3 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан микрофинансылык уюмдарга карата колдонулуучу эскертүү чаралары жана санкциялар жөнүндө” жобого төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:
- 1) Жобонун 31- пункту төмөнкү мазмунда берилсин:
- «3.1. МКА жана МККга карата колдонулуучу эскертүү чаралары жана санкциялар Кеземөл блогунун мыйзам бузууларга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмүнүн башчысынын, Улуттук банктын областык башкармалыгынын начальнигинин, Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директорунун (мындан ары- ыйгарым укуктуу жак) колу коюлган эскертүү жана/же буйруу жана Кеземөл боюнча комитеттин чечими менен таризделет.»;
- 2) Жобонун 3.2-пункту төмөнкү мазмунда берилсин:
- «3.2. Төмөнкүдөй эскертүү чараларын жана санкцияларын колдонуу боюнча чечимдерди кабыл алуу, Кеземөл боюнча комитеттин компетенциясына кирет:
- айрым операцияларды токтотуу же чектөө;
  - МКК/МКАлардын бардык же айрым кызмат адамдарын алмаштыруу тууралуу талап кылуу;
  - лицензиянын же күбөлүктүн аркетин убактылуу токтотуу;
  - айрым банктык операцияларды жүзөгө ашыруу укугуна лицензияны кайтарып алуу;
  - эсептик каттоо күбөлүгүн кайтарып алуу.»;
- 3) Жобонун 3.3-пункту төмөнкү мазмунда берилсин:
- «3.3. Төмөнкүдөй эскертүү чараларын жана санкцияларын колдонуу боюнча чечимдерди кабыл алуу, ыйгарым укуктуу ажктын компетенциясына кирет:
- эскертүү;
  - буйруу.»;

4) Жобонун 3-бөлүмү төмөнкүдөй мазмундагы 3.3-1. пункт менен толукталсын:

«3.3-1. Улуттук банк төмөнкү учурларда МКК/МКАлардын кызмат адамдарынын ыйгарым укуктарын токтотууну талап кылууга укуктуу:

- бузууга жол берген же алгылыксыз банктык тажрыйба катары мүнөздөлгөн ишке тартылышында (1-тиркеме);
- Улуттук банк тарабынан белгиленген минималдуу квалификациялык талаптарга ылайык келбесе;
- маалымат берип турбаса же так эмес жана толук эмес маалымат берген болсо;
- МКК/МКАлардын финансылык туруктуулугуна коркунуч келтирген аракеттерди демилгелөөдө;
- Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган башка учурларда;

Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитети жазма буйрук чыгарат, анда МКК/МКАнын кызмат адамдарын ээлеген кызматынан бошотуу же убактылуу четтетүү тууралуу талапты жана/же ал жактын мындан ары МКК/МКАнын кандайдыр-бир ишине катышууга тыюу салуу камтылат.»;

5) Жобонун 3.8-пункту төмөнкү мазмунда берилсин:

«3.8. МКА жана МККлардын эсептик каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүктөрү төмөнкү учурларда кайтарылып алынат:

- Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын системалуу түрдө (эки же андан көп жолу) бузууга жол берүүлөр аныкталса;
- МКА/МККлар тарабынан Улуттук банктын сунуш-көрсөтмөлөрү, эскертүүлөрү, нускоолору же башка талаптары системалуу түрдө (эки же андан көп жолу) сакталбаса;
- системалуу түрдө (эки же андан көп жолу) маалымат берилбей же толук эмес маалымат берилген учурда;
- микрокредиттерди берүү жана ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операциялар жүзөгө ашырылбаса;
- микрофинансылык уюмдардын Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын 2Микрофинансылык уюмдар жөнүндө» мыйзамында аныкталган иш максаттарын бузууга жол берилсе;
- монополияга каршы мыйзам талаптарын бузууга жол берилсе;
- керектөөчүлөрдүн Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө» мыйзамында белгиленген укуктары бузулса;

- алгылыксыз банктык тажрыйба катары мүнөздөлгөн, ишке тартылган учурда (1-тиркеме);
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен бекитилген, башка учурларда;

Күбөлүктү кайтарып алуу жөнүндө чечим башка эскертүү чараларысыз жана санкцияларсыз кабыл алынышы мүмкүн;

МКА жана МККлардын эсептик каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүгүн кайтарып алуу, Кыргыз Республикасынын мыйзамына ылайык алардын жоюлушуна алып келет.»;

- 6) жобонун 4.1-пунктундагы «көзөмөл органынын начальнигинин» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу өкүлүнүн» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 7) жобонун 4.5-пунктундагы «көзөмөл органынын начальниги» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу өкүл» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 8) жобонун 4.7-пунктундагы «көзөмөл органынын» деген сөздөр «Улуттук банктын көзөмөл блогунун» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 9) жобонун 4.9 жана 4.12-пунктарындагы «көзөмөл органы» деген сөздөр «Улуттук банктын көзөмөл блогунун түзүмдүк бөлүмдөрү» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 10) 4.15-пунктундагы «эгерде, көзөмөл органы тарабынан сунушталган маалымат, Комитетти бузууга жол берүүлөр бар экендигине ишендире алса» деген сөздөр алынып салынсын;
  - 11) жобонун 5.1-пунктундагы «көзөмөл органынын начальниги» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу өкүл» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 12) жобонун 5.2-пунктундагы сан жана «15 жумуш күнү» деген сөздөр «10 күн» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 13) жобонун 5.2-пунктундагы:
    - сан жана «15 жумуш күнү» деген сөздөр «10 күн» деген сөздөргө алмаштырылсын;
    - «көзөмөл органы» деген сөздөр «Улуттук банктын көзөмөл блоугу ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмү» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 14) жобонун 5.5-пунктундагы «көзөмөл органы» деген сөздөр «Улуттук банктын көзөмөл блоугу ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмү» деген сөздөргө алмаштырылсын;
6. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2006-жылдын 23-мартында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2006-жылдын 21-апрелинде 45-06 номеринде каттоодон өткөртүлгөн N 7/5 токтому менен бекитилген «Кредиттик союздарга карата колдонулуучу таасир этүү чаралары жөнүндө» жобого төмөнкүдөй толуктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилсин:

1) жобунун 2.5- пункту төмөнкү мазмунда берилсин:

«2.5. Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитетинин компетенциясына кредиттик союзга карата төмөнкүдөй таасир этүү чараларын колдонуу боюнча чечимдерди кабыл алуу кирет:

- кыйла олуттуу экономикалык ченемдерди киргизүү;
- Улуттук банк тарабынан тике көзөмөлдүктү киргизүү;
- кредиттик союздардын ишин башкаруу боюнча убактылуу жетекчиликти киргизүү;
- айрым операцияларды жүргүзүүнү убактылуу токтотуу же чектөөлөрдү киргизүү;
- кызмат адамдардын баарын же айрымдарын алмаштыруу жөнүндө талап коюу;
- лицензиянын аракетин убактылуу токтотуу;
- лицензияны кайтарып алуу»;

2) жобонун 2.6- пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«2.6. Көзөмөл болугунун бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдүн начальниги, кредиттик союзга карата төмөнкүдөй таасир этүү чараларын колдоно алат:

- жазма буйрук жөнөтүү;

3) жобонун 2.7-пунктунун үчүнчү, төртүнчү жана бешинчи абзацтары күчүн жоготкон катары таанылсын;

4) жобонун 2.8-пунктундагы «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги» деген сөздөр «Улуттук банктын көзөмөл бузууга жол берилгендиги фактысын аныктаган түзүмдүк бөлүмдүн начальниги/Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги/Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директору» деген сөздөргө алмаштырылсын;

5) жобонун 3.1-пунктундагы пунктунун «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директору» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу жак» деген сөздөргө алмаштырылсын;

6) жобонун 3.4- пунктундагы «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу жак» деген сөздөргө алмаштырылсын;

7) жобонун 3.5-пунктундагы «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директору» деген сөздөр «Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитети» деген сөздөргө алмаштырылсын;

- 8) жобонун 3.7-пунктундагы «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальниги жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директору» деген сөздөр «Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитети» деген сөздөргө алмаштырылсын;
- 9) жобонун 3.8-пунктунун 9-абзацындагы «лицензия алгандан кийинки» 1 жылдан ашык» деген сөздөр «жана/же иштөө мезгили ичинде» сөздөргө алмаштырылсын;
- 10) жобонун 4.2-пунктундагы:
  - «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын /Улуттук банктын областтык башкармалыгынын начальнигинин жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүнүн директорунун» деген сөздөр «ыйгарым укуктуу жактын» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - «иш» деген сөз алынып салынсын;
  - бүтүндөй текст боюнча «Тышкы көзөмөл башкармалыгынын ишин тескөөгө алган» деген сөздөр «көзөмөл блогунун ишин тескөөгө алган» деген сөздөргө алмаштырылсын;
7. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2005-жылдын 19-мартында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2005-жылдын 21-апрелинде № 55-05-номеринде каттоодон өткөртүлгөн № 6/2 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Көзөмөл боюнча комитети тууралуу» жобого төмөнкүдөй толуктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилсин:
  - 1) жобонун 1.1-пункту:
    - «лицензияланган» деген сөздөн кийин «жана тескөөгө алынган» деген сөздөр менен толукталсын;
    - «(мындан ары банктар жана ФКМ)» деген сөздөр «(мындан ары- банктар жана башка ФКМдер)» деген сөздөргө алмаштырылсын;
  - 2) Жобонун бүтүндөй текстинде «банктар жана ФКМдер» деген сөздөр «Банктар жана башка ФКМдер» деген сөздөргө, тиешелүү жөндөмө мүчөлөрүндө алмаштырылсын;
  - 3) жобонун 2.1-пунктунун:
    - м) пунктчасы «банктык» деген сөздөн кийин «жана монополияга каршы» деген сөздөр менен толукталсын;
    - төмөнкүдөй мазмундагы у), ф) жана х) абзацтары менен толукталсын; «у) МФУнун айрым банктык операцияларды жүзөгө ашыруу укугуна лицензиясын кайтарып алуу;
    - ф) кредиттик союздун/МФКнын лицензиясынын же МКК/МКАлардын

эсептик каттоодон өткөндүгү тууралуу көбөлүгүнүн аракетин убактылуу токтотуу/чектүү;

х) МКК/МКАлардын эсептик каттоодон өткөндүгү тууралуу көбөлүгүн кайтарып алуу»;

4) жобонун 2.2- пунктунун:

- н) пунктчасы төмөнкүдөй редакцияда берилсин:

«н) консерватор тарабынан консервация режиминде турган банктын алдыдагы алты айга карата иш планын кароо»;

- пункт төмөнкүдөй мазмундагы о) жана п) пунктчалары менен толукталсын:

«о) монополияга каршы ишин жөнгө салуу, атаандаштыкты өнүктүрүү жана банктык кызматтарды керектөөчүлөрдүн укугун коргоо (баа түзүү тартибинин бузулушу, анын ичинде, монополиялык жогорку (төмөн) баалардын белгилениши, колдоого алынышы; банктык кызмат көрсөтүүлөр рыногунда үстөмдүк кылуучу абалдан кыянаттык менен пайдалануу маселелерин кошо алганда) боюнча маселелерди кароо»;

п) Улуттук Банк Башкармасы тарабынан Комитетке өткөрүлүп берилген башка маселелер.”.

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы №35\17 токтому**

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын микрофинансылык
уюмдардын ишин жөнгө салган айрым ченемдик укуктук
актыларына толуктоолорду киргизүү жөнүндө**

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамынын 7 жана 43-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына сунушталган толуктоолор (кошо тиркелет) бекитилсин.
2. Юридика башкармалыгы:
  - токтомду Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий сайтына жарыяласын;
  - токтом расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигине жөнөтсүн.
  - Токтом расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.
3. Кеземөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен микрофинансылык уюмдарды тааныштырсин.
4. Ушул токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары З.Л. Чокоев мырзага жүктөлсүн.

Төрага

Асанкожоева З.М.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
2013-жылдын 25-сентябрындагы №35\17
токтомуна карата 1-тиркеме

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2002-жылдын 11-сентябрында кабыл алынган №37/2 токтому менен бекитилген «Микрокредиттик компанияларды жана микрокредиттик агенттиктерди түзүү жөнүндө» жобого төмөнкүдөй толуктоолор киргизилсин:

1) Жобонун аталышы «түзүү» деген сөздөн кийин «жана иши» деген сөздөр менен толукталсын.

2) Жобонун 2.7- пунктунда:

- **“Улуттук банк тарабынан жаңыдан түзүлүп жаткан микрокредиттик компаниялар үчүн белгиленген” деген сөздөрдөн кийин “ушул жобонун 2.7-1 пунктунда каралган учурларды эске албаганда” деген сөздөр менен толукталсын;**
- **“Өздүк капиталдын өлчөмүнүн он пайызынан ашпаган” деген сөздөрдөн кийин ушул жобонун 2.7-1 пунктунда каралган учурларды эске албаганда” деген сөздөр менен толукталсын.**

3) 2-бөлүк төмөнкү мазмундагы 2.7.-1- пункт менен толукталсын:

“2.7.-1. Дүңүнөн кредит берүү менен иш алып барган микрофинансылык уюмдарды эске албаганда, микрокредиттик компания тарабынан бир эле карыз алуучуга ушул Жобонун 2.7-пунктунда аныкталган максималдуу өлчөмүнөн ашыгыраак микрокредитти иштеп жаткан бизнести кеңейтүү/өнүктүрүү максатында, анын ичинде Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө” мыйзамынын 2-беренесине ылайык, кредиттөөнүн төмөнкү багыттары боюнча кошумча жумуш орундарын жаратууга берилишине уруксат берилет:

- соода;
- айыл-чарба (анын ичинде, өсүмдүк өстүрүүчүлүк, мал чарбачылык, айыл чарба продукциясын даярдоо жана кайра иштетүү);
- тейлөө;
- транспорт;
- курулуш;
- жана Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө” мыйзам талаптарына ылайык, микрокаржылоонун максаттарына жана милдеттерине каршы келбеген башка багыттар.

Микрокредиттик компаниялар тарабынан ушул пунктун биринчи абзацында көрсөтүлгөн микрокредиттердин берилишинде төмөнкү шарттар аткарылууга тийиш:

- 1) микрокредиттик компаниянын конкреттүү кредиттик продуктарды аныктоо менен микрокаржылоонун максаттарына жана милдеттерине ылайык иштелип чыккан саясатынын болуусу;*
- 2) белгиленген шарттар сакталган учурда (уставдык капиталдын 10 пайызынан ашпаган), мындай микрокредиттин суммасы 1 000 000 сомдон (бир миллион) ашпоого тийиш;*
- 3) Кредиттик маалымат бюросунан (КИБ) арыз ээсинин кредиттик маалыматынын, анын ичинде буга чейин алынган, мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттер боюнча, ошондой эле арыз ээси башка кредиттер боюнча кепил болгондугу тууралуу маалыматардын болушу;*
- 4) арыз ээсинин төлөөгө жөндөмдүүлүгүн тастыктаган зарыл документтердин (арыз ээсинин кирешесин генерирлеген активдерге ээлик кылуу укугу, иштеген жеринен эмгек акысы тууралуу маалымат, патент, күбөлүк ж.б.) болушу, ошондой эле арыз ээсинин төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү жүргүзүлүп, ал кредиттик саясатка жана/же микрокредиттик компаниянын башка ички документтерине ылайык жоопкерчиликтүү кредиттик адистин же кызматкердин корутундусу менен тастыкталууга тийиш;*
- 5) арыз ээсинин Бизнес-планы тапшырылып, анда тиешелүү эсептөөлөр жана болжолдоолору менен микрокредитти пайдалануу максаттары көрсөтүлүүгө тийиш.;*
- 6) микрокредиттик компаниянын берилген микрокредиттин максаттуу пайдаланылышына мониторинг жүргүзүү тартибин караган ички ченемдик документтеринин болушу;*
- 7) карыз алуучунун карызын жабуучу коэффициентинин анын чогуу алгандагы кирешесинин кредит боюнча бир айлык төлөмгө болгон катышына барабар (негизги сумма жана пайыздар боюнча) 130 % кем болбоого тийиш.”*

2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2003-жылдын 19-февралында кабыл алынган №4/2 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын аймагында микрофинансылык компаниялардын ишин жөнгө салуунун убактылуу эрежелерине» төмөнкүдөй толуктоолор киргизилсин:

1) Эрежелердин **2.1-пункту** “жеке адамдардан жана юридикалык жактардан мөөнөттүү аманаттарды тартпаган” деген сөздөрдөн кийин “ушул Убактылуу эрежелердин 2.1.-1 пунктунда көрсөтүлгөн учурлардан тышкары» деген сөздөр менен толукталсын.

2) 2-бөлүк төмөнкү мазмундагы 2.1.-1- пункт менен толукталсын:

“2.1.-1. Жеке адамдардан жана юридикалык жактардан мөөнөттүү аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырышкан, дүңүнөн кредит берүү менен иш алып барган микрофинансылык уюмдарды эске албаганда, микрофинансылык компания тарабынан бир эле карыз алуучуга ушул Жобонун 2.7-пунктунда аныкталган максималдуу өлчөмүнөн ашыгыраак микрокредиттин, иштеп жаткан бизнести кеңейтүү/өнүктүрүү максатында, анын ичинде Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө” мыйзамынын 2-беренесине ылайык, кредиттөөнүн төмөнкү багыттары боюнча кошумча жумуш орундарын жаратууга берилишине уруксат берилет:

- соода;
- айыл-чарба (анын ичинде, өсүмдүк өстүрүүчүлүк, мал чарбачылык, айыл чарба продукциясын даярдоо жана кайра иштетүү);
- тейлөө;
- транспорт;
- курулуш;
- жана Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдар жөнүндө” мыйзам талаптарына ылайык, микрокаржылоонун максаттарына жана милдеттерине каршы келбеген башка багыттар.

Микрофинансылык компаниялар тарабынан ушул пунктун биринчи абзацында көрсөтүлгөн микрокредиттердин берилишинде төмөнкү шарттар аткарылууга тийиш:

1) микрокредиттик компаниянын конкреттүү кредиттик продукттарды аныктоо менен микрокаржылоонун максаттарына жана милдеттерине ылайык иштелип чыккан саясатынын болуусу;

- 2) белгиленген шарттар сакталган учурда (уставдык капиталдын 10 пайызынан ашпаган), мындай микрокредиттин суммасы 3 000 000 (үч миллион) сомдон ашпоого (же чет өлкө валютасына эквиваленттүү болууга) тийиш;
- 3) Кредиттик маалымат бюросунан (КИБ) арыз ээсинин кредиттик маалыматынын, анын ичинде буга чейин алынган, мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттер боюнча, ошондой эле арыз ээси башка кредиттер боюнча кепил болгондугу тууралуу маалыматардын болушу;
- 4) арыз ээсинин төлөөгө жөндөмдүүлүгүн тастыктаган зарыл документтердин (арыз ээсинин кирешесин генерирлеген активдерге ээлик кылуу укугу, иштеген жеринен эмгек акысы тууралуу маалымкат, патент, күбөлүк ж.б.) болушу, ошондой эле арыз ээсинин төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү жүргүзүлүп, ал кредиттик саясатка жана/же микрокрофинансылык компаниянын башка ички документтерине ылайык жоопкерчиликтүү кредиттик адистин же кызматкердин корутундусу менен тастыкталууга тийиш;
- 5) арыз ээсинин Бизнес-планы тапшырылып, анда тиешелүү эсептөөлөр жана болжолдоолору менен микрокредитти пайдалануу максаттары көрсөтүлүүгө тийиш;.
- 6) микрокрофинансылык компаниянын берилген микрокредиттин максаттуу пайдаланылышына мониторинг жүргүзүү тартибин караган ички ченемдик документтеринин болушу;
- 7) карыз алуучунун карызын жабуучу коэффициентинин анын чогуу алгандагы кирешесинин кредит боюнча бир айлык төлөмгө болгон катышына барабар (негизги сумма жана пайыздар боюнча) 130 % кем болбоого тийиш. ”.

**Постановление Правления Национального Банка
Кыргызской Республики № 35\13 от 25 сентября 2013г.**

**Об утверждении «Положения о минимальных требованиях по
управлению кредитным риском при осуществлении операций
в соответствии с исламскими принципами банковского дела и
финансирования»**

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить «Положение о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования» (прилагается).
2. Установить, что действие настоящего постановления распространяется на ЗАО «ЭкоИсламикБанк» при осуществлении им операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования в рамках пилотного проекта.
3. Признать утратившим силу постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 2 февраля 2007 года N 6/4 «О Положении «О минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами финансирования в ОАО «Экобанк», зарегистрированное в Министерстве юстиции Кыргызской Республики 6 марта 2007 года, регистрационный номер 25-07.
4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении тридцати дней после официального опубликования.
5. Юридическому управлению:
  - опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;
  - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
6. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков.
7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Чокоева З.Л.

Председатель

Асанкожоева З.М.

Утверждено постановлением Правления НБКР
2013-жылдын 25-сентябрында № 35\13 от 25.09.13г.

ПОЛОЖЕНИЕ
о минимальных требованиях по управлению
кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с
исламскими принципами банковского дела и финансирования

Глава 1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящее Положение разработано в соответствии с Законами Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», «О банках и банковской деятельности в Кыргызской Республике» и «О микрофинансовых организациях» и распространяется на коммерческие банки и микрофинансовые компании, привлекающие срочные депозиты и осуществляющие операции в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования (далее - банки).

2. Целью настоящего Положения является формирование в банках адекватной системы управления кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования.

3. Кредитный риск – это риск неисполнения клиентами/поставщиками/партнерами (далее - клиент) своих обязательств в соответствии со сроками и условиями договора, что может оказать негативное влияние на капитал банка или его прибыль.

Кредитный риск присутствует во всех видах деятельности банка, где положительный результат зависит от выполнения клиентом обязательств перед банком, предусмотренных соглашениями и/или договорами.

Цель управления кредитным риском заключается в определении степени подверженности банка кредитному риску, выявлении причин его возникновения и определении внутренних и внешних факторов повышения риска, на основании которых можно прогнозировать кредитный риск и осуществлять необходимые меры для его минимизации до приемлемого уровня.

4. В целях настоящего Положения под активами, несущими в себе кредитный риск, понимаются активы, размещаемые по исламским принципам финансирования. Трансграничные активы, несущие в себе кредитный риск – активы, выданные резидентам/нерезидентам для финансирования деятельности исключительно за пределами Кыргызской Республики, при этом понятие резидента/нерезидента соответствует понятию, определенному в Законе Кыргызской Республики «Об операциях в иностранной валюте».

Из-за уникальных характеристик каждого вида активов, несущих в себе кредитный риск, необязательного характера некоторых договоров, кредитный риск должен оцениваться отдельно по каждому виду актива для осуществления соответствующего внутреннего контроля и управления риском.

5. Требования настоящего Положения, а также других нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики (далее - Национальный банк) должны быть полностью отражены во внутренних документах банка, регулирующих управление кредитным риском.

Глава 2. ПОЛИТИКА БАНКА ПО ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ОПЕРАЦИЙ ПО ИСЛАМСКИМ ПРИНЦИПАМ ФИНАНСИРОВАНИЯ

6. Все виды продуктов и типовых договоров по исламским принципам финансирования, которые банк намерен осуществлять, должны быть первоначально одобрены Шариатским советом банка с точки зрения их соответствия стандартам Шариата.

7. Операции банка по исламским принципам финансирования осуществляются в соответствии с его внутренней политикой, утверждаемой Советом директоров банка.

8. Политика банка по осуществлению операций по исламским принципам финансирования (далее - Политика) определяет стратегию, критерии, параметры и процедуры, которыми обязаны руководствоваться сотрудники банка в деятельности по осуществлению, оформлению сделок, мониторингу и управлению рисками.

9. В Политике должны быть отражены следующие положения, касающиеся выдачи активов, несущих в себе кредитный риск:

1) общие положения, включая:

- состав потенциальных клиентов/партнеров, включая ограничения по количеству инвесторов;
- виды активов, несущих в себе кредитный риск, в зависимости от целей финансирования и других условий;
- количественные пределы финансирования;
- сроки финансирования;
- критерии оценки платежеспособности клиентов/партнеров;
- наценка/доход по активам, несущим в себе кредитный риск, и методы их расчета;
- требования к финансовой информации клиентов/партнеров;
- географические ограничения;

- порядок установления валюты выдачи и ограничения;
- предельная концентрация активов, несущих в себе кредитный риск (по группам клиентов/партнеров, географическому признаку, по отрасли, валюте и другим факторам);
- ограничения по активам, несущим в себе кредитный риск, предоставляемым инсайдерам и аффилированным лицам;
- критерии оценки стоимости и приемлемости залога;
- порядок осуществления контроля за соблюдением процедуры подготовки к предоставлению активов, несущих в себе кредитный риск;
- требования по выдаче банком гарантийных писем (приложение 2);
- соотношение максимального портфеля финансирования к активам;
- предельный удельный вес каждого вида актива в портфеле финансирования;
- другое;

2) порядок оформления активов, несущих в себе кредитный риск, в том числе:

- формы документов;
- порядок предоставления активов, несущих в себе кредитный риск;
- порядок одобрения активов, несущих в себе кредитный риск;
- требования к финансовому анализу;
- требования к залогом и документации (виды залога, отношение залога к активу, несущему в себе кредитный риск, оценка рыночной стоимости и его местонахождение);
- порядок контроля за правильностью оформления активов, несущих в себе кредитный риск;

3) требования по управлению активами, несущими в себе кредитный риск, включая:

- порядок управления активами, несущими в себе кредитный риск;
- требование к ведению адекватного досье клиента/партнера;
- организация контроля за исполнением договоров;
- периодичность мониторинга залога;
- условия продления или возобновления просроченных активов, несущих в себе кредитный риск;
- требования к классификации и формированию резерва на покрытие потенциальных потерь и убытков (РППУ);
- процесс независимой оценки активов, несущих в себе кредитный риск;

- требования к информационным системам (отчетности);
- требования к организации контроля за управлением активом, несущим в себе кредитный риск;
- требования к проведению стресс-тестирования для оценки потенциальных убытков, связанных с кредитным риском (приложение 3);

4) разделение полномочий по предоставлению активов, несущих в себе кредитный риск, с указанием максимальной суммы и вида актива, несущего в себе кредитный риск. Право предоставления активов, несущих в себе кредитный риск, и принятия забалансовых обязательств банка должно быть разделено на несколько уровней должностных лиц, которые несут ответственность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики за нарушения, допущенные при финансировании;

5) обязанности по передаче прав и обмену информацией между структурными подразделениями, участвующими в процессе финансирования;

6) порядок оценки рисков по новым банковским продуктам. Риски по всем новым продуктам должны быть выявлены, оценены и находиться под контролем до вхождения банка в рынок таких продуктов;

7) порядок выявления, анализа и разрешения ситуаций, связанных с «проблемными» активами, несущими в себе кредитный риск;

В пределах требований, установленных законодательством Кыргызской Республики, включая нормативные правовые акты Национального банка, банк самостоятельно определяет круг будущих клиентов, виды активов, несущих в себе кредитный риск, и устанавливает наценку/доход по активам, несущим в себе кредитный риск.

10. Четкая и детальная Политика банка должна способствовать ведению правильной работы с активами, несущими в себе кредитный риск, и обеспечивать прибыльность работы банка.

11. Правление банка несет ответственность за исполнение Политики и стратегии банка, для чего обязано обеспечить разработку и исполнение в процессе деятельности банка политики и процедуры по выявлению, измерению, мониторингу и контролю кредитного риска.

12. Совет директоров банка обязан пересматривать Политику и стратегию банка по мере изменений в профиле риска банка, нормативных правовых актах Национального банка, сложности операций банка, в организационной структуре и кадровом составе банка, оказывающих влияние на процесс финансирования, а также изменений, происходящих в экономике республики и странах, где есть деловые связи у банка и его клиентов/партнеров, влияющих на процесс финансирования, но не реже чем один раз в год.

Все вопросы, касающиеся выдачи активов, несущих в себе кредитный риск, должны решаться только Комитетом банка по финансированию либо лицами, которым комитет в соответствии с нормативно-правовыми актами вправе делегировать данное право.

Право выдачи активов, несущих в себе кредитный риск, должно быть разделено на несколько уровней должностных лиц, и эти лица несут ответственность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики за нарушения, допущенные ими при финансировании.

Выдача крупных активов, несущих в себе кредитный риск, и активов, несущих в себе кредитный риск, инсайдерам/аффилированным лицам банка, должна быть одобрена Советом директоров банка и соответствовать требованиям нормативных правовых актов Национального банка. Совет директоров банка несет ответственность за одобрение решений о выдаче крупных активов, несущих в себе кредитный риск, активов, несущих в себе кредитный риск, инсайдерам/аффилированным лицам банка, трансграничных активов, несущих в себе кредитный риск, включая активы, несущие в себе кредитный риск, обеспеченные залогом, находящимся за пределами Кыргызской Республики, с нарушениями требований нормативных правовых актов Национального банка и/или по которым банк понес потери.

Одобрение Совета директоров банка требуется также в случаях, если залог, находящийся за пределами Кыргызской Республики, выступает обеспечением по активу, несущему в себе кредитный риск, более чем на 20% от суммы актива, несущего в себе кредитный риск. При этом под стоимостью залога понимается его ликвидационная стоимость в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

Глава 3. РОЛЬ ШАРИАТСКОГО СОВЕТА

13. При осуществлении деятельности в соответствии с исламскими принципами финансирования, общие условия предоставления всех продуктов и типовые договора должны быть одобрены Шариатским советом на предмет их соответствия стандартам Шариата. Если в условия конкретного договора внесены изменения и дополнения, изменяющие условия договора, они также должны быть одобрены Шариатским советом.

Договор в части уточнения его условий с учетом специфики и деталей сделки по размещению денежных средств может быть изменен и дополнен банком без дополнительного согласования с Шариатским советом банка при условии сохранения в нем без изменений всех существенных (основных) условий типового договора, одобренного Шариатским советом банка. Все активы, несущие в себе кредитный риск, должны быть одобрены Отделом, ответственным за осуществление мониторинга соблюдения

стандартов Шариата (или уполномоченным внутренним аудитором проверяющим соблюдение стандартов Шариата) с точки зрения их соответствия стандартам Шариата.

14. При выполнении своих функций Шариатский совет должен быть независимым от руководства банка.

15. Деятельность Шариатского совета регулируется Положением о Шариатском совете, которое утверждается Советом директоров банка.

16. Положение о Шариатском совете должно определять:

- организацию работы Шариатского совета (регламент) - состав совета, порядок проведения заседаний;
- полномочия и ответственность Шариатского совета;
- порядок взаимодействия с Советом директоров, Правлением, Комитетом банка по финансированию, Комитетом по корпоративному управлению и Комитетом по аудиту.

17. В Шариатский совет должны входить специалисты, соответствующие требованиям законодательства Кыргызской Республики, включая нормативные правовые акты Национального банка.

Глава 4. КОМИТЕТ БАНКА ПО ФИНАНСИРОВАНИЮ

18. Органом, осуществляющим политику банка по финансированию, является Комитет банка по финансированию, назначаемый Советом директоров банка.

19. Все вопросы, касающиеся выдачи активов, несущих в себе кредитный риск, гарантий, обязательств, поручительств и других активов и обязательств, по своей сути являющихся активами, несущими в себе кредитный риск и риск кредитной потери, должны решаться только Комитетом банка по финансированию. Комитет по финансированию может делегировать данное право другим лицам, за исключением вопросов, относящихся к компетенции Совета директоров банка. Комитет по финансированию также рассматривает вопросы, касающиеся разделения полномочий по выдаче активов, несущих в себе кредитный риск, в соответствии с Политикой. Комитет по финансированию выносит на рассмотрение Совета директоров предложения по продаже и списанию активов, несущих в себе крупный кредитный риск. Правление банка несет ответственность за исполнение решений Совета директоров по этим вопросам.

Согласно Инструкции о пределах финансирования, осуществляемого в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования, утвержденной постановлением Правления Национального банка № 40/1 от 12.10.2012 г., совокупная задолженность одного клиента, превышающая 10% чистого суммарного капитала (ЧСК) банка, рассматривается как крупный риск.

20. Деятельность Комитета по финансированию регулируется Положением о Комитете банка по финансированию, которое утверждается Советом директоров банка.

21. Положение о Комитете банка по финансированию должно определять:

- организацию работы Комитета по финансированию - состав, порядок проведения заседаний, перечень документов, необходимых для принятия решений;
- полномочия и ответственность Комитета по финансированию;
- подотчетность Совету директоров и порядок взаимодействия с Правлением, Шариатским советом и структурными подразделениями банка по вопросам финансирования;
- ответственность каждого члена Комитета по финансированию за принятые и подписанные им решения.

22. Комитет банка по финансированию должен состоять, как минимум, из пяти человек и возглавляться Председателем Правления или одним из заместителей Председателя Правления банка.

В состав Комитета по финансированию должны входить:

- руководитель подразделения по финансированию банка;
- руководитель юридической службы банка;
- другие сотрудники банка, функциональные обязанности которых не вызывают конфликт интересов при их участии в работе Комитета по финансированию.

Риск-менеджер может участвовать в работе Комитета по финансированию для выражения экспертного мнения, но без права голоса при принятии решений названным коллегиальным органом.

Каждый член комитета, участвующий в принятии решения, должен:

- быть осведомленным о сути рассматриваемого вопроса;
- осознавать влияние принимаемых им решений на деятельность банка;
- оценивать возможность возникновения рисков и последствий принимаемых им решений.

Мнение члена комитета, имеющего замечания и предложения по рассматриваемому вопросу и не согласного с принятым решением, должно быть выражено при голосовании и отражено в протоколе. Протокол должен быть подписан всеми членами комитета, присутствовавшими на заседании, и секретарем комитета. Члены комитета, не принимавшие участие на заседании, должны быть ознакомлены с протоколом и принятыми решениями под роспись.

23. Риск-менеджер банка, как минимум, на ежемесячной основе должен предоставлять отчеты об уровне кредитного риска Совету директоров, включая оценку риска по активам, несущим в себе кредитный риск, выданным инсайдерам и аффилированным лицам банка.

Глава 5. ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ АКТИВОВ, НЕСУЩИХ В СЕБЕ КРЕДИТНЫЙ РИСК

§1. Анализ заявок на получение актива, несущего в себе кредитный риск

24. Работа по предоставлению активов, несущих в себе кредитный риск начинается с момента принятия банком от клиента/партнера заявки на получение актива, несущего в себе кредитный риск, в которой должны быть указаны цель получения актива, несущего в себе кредитный риск, требуемая сумма, срок и условия, на которых он будет получен, информация об источнике его возврата и о залоге (в тех случаях, когда это предусмотрено нормативными правовыми актами Национального банка и внутренними документами банка).

25. Банки обязаны фиксировать информацию о поступивших заявках клиентов/партнеров на получение активов, несущих в себе кредитный риск, независимо от принятого по заявке решения, включая информацию о клиенте/партнере в Журнале регистрации заявок на получение активов, несущих в себе кредитный риск клиентами/партнерами (далее - Журнал). В Журнале должна быть также отражена информация об уведомлении клиента/партнера в случае отказа. Журнал должен быть пронумерован, прошнурован, и скреплен печатью банка (приложение 4). Допускается ведение Журнала в электронном виде, при условии, что в банках установлена система безопасности, обеспечивающая сохранность информации, ее архивирование и невозможность ее бесследной корректировки. Хранить информацию, содержащуюся в Журнале, следует не менее шести лет согласно постановлению Правления Национального банка № 22/9 от 27.08.04 г. «О Перечне основных документов, образующихся в деятельности коммерческих банков и финансово-кредитных учреждений, лицензируемых Национальным банком Кыргызской Республики, с указанием сроков хранения».

26. В каждом банке должен быть установлен определенный порядок рассмотрения заявок на получение активов, несущих в себе кредитный риск, а также требования, предъявляемые к лицу, обратившемуся за получением актива, несущего в себе кредитный риск.

27. В случае если специалист по финансированию или любое лицо, участвующее в принятии решения по выдаче актива, несущего в себе кредитный риск, имеет конфликт интересов с потенциальным клиентом, то данное лицо не должно вовлекаться в принятие решения по выдаче актива, несущего в себе кредитный риск.

28. Клиент вправе зафиксировать свои замечания и предложения в Книге жалоб и предложений клиентов банка (далее - Книга), которая должна быть пронумерована, прошнурована, а также заверена Председателем Правления или одним из заместителей Председателя Правления банка и скреплена печатью банка. Хранить Книгу следует не менее пяти лет (приложение 5). Допускается ведение Книги в электронном виде, при условии, что банком соблюдены все требования по обеспечению информационной безопасности банка, установленные в нормативных правовых актах Национального банка, а также при наличии автоматизированной системы резервирования.

Указанный срок хранения Книги установлен согласно постановлению Правления Национального банка № 22/9 от 27.08.04 г. «О Перечне основных документов, образующихся в деятельности коммерческих банков и финансово-кредитных учреждений, лицензируемых Национальным банком Кыргызской Республики, с указанием сроков хранения».

При этом банк не гарантирует конфиденциальность представленной клиентом информации, так как данная Книга доступна всем клиентам банка, желающим также зафиксировать свои замечания и предложения.

29. Для определения соответствия установленным требованиям и целесообразности предоставления актива, несущего в себе кредитный риск, специалист по финансированию должен потребовать от клиента/партнера следующие документы:

- заполненную анкету, в которой клиент/партнер (если клиент/партнер - юридическое лицо, то руководитель юридического лица) должен указать основные сведения о себе и о руководимом им юридическом лице (чем занимается юридическое лицо, опыт руководителя, вид деятельности, размер оборотных средств, основные бизнес-партнеры и др.);
- копии учредительных документов (если клиент/партнер - юридическое лицо), заверенные нотариально или печатью юридического лица и подписью руководителя в случае, когда в соответствии с законодательством невозможно нотариальное заверение таких копий;
- финансовую отчетность за последний отчетный год с заключением внешнего аудитора в случае, если клиент/партнер обязан проходить ежегодный аудит согласно законодательству Кыргызской Республики и/или годовую финансовую отчетность, принятую налоговыми органами (если клиент/партнер - юридическое лицо или физическое лицо, осуществляющее предпринимательскую деятельность на основе свидетельства или патента);

- финансовую отчетность, включая отчет о движении денежных средств, за предыдущий квартал (если клиент/партнер - юридическое лицо или физическое лицо, осуществляющее предпринимательскую деятельность на основе свидетельства или патента);
- документ из государственных органов о регистрации (если клиент/партнер - юридическое лицо или физическое лицо, осуществляющее предпринимательскую деятельность на основе свидетельства или патента);
- бизнес-план, включающий в себя экономическое обоснование использования получаемых средств, план производства, отраслевой и рыночные прогнозы (описание рынка, цен), примерный прогноз движения средств клиента/партнера, источники, сроки и план мероприятий по погашению актива, несущего в себе кредитный риск (если клиент/партнер - юридическое лицо);
- описание закладываемого имущества (при его наличии) с указанием рыночной стоимости, даты оценки, кем произведена оценка, доказательства регистрации, местонахождения залога, документы, подтверждающие права владения, и другие документы в соответствии с внутренними документами банка;
- гарантии (поручительства) с указанием гаранта (поручителя), суммы гарантии (поручительства), финансовой отчетности гаранта и др. (если банк требует предоставления гарантии (поручительства));
- документ, удостоверяющий личность (если клиент/партнер - физическое лицо);
- справку о заработной плате за последние 12 месяцев (6 месяцев – в случае если сумма финансирования не превышает 100 000 сом), или другие документы, подтверждающие информацию о доходах (если клиент/партнер - физическое лицо).

Кроме перечисленных выше документов, банк может запросить и другие документы, которые сочтет необходимым для принятия решения (контракты, договора, рекомендательные письма и т.п.).

30. При оказании банковских услуг банк должен обеспечить соблюдение прав клиентов/партнеров, включая следующие права:

- право клиента/партнера на безвозмездной основе (за исключением случая приобретения банком активов в рамках финансирования) отказаться от получения актива, несущего в себе кредитный риск, с момента подписания договора до момента получения денежных средств;
- право клиента/партнера до момента подписания договора получить на руки проект договора со всеми прилагаемыми к нему докумен-

тами и обратиться за юридической консультацией за пределами банка, при этом время, предоставляемое клиенту/партнеру на ознакомление с договором должно быть не менее одного дня, но не более трех дней;

- право клиента/партнера обратиться в банк с просьбой о пролонгации или реструктуризации актива, несущего в себе кредитный риск;
- право клиента/партнера, в случае, если более 50% от основной суммы актива, несущего в себе кредитный риск, погашено, предоставить взамен имеющегося залога другой залог, стоимость которого покрывает оставшуюся сумму задолженности по активу, несущему в себе кредитный риск, в соответствии с внутренними документами банка.

31. В целях повышения прозрачности деятельности банка по финансированию и улучшения осведомленности клиентов/партнеров об условиях финансирования в местах обслуживания клиентов/партнеров банка должны быть размещены стенды, содержащие публичную информацию об условиях и порядке финансирования, о перечне необходимых документов для получения актива, несущего в себе кредитный риск, о перечне нормативных правовых актов Национального банка и внутренних нормативных документов банка, регламентирующих процесс финансирования. Также на стендах должна быть представлена информация о правах клиентов/партнеров, о наличии в банке Книги жалоб и предложений и другая полезная информация для клиентов/партнеров.

32. Сотрудники банка должны осуществлять взаимодействие с клиентами исключительно в рамках своих функциональных обязанностей. Кроме того, сотрудники банка не имеют право содействовать клиенту/партнеру в выдаче актива, несущего в себе кредитный риск, в качестве посредника за вознаграждение.

33. Банк, принимая на себя риски, связанные с предоставлением актива, несущего в себе кредитный риск, должен проверять полноту и достоверность информации, представленной клиентом/партнером, как до момента выдачи актива, несущего в себе кредитный риск, так и в последующем - до полного возврата средств банка.

34. В целом, анализ заявки на получение актива, несущего в себе кредитный риск, должен основываться на политике банка, одобренной Советом директоров, и концентрироваться на следующих ключевых факторах:

- право получить финансирование. Специалист по финансированию должен убедиться в том, что клиент/партнер имеет право на получение актива, несущего в себе кредитный риск, и подписание договора;

- характер клиента/партнера. Специалист по финансированию должен установить, что клиент/партнер ответственно относится к получению финансирования, дает полные ответы на вопросы банка и будет прилагать все усилия для выплаты задолженности. При анализе следует также учитывать его кредитную историю, пользовался ли клиент/партнер ранее кредитами (займами) или активами, несущими в себе кредитный риск, в этом банке или других финансово-кредитных учреждениях в прошлом, каким образом осуществлялся возврат, его дисциплинированность, готовность выполнять свои обязательства. Также следует принимать во внимание его репутацию, как в профессиональном, так и в общечеловеческом плане, запросить информацию о предоставленных ему активах, несущих в себе кредитный риск, в других кредитных учреждениях, а также в кредитном бюро. Также важно рассматривать срок и опыт работы клиента/партнера в данной отрасли, его успехи и достижения;
- денежные средства. Главный вопрос, на который должен ответить специалист по финансированию, анализирующий заявку на получение актива, несущего в себе кредитный риск, это: сможет ли клиент/партнер получить достаточно денежных средств в форме дохода и потока наличности для того, чтобы погасить актив, несущий в себе кредитный риск? При оценке денежных средств клиента/партнера специалист по финансированию должен выяснить, наблюдался ли в прошлом стабильный рост прибыли или объема продаж, есть ли вероятность, что подобный рост продолжится в течение срока действия договора;
- залоговое обеспечение. При оценке залога специалист по финансированию должен выяснить, располагает ли клиент/партнер достаточными качественными активами для предоставления необходимого обеспечения по активу, несущему в себе кредитный риск. Банк может принять решение провести независимую оценку залога;
- гарантия (поручительство). Если в качестве обеспечения актива, несущего в себе кредитный риск, используется гарантия (поручительство), то следует провести работу по изучению гаранта (поручителя), его профессиональной репутации, платежеспособности, ответственности и готовности выполнять свои обязательства;
- поручительство членов группы солидарной ответственности. При этом под группой солидарной ответственности (далее - ГСО) понимается добровольное объединение участников - физических лиц (минимум 3 человека), занимающихся предпринимательской деятельностью, направленной на получение прибыли, при этом члены ГСО совместно поручаются за выполнение обязательств каждого

члена группы и несут ответственность за полный возврат полученных средств солидарно, при любых обстоятельствах, в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

35. Специалист по финансированию также должен провести собеседование с потенциальным клиентом/партнером с целью определения и/или уточнения факторов, указанных в пункте 34 настоящего Положения.

36. После проведения анализа заявки на получение актива, несущего в себе кредитный риск, специалист по финансированию банка должен составить заключение, в котором необходимо обосновать целесообразность предоставления клиенту/партнеру актива, несущего в себе кредитный риск, и представить его на рассмотрение Комитета по финансированию вместе с заявкой клиента/партнера на получение актива, несущего в себе кредитный риск, и другими необходимыми документами, предоставленными клиентом/партнером по запросу банка согласно требованиям настоящего Положения и внутренним документам банка.

В случае отказа в выдаче актива, несущего в себе кредитный риск, специалист по финансированию в заключении должен обосновать это решение с указанием причин отказа, а также уведомить клиента/партнера о принятом решении в соответствии с установленным в банке порядком.

37. Если сумма, указанная в заявке, не превышает сумму, которую уполномочены выдавать сотрудники, входящие в первый уровень ответственности, и в случае положительного решения начинается процесс оформления предоставления актива, несущего в себе кредитный риск.

38. В случае, если сумма, указанная в заявке, превышает сумму, которую уполномочены выдавать сотрудники первого уровня, то заключение сотрудника первого уровня представляется на рассмотрение сотрудников или коллегиального органа соответствующего уровня, в чьи полномочия входит решение вопроса о предоставлении активов, несущих в себе кредитный риск, на такую сумму. На основании этой рекомендации сотрудники данного уполномоченного уровня должны окончательно решить вопрос о выдаче этого актива. При необходимости заключение может быть отправлено на доработку, или могут быть затребованы дополнительные сведения о клиенте/партнере, либо проведено собственное изучение клиента/партнера, включая проведение с ним дополнительных бесед.

Решение о выдаче актива, несущего в себе кредитный риск, принимается после полного изучения всех документов.

39. В случае, если вопрос о выдаче клиенту/партнеру актива, несущего в себе кредитный риск, решен положительно, то из полученных от него документов формируется досье клиента/партнера, в которое в дальнейшем должны подшиваться все документы, касающиеся как данного актива, не-

сущего в себе кредитный риск, так и всех последующих активов, несущих в себе кредитный риск, если таковые будут выдаваться ему в будущем (минимальные требования к досье клиента/партнера приведены в Приложении 1).

40. В досье клиента/партнера также должен вестись учет всех встреч, бесед и телефонных переговоров с клиентом/партнером, прилагаться все заключения по проверкам наличия и состояния залога, указываться краткое содержание и результаты переговоров, а также вся переписка, связанная с данным активом, несущим в себе кредитный риск.

§2. Заключение договора финансирования

41. После принятия положительного решения о предоставлении клиенту/партнеру актива, несущего в себе кредитный риск, и обсуждения с ним всех условий с клиентом/партнером заключается договор.

42. Договор с приложением к нему перечня прав, расходов (платежей) клиентов/партнеров банка, заключаемый между банком и клиентом/партнером, а также другие соглашения, заключаемые между банком и клиентом/партнером, составляются на государственном или официальном языке (с предоставлением права выбора языка клиенту/партнеру банка), при этом текст договора должен быть ясным и доступным для восприятия и понимания клиентами/партнерами. Права и обязанности клиента/партнера, вытекающие из условий договора, должны быть отражены в отдельном разделе. Шрифт, используемый в договоре со всеми приложениями, должен быть одинаковым по всему тексту договора. Размер шрифта должен быть не менее 12.

43. При заключении договора следует оговорить все условия, на которых выдается и будет погашаться актив, несущий в себе кредитный риск, для того, чтобы в дальнейшем избежать возможных проблем с возвратностью. При этом банк не вправе в одностороннем порядке менять первоначальные условия договора, за исключением случая, когда это право прямо оговорено в договоре с установлением срока уведомления клиента, а также с указанием ограниченного перечня конкретных статей, условий и максимальных/минимальных границ их изменений. Составляя график планового погашения актива, несущего в себе кредитный риск и наценки/дохода по нему, целесообразно ориентироваться на цель актива, несущего в себе кредитный риск и специфику бизнеса клиента/партнера, представленные им и проверенные банком бизнес-план и прогноз движения денежных средств.

44. В договоре, как минимум, указывается:

- наименование сторон;
- предмет договора;

- период действия договора;
- основные условия предоставления актива, несущего в себе кредитный риск - сумма, срок погашения, обеспечение, наценка/доход по нему и методы расчета;
- целевое назначение актива, несущего в себе кредитный риск;
- права и обязанности сторон;
- условия предоставления информации о клиенте/партнере в кредитное бюро;
- санкции за нарушение какой-либо стороной своих обязательств, случаи и условия расторжения договора.

45. Неотъемлемой частью договора между банком и клиентом/партнером является перечень прав, расходов (платежей) клиентов/партнеров банка, который составляется в табличной форме в соответствии с приложением 6.

Банк должен предоставить и ознакомить клиента с указанным перечнем, при необходимости предоставить клиенту/партнеру разъяснения по порядку расчетов актива, несущего в себе кредитный риск, пени, штрафа и др., а также получить согласие клиента/партнера, свидетельством которого будет являться его подпись.

Банк должен указать все расходы клиента/партнера банка, связанные с предоставлением, использованием и возвратом актива, несущего в себе кредитный риск, согласно договору и внутренним процедурам банка, в том числе платежи в пользу третьих лиц (плата за услуги страхования, нотариуса и др., если указанные услуги предоставляются банком). В тех случаях, когда банк не предоставляет такие услуги, банк для осведомленности клиента/партнера должен указывать стоимость таких расходов по действующим тарифам третьих лиц на дату заключения договора с указанием того, что данные расходы являются расходами в пользу третьих лиц, а также того, что данная расценка может измениться в будущем.

Кроме того, договор должен содержать:

- если клиент/партнер является – физическим лицом, в том числе индивидуальным предпринимателем - его обязанность предоставлять информацию о полученных им активах, несущих в себе кредитный риск, в других финансово-кредитных учреждениях, включая активы, несущие в себе кредитный риск, полученные супругой (ом), родителями и детьми, и о соблюдении ими условий договоров по данным активам, несущим в себе кредитный риск, не реже чем, 1 раз в полгода;
- обязанность банков предоставлять в течение 3-х рабочих дней по запросу клиента/партнера информацию о получении им актива, несущего в себе кредитный риск, и о соблюдении условий договора

клиентом/партнером по данному активу, несущему в себе кредитный риск, для ее предоставления в другое финансово-кредитное учреждение;

- обязанность банка прекратить начисление неустойки (штрафов, пени) по истечении 15 дней с момента направления извещения о начале процедуры обращения взыскания на предмет залога по активу, несущему в себе кредитный риск, клиента/партнера – физического лица, в том числе индивидуального предпринимателя без образования юридического лица;
- право клиента в случае досрочного надлежащего исполнения (в том числе при отсутствии просрочек платежей) условий договора обратиться в банк о предоставлении уступки по сумме наценки.

46. Необходимо совместно с клиентом/партнером разработать и утвердить предполагаемый график погашения задолженности с детальным описанием порядка и сроков погашения. Этот график следует приложить к договору.

47. В договоре важно предусмотреть периодическое предоставление клиентом/партнером финансовой отчетности, на основании которой банк будет отслеживать соответствие деятельности клиента/партнера представленному бизнес-плану, прогнозу движения средств и предполагаемому графику погашения актива, несущего в себе кредитный риск.

48. В договоре должны быть предусмотрены условия наступления непреодолимой силы (форс-мажор) и порядок действий в этом случае.

Форс-мажорные обстоятельства могут включать, но не ограничиваются, такие события как: стихийные бедствия (наводнения, землетрясения, пожары и иные природные либо техногенные катастрофы), эпидемии, введение чрезвычайного положения, массовые беспорядки, военные действия и т.п.

49. Каждый лист договора со всеми приложениями должен быть подписан клиентом/партнером, договор должен быть прошит, пронумерован и скреплен печатью банка и подписью клиента/партнера.

Банком должна быть получена расписка от клиента/партнера или клиентом/партнером должна быть произведена надпись на договоре о том, что клиент/партнер ознакомился со всеми условиями договора, условия договора ему понятны и клиент/партнер с ними согласен. Расписка (если она была получена) подшивается в досье клиента/партнера.

50. Количество экземпляров заключаемого договора должно быть не менее количества заключающих его сторон. Каждая заключающая договор сторона должна получить подписанный всеми сторонами оригинал экземпляра договора. Договор не должен противоречить законодательству

Кыргызской Республики, в том числе нормативным правовым актам Национального банка. Банк должен получить расписку клиента/партнера о получении клиентом/партнером оригинала договора.

§3. Обеспечение возврата актива, несущего в себе кредитный риск

51. Банковские активы, несущие в себе кредитный риск, могут быть обеспеченными или предоставляться без обеспечения (бланковыми).

52. В целях настоящего Положения источники погашения актива, несущего в себе кредитный риск, подразделяются на первичные и вторичные:

- 1) первичным источником являются денежные средства, направляемые клиентом/партнером на погашение актива, несущего в себе кредитный риск, и при нормальном развитии событий получаемые в процессе производства, оказания услуг, работ и т.д.: доходы в наличной и безналичной формах - для юридических лиц и заработная плата или другие поступления - для физических лиц;
- 2) вторичным источником являются средства, полученные от реализации заложенного имущества, имущества банка (актива, несущего в себе кредитный риск), приобретенного банком в рамках финансирования клиента/партнера, перечисление средств поручителем или гарантом.

53. При рассмотрении заявки на финансирование и утверждении условий предоставления финансирования необходимо ориентироваться, прежде всего, на первичный источник и никогда нельзя опираться только на вторичный источник погашения. Поэтому в процессе рассмотрения заявки на получение актива, несущего в себе кредитный риск, основное внимание необходимо уделять анализу денежных потоков клиента/партнера, перспективам развития отрасли и бизнеса данного клиента/партнера (если клиент/партнер – нерезидент, место его бизнеса должно находиться на территории Кыргызской Республики), состоянию отношений клиента/партнера с поставщиками и покупателями. Трансграничная деятельность регулируется нормативными правовыми актами Национального банка.

54. Вторичные источники необходимы для обеспечения дополнительных гарантий возврата актива, несущего в себе кредитный риск, в случае, если возникнут проблемы с возвратом. К числу такого обеспечения относится: право собственности банка на актив, приобретенный банком в рамках финансирования клиента, залог имущества и прав, уступка требований и прав, гарантии и поручительства, солидарная ответственность группы лиц на основании письменного договора и другие способы обеспечения, предусмотренные законодательством Кыргызской Республики или договором.

В целях снижения кредитного риска Комитет банка по финансированию может обратиться в Шариатский совет, который в каждом отдельном случае может дать рекомендации об обеспечении возврата актива, несущего в себе кредитный риск.

55. Залог имущества, как вторичный источник погашения актива, несущего в себе кредитный риск, оформляется договором о залоге, подписанным сторонами и подтверждающим право банка при неисполнении клиентом своих обязательств получить преимущественное право на удовлетворение претензий из стоимости заложенного имущества.

В случае принятия от клиента в качестве залога недвижимого имущества квартиры или дома, принадлежащего клиенту на праве собственности и являющегося единственным жильем клиента (согласно представленной письменной информации клиента, отраженной, к примеру, в заявке клиента), в котором также проживают и прописаны члены его семьи, банку следует обратить особое внимание на трудоустройство и доходы членов семьи клиента, достигших трудоспособного возраста, а также на различные риски, связанные с выдачей активов, несущих в себе кредитный риск, в указанном случае.

56. Договор о залоге составляется на государственном или официальном языке (с предоставлением права выбора языка клиенту банка), при этом текст договора о залоге должен быть ясным и доступным для восприятия и понимания клиентами.

57. В договоре о залоге, как минимум, указываются:

- предмет залога и его оценочная стоимость;
- стороны договора;
- в случае залога недвижимого имущества или имущества, подлежащего регистрации, - право, в силу которого такое имущество принадлежит залогодателю, с указанием реквизитов правоустанавливающего документа;
- размер и срок исполнения обязательства, обеспечиваемого залогом;
- указание на то, у какой из сторон находится заложенное имущество;
- условия и порядок перехода залога в собственность банка в случае невозврата клиентом/партнером актива, несущего в себе кредитный риск;
- другие требования и обязанности сторон по отношению к залогоу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

58. К договору о залоге прилагается полная опись залогового имущества с указанием стоимости. Сертификаты, удостоверения и прочая необходимая техническая документация может быть приложена к договору

о залоге. Договор о залоге должен быть оформлен в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, а в случаях, если залог обеспечивает обязательства по договору, подлежащему нотариальному удостоверению, он должен быть нотариально удостоверен. Количество подлинных экземпляров должно быть не менее, чем число заключивших договор сторон.

59. Если актив, несущий в себе кредитный риск, выдается под залог депозита клиента/партнера, содержащегося в этом же банке, целесообразно принимать в залог депозиты на сумму, равную сумме актива, несущего в себе кредитный риск (и расчетной наценки/дохода по нему), а также оговорить в договоре о залоге, что банк вправе в безакцептном порядке обратиться на них взыскание в случае неисполнения клиентом/партнером своих обязательств.

60. В случае, если условием предоставления актива, несущего в себе кредитный риск, является одновременное размещение части актива, несущего в себе кредитный риск, в виде депозита в банке, являющегося залоговым обеспечением по активу, несущему в себе кредитный риск, и при этом наценка/доход рассчитываются и взимаются банком с общей суммы актива, несущего в себе кредитный риск, без вычета суммы размещенного депозита, то доход клиента по такому депозиту должен быть на уровне наценки/дохода по данному активу, несущему в себе кредитный риск.

Данный депозит должен быть использован банком для погашения платежей по активу, несущему в себе кредитный риск, что должно быть закреплено в договоре о залоге (закладе) депозита. При этом платежи по активу, несущему в себе кредитный риск (включая платежи по основной сумме и по наценке/доходу) не считаются просроченными и банк не вправе применять штрафные санкции к клиенту, если платежи по активу, несущему в себе кредитный риск, не выплачиваются клиентом в срок не более 30 дней.

61. Использование залога предполагает наличие определенной системы его администрирования: должно быть проведено обследование состояния залога, осуществлена его оценка, составлен план контроля за условиями содержания залога и его мониторинга, а также должна иметься соответствующая документация. (Минимальные требования к залоговой документации приведены в Приложении 1).

С целью ограничить себя от возможных претензий со стороны клиента/партнера, неудовлетворенного реализованной стоимостью залога, банку рекомендуется предоставить возможность клиенту/партнеру самостоятельно осуществить поиск покупателя на предмет залога (недвижимое имущество), в течение одного или более месяцев после истечения срока добровольного исполнения обязательств, указанного в извещении согласно законодательству Кыргызской Республики.

62. Если обеспечением актива, несущего в себе кредитный риск, выступают гарантии и поручительства, то имущественную ответственность за клиента/партнера в случае, когда он не может платить, несет, как правило, третье лицо. При выдаче актива, несущего в себе кредитный риск и обеспеченного гарантией либо поручительством, банк должен иметь полную информацию о финансовом положении гаранта либо поручителя для оценки его способности погасить задолженность в случае необходимости. Также следует тщательно проверить достоверность подписей и правомочность лиц, поставивших свои подписи.

63. Активы, несущие в себе кредитный риск, не предполагающие залога, считаются бланковыми и выдаются исключительно платежеспособному клиенту/партнеру (только резиденту) на основании его репутации и оценки уровня его доходов. Выдача бланковых активов, несущих в себе кредитный риск, не должна быть распространенной практикой. Максимальный размер риска по активам, необеспеченным залогом, не должен превышать 50% размера чистого суммарного капитала банка в соответствии с Положением об экономических нормативах и требованиях, обязательных для выполнения коммерческими банками и финансово-кредитными учреждениями, лицензируемыми Национальным банком Кыргызской Республики, утвержденным постановлением Правления Национального банка № 18/1 от 21.07.2004 г., регистрационный номер МЮ КР 93-04 от 23.08.04 г.

При выдаче бланковых активов, несущих в себе кредитный риск, банк должен иметь доступ к качественной финансовой отчетности клиента, соответствующей законодательству Кыргызской Республики, его кредитной истории и иметь историю работы по финансированию этого клиента/партнера в течение длительного (как минимум двух лет) времени, предшествующего выдаче бланкового актива, несущего в себе кредитный риск.

64. Банк вправе выдавать активы, несущие в себе кредитный риск, под поручительство членов ГСО (далее - групповые активы, несущие в себе кредитный риск) только:

- при наличии политики (может быть составной частью Политики) по финансированию групповых активов, несущих в себе кредитный риск, одобренной Шариатским Советом и Советом директоров банка, и других нормативных документов (процедура рассмотрения/одобрения/отказа заявок, процесса финансирования групповых активов, несущих в себе кредитный риск, условия мониторинга, классификации групповых активов, несущих в себе кредитный риск). При этом в Политике должно быть прописано, что актив выдается лицам, доход которых является достаточным для покрытия платежей по активу, несущему в себе кредитный риск, согласно графику погашения. Во внутренних документах банка, регламентирующих

работу с групповыми активами, несущими в себе кредитный риск, должны быть описаны потенциальные риски, свойственные данному виду банковского продукта, а также предусмотрены методы и способы снижения данных рисков и обеспечения высокой возвратности групповых активов, несущих в себе кредитный риск;

- после согласования с Национальным банком в письменной форме намерения банка выдавать групповые активы, несущие в себе кредитный риск;
- при наличии квалифицированного персонала, имеющего опыт в данном секторе финансирования.

65. Банк вправе осуществлять расчет норматива максимального размера риска по групповому финансированию в соответствии с пунктом 66 настоящего Положения, при соблюдении всех следующих условий:

- при наличии положительного опыта банка по предоставлению групповых активов, несущих в себе кредитный риск, под поручительство членов ГСО составляет не менее двух лет;
- если доля просроченных групповых активов, несущих в себе кредитный риск, от общего объема групповых активов, несущих в себе кредитный риск, в течение двух лет не превышала 5 процентов.

66. При расчете норматива максимального размера риска по активам, несущим в себе кредитный риск, необеспеченным залогом, исключаются групповые активы, несущие в себе кредитный риск, предоставленные под солидарную ответственность членов ГСО, если они отвечают всем следующим критериям:

- сумма актива, несущего в себе кредитный риск, выданная каждому отдельному члену группы, не превышает 150000 сом, а совокупная сумма финансирования, выданная ГСО, составляет не более 1500000 сом;
- участники ГСО, которые получили финансирование в банке, не являются аффилированными лицами или инсайдерами банка;
- банк применяет в отношении групповых активов, несущих в себе кредитный риск, специальную классификацию активов и расчета соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков в соответствии с Временным порядком применения специальной классификации кредитов, отвечающих определенным критериям, утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 2 марта 2006 года N 5/6.

Глава 6. МОНИТОРИНГ АКТИВОВ, НЕСУЩИХ В СЕБЕ КРЕДИТНЫЙ РИСК

67. После заключения договора и получения клиентом/партнером актива, несущего в себе кредитный риск, банку необходимо осуществлять постоянный мониторинг актива, несущего в себе кредитный риск, и состояния клиента/партнера. Главная цель мониторинга состоит в обеспечении своевременного погашения актива, несущего в себе кредитный риск, выплаты наценки/дохода и в выявлении проблем на ранней стадии.

В случае, когда актив, несущий в себе кредитный риск, находится в статусе неначисления наценки/дохода в соответствии с требованиями Национального банка, платежи по данному активу принимаются, в первую очередь, на погашение основной суммы долга, затем наценки/дохода, согласно графику погашения, и в оставшейся части - штрафных санкций/пени.

68. Специалист по финансированию должен периодически, но не реже одного раза в квартал, составлять отчет о действующем статусе актива, несущего в себе кредитный риск, в котором необходимо отмечать качество актива, соблюдение условий договора, финансовое состояние клиента/партнера и состояние обеспечения актива с подтверждающими документами. При выявлении проблемы специалист по финансированию должен оперативно сообщить о ней руководству банка, при необходимости, с предлагаемой новой классификацией активов. При просрочке платежей по активу, несущему в себе кредитный риск или при ухудшении классификации актива, несущего в себе кредитный риск, необходимо проводить мониторинг такого актива на ежемесячной основе.

69. Классификация активов, несущих в себе кредитный риск, осуществляется на основе независимой оценки, проведенной лицами, не участвующими в процессе выдачи активов.

70. Банк должен разработать и внедрить систему независимой оценки активов, несущих в себе кредитный риск, которая должна основываться на:

- реальном графике платежей клиента/партнера и его соответствии плановому графику;
- качестве и состоянии обеспечения по активу, несущему в себе кредитный риск;
- полноте соответствующей документации и возможности получить в свое распоряжение любое предоставленное обеспечение и реализовать право на судебную защиту своих нарушенных прав и интересов;
- оценке изменений финансового положения клиента/партнера;

- правильности оценки качества актива, несущего в себе кредитный риск, включая его классификацию;
- соблюдении лимитов выданных активов, несущих в себе кредитный риск;
- качестве и достоверности информационных систем (отчетности руководству, Совету директоров банка и Шариатскому совету);
- оценке соответствия предоставленного актива, несущего в себе кредитный риск, политике банка, процедурам и нормативным требованиям Национального банка;
- оценке соответствия стандартам Шариата;
- оценке целевого использования актива, несущего в себе кредитный риск, подтвержденной документами (договоры, акты приемки, счета-фактуры, накладные и т.п.) в зависимости от целей финансирования.

71. Независимая оценка активов, несущих в себе кредитный риск, должна проводиться самостоятельным отделом либо сотрудником банка, независимым от процесса предоставления активов, несущих в себе кредитный риск. Независимая оценка активов на соответствие стандартам Шариата должна проводиться отделом, ответственным за осуществление мониторинга соблюдения стандартов Шариата (или уполномоченным внутренним аудитором, проверяющим соблюдение стандартов Шариата). Результаты независимой оценки должны предоставляться не реже одного раза в месяц Комитету по финансированию, Правлению, Совету директоров банка и Шариатскому совету банка.

72. В течение срока действия договора от клиента/партнера и от его поручителя (гаранта) с установленной периодичностью должны быть затребованы документы финансовой отчетности и проведен их тщательный анализ.

73. С целью постоянного контроля за сохранностью заложенного имущества и выявления возможных изменений его текущей стоимости, банк должен периодически, но не реже одного раза в полгода, проводить мониторинг залога в местах его хранения и местонахождения. Периодичность мониторинга залога определяется банком в соответствии с политикой и зависит от вида залога, качества актива, несущего в себе кредитный риск и других факторов. При этом обязательным условием должно быть обеспечение банком контроля за сохранностью заложенного имущества. При этом особое внимание необходимо обратить на следующие моменты:

- снизилась ли рыночная стоимость обеспечения;
- имеются ли какие-либо факторы, снизившие ликвидность залога со времени последней проверки;
- обеспечивается ли сохранность залога.

Все эти меры помогут банку в выявлении возможных тенденций ухудшения состояния клиента/партнера, а, следовательно, и актива, несущего в себе кредитный риск. Чем быстрее будут выявлены и определены эти тенденции, тем оперативнее банк сможет принять необходимые меры по исправлению ситуации и обеспечить защиту своих интересов.

74. К признакам, которые свидетельствуют об ухудшении состояния актива, несущего в себе кредитный риск, относятся:

- уклонение клиента/партнера от контактов с банком;
- несвоевременное, неполное и неохотное предоставление информации о финансовом положении, а также подозрения о возможной недостоверности предоставляемых сведений;
- ухудшение финансового состояния клиента/партнера;
- расхождения с представленным прогнозом движения средств и бизнес-планом;
- несвоевременная выплата основной суммы или наценки/дохода;
- просьба о пролонгации;
- нецелевое использование актива, несущего в себе кредитный риск;
- передача и продажа собственности;
- негативная информация, полученная о клиенте/партнере из каких-либо источников;
- изменения в экономической, политической и других сферах, куда клиент/партнер поместил денежные средства;
- признаки нарастания конфликта внутри предприятия-клиента/партнера;
- смена руководства предприятия-клиента/партнера;
- и другое, что может свидетельствовать о потенциальных проблемах.

75. При выявлении каких-либо из указанных в пункте 74 настоящего Положения признаков, банку необходимо уточнить причину их появления. Если, по мнению банка, данные признаки и/или причины их появления могут привести к ухудшению состояния или значительному снижению стоимости актива, несущего в себе кредитный риск, банку следует взять данный актив под особый контроль и принять все надлежащие меры для обеспечения защиты своих интересов, такие как:

- дополнительная проверка наличия и условий содержания залога;
- привлечение дополнительного обеспечения;
- предупредительные беседы;
- приостановление очередных выплат по линии финансирования до окончательного прояснения ситуации;

- более детальное систематизированное изучение клиента/партнера и состояния отрасли, в которую он поместил денежные средства;
- изменение классификации активов, несущих в себе кредитный риск;
- увеличение резерва;
- другие меры защиты.

76. При проведении работы с активом, несущим в себе кредитный риск, следует документировать и вести учет всех мероприятий, проводимых с ним, включая запись в журнале краткого содержания телефонных переговоров и встреч с клиентом, ведение протоколов проводимых с ним бесед, заключение с клиентом соглашений и т.п. Особенно важно производить такой учет в работе с «проблемными» активами.

Глава 7. РАБОТА С «ПРОБЛЕМНЫМИ» АКТИВАМИ, НЕСУЩИМИ В СЕБЕ КРЕДИТНЫЙ РИСК

77. Целью постоянного мониторинга активов, несущих в себе кредитный риск, и независимой оценки портфеля финансирования является выявление «проблемных» активов.

78. Под «проблемными» понимаются активы, несущие в себе кредитный риск, по которым клиент не выполняет условия договора с банком, либо в силу каких-либо обстоятельств (например, внешних или финансовых) ставится под угрозу выполнение обязательств перед банком и погашение актива.

79. В случае признания актива, несущего в себе кредитный риск, «проблемным» необходимо разработать план действий банка, направленный на возврат актива, с конкретными мероприятиями по обеспечению возврата.

80. Мероприятия по организационной, финансовой и иной помощи банка проблемному клиенту, способствующие преодолению кризиса и выполнению обязательств клиента перед банком, могут включать:

- работу с клиентом (его руководством) по выявлению проблем и поиску их решений;
- назначение с согласия клиента/партнера управляющих, консультантов для работы с предприятием клиента/партнера от имени банка;
- содействие в увеличении собственного капитала компании за счет владельцев или других сторон;
- в случае необходимости, разработку программы изменения структуры задолженности (пересмотр графика платежей по возврату актива, несущего в себе кредитный риск, и выплате наценки/дохода по нему, изменение форм финансирования и др.).

81. Наряду с этими мероприятиями необходимо вести постоянную работу с самим клиентом, которая может заключаться в следующем:

- направление уведомления клиенту о том, что он нарушил условия договора, срок актива просрочен, и о возможных проблемах, связанных с этим;
- ведение переговоров;
- вызов клиента в банк.

82. В целях обеспечения непосредственного возврата актива, несущего в себе кредитный риск, в возможно краткие сроки проводятся следующие мероприятия:

- реализация (продажа третьей стороне) актива, приобретенного банком по договору финансирования и находящегося в собственности банка;
- обращение взыскания на предмет залога;
- продажа долга клиента/партнера третьей стороне, на условиях, разрешенных Шариатом. При этом должник и покупатель долга должны находиться в одном географическом месте, долг может быть продан только по номинальной стоимости, долг не может быть продан с отсрочкой платежа, а только за денежные средства при немедленном расчете;
- обращение к гарантам и поручителям;
- обращение в суд;
- другие меры.

83. В целях обеспечения своевременного погашения задолженности клиента, банк должен оговорить в договоре, что погашение задолженности за счет вторичных источников возможно и до истечения срока финансирования, в случае ненадлежащего исполнения клиентом обеспеченного залогом обязательства. В этом случае банк должен отразить в договоре обстоятельства, которые определяют возможность досрочного погашения задолженности с помощью вторичных источников погашения или другим способом.

84. Банк должен прекратить начисление неустойки (штрафов, пени) по истечении 15 дней с момента направления извещения о начале процедуры обращения взыскания на предмет залога по «проблемному активу» клиента/партнера – физического лица, в том числе индивидуального предпринимателя без образования юридического лица.

85. Руководитель структурного подразделения банка, ответственного за работу с проблемными активами, несущими в себе кредитный риск, должен на ежемесячной основе представлять на рассмотрение Комитета

по финансированию и иного коллегиального органа (при его наличии), уполномоченного принимать решение по проблемным активам, отчет о проделанной работе с предложениями о дальнейших действиях в отношении «проблемных» активов, несущих в себе кредитный риск. Копии отчета направляются Правлению и Совету директоров банка.

86. Если действия банка, предусмотренные настоящей главой, не привели к положительному результату, банк обязан обратиться в суд с целью принудительного взыскания задолженности. В случае если принудительное взыскание не обеспечит погашение задолженности, банк может инициировать процесс банкротства согласно законодательству Кыргызской Республики.

87. В случае объективной невозможности возврата актива, несущего в себе кредитный риск (в том числе возможно и в случае смерти клиента/партнера банка), решение о списании активов, несущих крупный риск, принимается Советом директоров банка, а остальных активов, несущих в себе кредитный риск - Правлением банка с обязательным информированием Совета директоров.

88. После списания активов, несущих в себе кредитный риск, они учитываются внесистемно не менее пяти лет на случай возможного погашения задолженности.

89. Независимо от срока внесистемного учета при обнаружении какой-либо информации, позволяющей полагать о возможности возмещения задолженности, банк должен осуществлять предусмотренные законодательством мероприятия, направленные на ее погашение.

Приложение 1

к Положению о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования

МИНИМАЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ к досье клиента/партнера

I. Общая информация

1. Заявка на получение актива, несущего в себе кредитный риск, подписанная клиентом/партнером должна содержать следующую информацию:

- наименование клиента/партнера (фамилия, имя, отчество, если клиент/партнер - физическое лицо);
- полный адрес места пребывания клиента/партнера (если клиент/партнер - физическое лицо), номер телефона, факса;
- Не допускается указание клиентом/партнером вместо полного адреса только номера абонентского ящика;
- идентификационный номер налогоплательщика (при его наличии)
  - на основании свидетельства о постановке на учет в налоговом органе;
- место работы и род занятий (если клиент/партнер - физическое лицо);
- данные документа, подтверждающего право иностранного гражданина или лица без гражданства на пребывание (проживание) в Кыргызской Республике;
- ФИО руководителя (если клиент/партнер - юридическое лицо);
- адрес (юридический адрес), телефон/факс, адрес электронной почты;
- полное и сокращенное (если имеется) наименование юридического лица и его наименование на иностранном языке (если имеется);
- тип бизнеса и организационно-правовая форма (если клиент/партнер - юридическое лицо);
- сумма, валюта и срок, на который запрашивается актив, несущий в себе кредитный риск;
- цель актива, несущего в себе кредитный риск;
- источники погашения актива, несущего в себе кредитный риск (первичный, вторичный);
- предлагаемый залог;

- сведения о полученных/погашенных ранее в данном/других банках кредитах/ активах, несущих в себе кредитный риск, за последние два года, предшествующие подаче в банк заявки на получение актива, несущего в себе кредитный риск;
- другие сведения по усмотрению банка.

2. Физическим лицам, осуществляющим индивидуальную предпринимательскую деятельность без образования юридического лица, помимо вышеуказанных документов, необходимо представить банку копию документа установленной формы, выданного уполномоченным органом и подтверждающего факт прохождения государственной регистрации (пере-регистрации) в качестве индивидуального предпринимателя, или копию документа, подтверждающего факт осуществления предпринимательской деятельности без государственной регистрации в случаях, предусмотренных законодательством Кыргызской Республики.

3. Анализ платежеспособности клиента/партнера.

4. Финансовая отчетность клиента/партнера за последний отчетный год, заверенная внешним аудитором, в случае, если клиент/партнер обязан проходить ежегодный аудит согласно законодательству Кыргызской Республики, и за два предыдущих года (если клиент/партнер - юридическое лицо).

5. Справка о заработной плате за последние 12 месяцев (6 месяцев – в случае, если сумма финансирования не превышает 100 000 сом), название организации, в которой работает клиент/партнер, должность, продолжительность работы, другие документы, подтверждающие информацию о доходах (если клиент/партнер - физическое лицо).

6. Договор финансирования на государственном или официальном языке (с предоставлением права выбора языка клиенту/партнеру банка).

7. Учредительные документы (если клиент/партнер - юридическое лицо).

8. Бизнес-план (если клиент/партнер - юридическое лицо), либо если финансируется инвестиционный проект/бизнес).

9. Документ из государственных органов о регистрации (если клиент/партнер - юридическое лицо).

10. Документ из налоговых органов о регистрации (если клиент/партнер - юридическое лицо).

11. Решение соответствующего органа клиента/партнера о получении актива, несущего в себе кредитный риск (если клиент/партнер - юридическое лицо).

12. Копия документа, удостоверяющего личность (если клиент/партнер - физическое лицо), паспорт иностранного гражданина в Кыргызской

Республике (если клиент/партнер - нерезидент), по которому возможно идентифицировать клиента/партнера банка.

13. Нотариально заверенная копия документа, удостоверяющего полномочия руководителя юридического лица на распоряжение средствами юридического лица (таким документом может быть как протокол собрания учредителей или акционеров об избрании руководителя юридического лица, так и решение учредителей или акционеров о назначении руководителя юридического лица, определяющее его полномочия, если они не установлены Уставом).

14. Решение соответствующего органа банка о выдаче актива, несущего в себе кредитный риск.

15. Ежегодная финансовая отчетность в течение срока использования актива, несущего в себе кредитный риск (если клиент/партнер - юридическое лицо).

16. Учет контактов с клиентом/партнером, в котором должна быть отражена следующая информация по каждому контакту:

- дата контакта;
  - вид контакта (беседа, телефонный разговор, адрес электронной почты);
  - условия контакта (ФИО сотрудника, содержание разговора);
  - результат.
17. Переписка с клиентом/партнером (с приложением всей корреспонденции).

18. Юридическая документация (копии контрактов клиента/партнера с поставщиками, и др.).

19. Документы, подтверждающие целевое использование финансирования: отчет о целевом использовании, в том числе и акты приёма-передачи товара от продавца банку и от банка клиенту/партнеру.

II. Залоговая документация

20. Договор о залоге на государственном или официальном языке (с предоставлением права выбора языка клиенту/партнеру банка).

21. Сертификаты, свидетельства и другие квалификационные документы залогового имущества.

22. Документы, подтверждающие право собственности на заложенное имущество, и согласие залогодателя с условиями договора о залоге.

23. Нотариально заверенные карточки с образцами подписей лиц, имеющих право подписи (если клиент/партнер - юридическое лицо).

Карточка образцов подписей с образцом подписи клиента/партнера и оттиском печати при наличии таковой (если клиент – индивидуальный предприниматель).

24. Документы, подтверждающие цену приобретения (если банк финансирует покупку залога, например, оборудования, товаров народного потребления и др.).

25. Документы, подтверждающие оценку залога с отражением в них следующей информации:

- оценочная стоимость залога;
- дата оценки;
- кем проведена оценка;
- метод оценки.

26. Документы, подтверждающие регистрацию договора залога (если залог должен быть зарегистрирован, или банк требует регистрацию).

27. Решение соответствующего органа клиента/партнера о предоставлении залога (если клиент/партнер - юридическое лицо).

28. Акт обследования залога, в котором должны быть отражены:

- дата обследования залога;
- вид залога;
- дата оценки залога;
- метод оценки;
- местонахождение залога;
- состояние залога и условия его содержания;
- оценочная стоимость залога;
- график периодического обследования залога.

29. Другие сведения по усмотрению банка.

III. Гарантии или поручительства

30. Письменная гарантия или поручительство с указанием соответствующего договора, суммы, на которую выдается гарантия, даты истечения гарантии.

31. Решение соответствующего органа гаранта о выдаче гарантии.

32. Согласие супруга/супруги поручителя (если имеется) о выдаче поручительства.

33. Учредительные документы гаранта.

34. Финансовая отчетность гаранта за последние два года и последний квартал.

35. Справка о заработной плате за последние 12 месяцев, или другие документы, подтверждающие информацию о доходах (если поручитель - физическое лицо).

36. Анализ платежеспособности гаранта или поручителя.

Приложение 2

к Положению о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования

МИНИМАЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ по выдаче гарантийных писем

В Политике финансирования банка должны быть определены все основные положения, касающиеся выдачи гарантийных писем:

1. Вопрос о выдаче банком гарантийного письма должен рассматриваться на заседании Комитета по финансированию. Выдача гарантийного письма будет считаться действительной только при наличии соответствующего решения Комитета по финансированию.

2. Четкое разделение полномочий и ответственности должностных лиц банка и его филиалов на подписание и учет гарантийных писем.

3. Оригинал гарантийного письма должен быть оформлен на государственном языке или официальном языке Кыргызской Республики.

4. Гарантийное письмо должно быть оформлено на пронумерованном фирменном бланке, подписано уполномоченными должностными лицами банка или филиала, а также заверено круглой печатью банка.

5. Гарантийное письмо банка должно быть зарегистрировано в журнале регистрации гарантийных писем (либо в журнале исходящей корреспонденции).

6. Бухгалтерский учет гарантийных писем должен осуществляться в соответствии со стандартами бухгалтерского учета.

7. Обязательным требованием для банка, выдавшего гарантийное письмо, является официальное подтверждение гарантополучателя о получении гарантийного письма.

8. В случае обнаружения фиктивных гарантий банк должен сообщить о них в правоохранительные органы, а информация об аннулированных гарантиях должна быть размещена в СМИ.

Приложение 3

к Положению о минимальных требованиях по управлению кредитным риском при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования

СТРЕСС-ТЕСТИРОВАНИЕ

Стресс-тестирование является аналитическим инструментом оценки потенциальных потерь банка в случае возникновения и определения тенденций повышения риска как во внешней среде (например, спады в экономике, ухудшение качества портфеля финансирования, изменения рыночной стоимости предмета залога, изменения в законодательстве и т.п.), так и в деятельности клиентов банка (например, банкротство крупных клиентов/поставщиков/партнеров банка, отток депозитов и т.п.).

Стресс-тестирование проводится посредством моделирования сценария развития событий, которые основаны на наличии экономического, политического и/или другого события (например, события, связанного с ухудшением имиджа банка, смены руководства и т.д.) и могут привести к убыткам банка, повлияв, соответственно, на размер капитала.

На начальном этапе стресс-тестирования необходимо проверить достоверность и актуальность информации, на основе которой моделируется сценарий. При этом необходимо убедиться, что используемая отчетность соответствует критериям последовательности (непрерывный ряд отчетных данных) и сопоставимости (неизменность методики расчета показателей), а также убедиться в достоверности, объективности и целесообразности источников другой используемой информации (например, информации из СМИ).

Сценарий развития неблагоприятного события должен быть достаточно реальным, уместным и обоснованным. Реальность сценария означает, что он должен иметь высокую долю вероятности наступления такого события.

Моделирование сценария может включать изменение как внутренних, так и внешних факторов и проводится в двух версиях:

- исторический сценарий - сценарий стресс-теста основывается на наблюдениях последствий события, произошедшего в прошлом;
- гипотетический сценарий - сценарий стресс-теста основывается на вероятном событии, которое еще не произошло.

При моделировании исторического сценария анализ проводится с учетом событий, имевших место в прошлом и вызвавших негативные изменения в финансовом состоянии банка.

При стресс-тестировании по методу исторического сценария особое внимание необходимо обратить на точное определение условий и обстоятельств прошлых кризисов, которые используются при тестировании баланса банка.

Моделирование гипотетического сценария предполагает анализ ситуации, которая еще не произошла, но имеет высокую вероятность возникновения. Гипотеза может содержать как влияние определенного события на капитал банка (к примеру, ухудшение финансового состояния клиента/партнера, несвоевременная выплата основной суммы или наценки/дохода и т.д.), так и оценку максимального изменения показателей, на основании которых можно прогнозировать повышение кредитного риска, в целях принятия необходимых мер для его минимизации до приемлемого уровня.

При проведении стресс-тестирования также необходимо провести несколько пробных расчетов. Сценарий стресс-теста будет считаться окончательным тогда, когда анализ, проводимый с помощью комбинации влияния различных рисков, покажет первые признаки неплатежеспособности для банка.

Стресс-тестирование в целях оценки кредитного риска может быть проведено с применением сценариев, предполагающих, например, переклассификацию портфеля финансирования на одну категорию классификации вниз, или на две категории вниз. В качестве сценария можно также предположить переклассификацию классифицированных активов, несущих в себе кредитный риск, как потери и т.п., в зависимости от наибольшей приближенности сценария к фактическому состоянию портфеля финансирования и исторического опыта банка.

Далее рассчитывается размер необходимых отчислений в РППУ согласно сценарию стресс-тестирования, затем оценивается чистый суммарный капитал, на базе которого определяется возможность выполнения банком требований по экономическим нормативам.

При проведении стресс-тестирования отслеживаются общее состояние активов, качество портфеля финансирования, ухудшение залогового обеспечения, и другие показатели, характеризующие повышение кредитного риска. Таким образом, применяя различные методы стресс-тестирования, банк может своевременно принять меры по оптимальной минимизации потерь при наступлении случаев, вызвавших негативные изменения в финансовом состоянии банка.

Приложение 4
к Положению о минимальных
требованиях по управлению кредитным риском
при осуществлении операций в соответствии с исламскими
принципами банковского дела и финансирования

Журнал регистрации заявок клиентов/партнеров на получение активов, несущих кредитный риск

№	Дата заявки	Ф.И.О. Клиента / партнера	Запрашиваемая сумма	Целевое назначение	Срок	Предлагаемое залоговое обеспечение	Статус (одобрено /отказано)	Источник погашения (вид бизнеса)	В случае отказа: причина отказа/ В случае одобрения: сумма, сроки	Дата утверждения / уведомления об отказе	Подпись специалиста листа по финансированию
1											
2											
3											
4											

Приложение 5

к Положению о минимальных
требованиях по управлению кредитным
риском при осуществлении операций в соответствии
с исламскими принципами банковского дела и финансирования

Книга жалоб и предложений клиентов банка

№	Ф.И.О. клиента / партнера банка	Описание (суть) жалобы или предложения	Дата	Разъяснения банка
1				Принятые меры: Подпись ответ.сотрудника: _____ Ф.И.О.: _____ Должность: _____
2				Принятые меры: Подпись ответ.сотрудника: _____ Ф.И.О.: _____ Должность: _____

Приложение 6
к Положению о минимальных
требованиях по управлению кредитным
риском при осуществлении операций в соответствии
с исламскими принципами банковского дела и финансирования

Перечень прав, расходов (платежей) клиентов/партнеров банка и штрафных санкций

Права клиента/партнера банка	
Отказаться на безвозмездной основе (за исключением случая приобретения банком активов в рамках финансирования) от получения актива, несущего кредитный риск с момента подписания договора до получения актива.	Обязательные права клиента/партнера указываются в договоре в обязательном порядке в соответствии с требованиями настоящего Положения
Получить на руки проект договора со всеми прилагаемыми к нему документами и обратиться за юридической консультацией за пределами банка, при этом время, предоставляемое клиенту/партнеру на ознакомление с договором должно быть не менее трех дней.	
Получить разъяснения по порядку расчетов платежей по активу, несущему в себе кредитный риск, пени, штрафных санкций	
Выбрать язык (государственный или официальный), на котором будет составлен (оформлен) договор и настоящий перечень	
Расходы (платежи) клиента/партнера банка по активу, несущему кредитный риск	
Сумма актива, несущего кредитный риск	
Наценка/доход по активу, несущему кредитный риск	Указывается согласно договору

Комиссия за рассмотрение заявки (оформление актива, несущего кредитный риск)	При наличии комиссий их размеры указываются в соответствии с утвержденными тарифами банка в процентном либо стоимостном выражении
Комиссия за выдачу и администрирование актива, несущего кредитный риск	
Комиссия за открытие (если открытие счета обусловлено заключением договора) и обслуживание (если операции по активу, несущему кредитный риск проводятся в безналичной форме) ссудного и/или текущего счетов	
Комиссия за расчетно-кассовое обслуживание (в том числе внесение и получение клиентом/партнером наличных денег через банкомат)	
Платежи в пользу третьих лиц (плата за услуги страхования, нотариуса и др.)	Указываются в случаях, если данные услуги предоставляются банком. В тех случаях, когда банк не предоставляет такие услуги, банк указывает стоимость таких расходов по действующим тарифам третьих лиц на дату заключения договора
Плата за предоставление выписок со счетов клиента/партнера	
Комиссия за конвертацию валюты	Указываются в соответствии с утвержденными действующими тарифами банка в процентном либо стоимостном выражении
Другие расходы	
Штрафные санкции и пени банка	
За просрочку оплаты платежей по основной сумме актива, несущего кредитный риск и по наценке/доходам Банка	Указываются в соответствии с утвержденными размерами штрафных санкций, взимаемых в банке на основании договора, в процентном либо стоимостном выражении
За просрочку пополнения депозита, предоставленного в залог по активу, несущему кредитный риск	
Условия расторжения договора после получения актива, несущего в себе кредитный риск.	
Другие расходы	

(Ф.И.О. Специалиста по финансированию (подпись) (дата) (Ф.И.О. клиента/партнера банка) (подпись) (дата) банка

**Постановление Правления Национального Банка
Кыргызской Республики № 35\16 от 25 сентября 2013г.**

**О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные
правовые акты Национального банка Кыргызской Республики**

В целях совершенствования нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики по вопросам применения мер воздействия и в целях приведения нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики в соответствие с Кодексом Кыргызской Республики об административной ответственности, руководствуясь статьями 7 и 43 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить прилагаемые изменения и дополнения в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики.
2. Юридическому управлению:
  - опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;
  - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
3. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, Государственного банка развития Кыргызской Республики, ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», Микрофинансовые организации, Кредитные союзы.
4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении 15 дней со дня официального опубликования.
5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Чокоева З.Л.

Председатель

Асанкожоева З.М.

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка Кыргызской Республики
№ 35\16 от 25.09.13г.

**Изменения и дополнения в некоторые нормативные правовые акты
Национального банка Кыргызской Республики**

1. Внести в Инструкцию по рассмотрению дел об административных правонарушениях в сфере банковского законодательства органами Национального банка Кыргызской Республики, утвержденную постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики N31/8 от 15 апреля 1999 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики 23 апреля 1999 года, регистрационный номер 32, следующие изменения и дополнения:
  - 1) в подпункте а) пункта 1.2 слова «Управление внешнего надзора» заменить словами «Структурные подразделения надзорного блока, обнаружившие факт нарушения»;
  - 2) в пункте 1.3:
    - после слов «возглавляющий Комиссию по санкциям Национального банка (далее по тексту "Уполномоченное лицо")» дополнить словами «курирующий структурное подразделение, обнаружившего факт нарушения (далее по тексту "Уполномоченное лицо"), »;
    - слова «возглавляющий Комиссию по санкциям Национального банка» исключить;
  - 3) по всему тексту пункта 1.5. цифру «2-х» заменить цифрой «6-ти»;
  - 4) в пункте 4.3. слова «члены Комиссии по санкциям и другие» исключить;
  - 5) в пункте 7.2. слово «определение» заменить словами «решение в виде постановления»;
  - 6) в пункте 7.3:
    - в абзаце первом слова «со дня вынесения Постановления» заменить словами «со дня вручения копии постановления или объявления гражданину постановления о наложении административного взыскания»;
    - в абзаце втором после слов «Национального банка» дополнить словами «по заявлению лица, в отношении которого вынесено постановление.»;
  - 7) в пункте 7.4. слово «десятидневный» заменить словом «двадцатидневный»;

- 8) в пункте 7.5:
- в абзаце первом слова «или районный, городской суд» исключить;
  - в абзаце четвертом слово «комиссии» исключить;
  - в абзаце седьмом слово «определения» заменить словом «постановления».
2. Внести в Положение о досудебном регулировании споров между Национальным банком Кыргызской Республики и коммерческими банками, организациями, осуществляющими отдельные виды банковских операций, и их учредителями (участниками), юридическими и физическими лицами, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики №5/5 от 18.03.2005 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 29 апреля 2005 года, регистрационный номер №59-05, следующее изменение:
- 1) в пункте 1.1. после слов «обжаловать решение» дополнить словом «Заместителя».
3. Внести в Положение о прямом банковском надзоре, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики №22/4 от 28 мая 2008 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 26 июня 2008 года, регистрационный номер №47-08, следующее изменение:
- 1) пункт 2.2. изложить в следующей редакции:
- «2.2. Для выполнения задач прямого банковского надзора КПН направляет в банк уполномоченного сотрудника/уполномоченных сотрудников Управления внешнего надзора. В случае если в банк направляется несколько уполномоченных сотрудников (далее - группа контролеров), то назначается их Руководитель (далее - Руководитель группы контролеров). В случае если в банк направляется один уполномоченный сотрудник (далее - Контролер), то он выполняет функции Руководителя группы контролеров (если применимо).».
4. Внести в Положение о мерах воздействия, применяемых к банкам и некоторым другим финансово-кредитным учреждениям, лицензируемым Национальным банком Кыргызской Республики, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики №16/2 от 19 мая 2005 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 24 июня 2005 года, регистрационный номер №78-05, следующие изменения и дополнения:
- 1) в пункте 1.4. слова «Управления инспектирования (далее - УИ)/Управления внешнего надзора (далее УВН)/Управления методологии над-

- зора и лицензирования (далее - УМНЛ)» заменить словами «структурного подразделения надзорного блока Национального банка, обнаружившего факт нарушения,»;
- 2) в пунктах 5.1.2. и 5.1.4. слово «УВН» заменить словами «структурным подразделением надзорного блока Национального банка, обнаружившим факт нарушения,»;
  - 3) в подпункте 6.7.1. слова «УВН и/или УМНЛ» заменить словами «структурным подразделением надзорного блока Национального банка, обнаружившим факт нарушения,»;
  - 4) пункт 6.8.5. изложить в следующей редакции:

«6.8.5. Комитет по надзору может назначить уполномоченного сотрудника/уполномоченных сотрудников Управления внешнего надзора для осуществления прямого банковского надзора (далее – «Контролер/группа контролеров»). В случае направления группы контролеров назначается их Руководитель (далее – Руководитель группы контролеров).»;
  - 5) в пункте 6.8.6. слова «Уполномоченного сотрудника Национального банка» заменить словами «Контролера/Руководителя группы контролеров»;
  - 6) в пункте 6.8.7 слова «Уполномоченному сотруднику Национального банка» заменить словами «Контролеру/Руководителю группы контролеров»;
  - 7) в пункте 6.9.2. слова «УИ и/или УМНЛ и/или УВН» заменить словами «структурного подразделения надзорного блока Национального банка, обнаружившего факт нарушения»;
  - 8) в пункте 6.9.4. слова ««УИ и/или УМНЛ и/или УВН» заменить словами «структурным подразделением надзорного блока Национального банка, обнаружившим факт нарушения»;
  - 9) пункт 7.4. дополнить вторым абзацем следующего содержания:

«7.4. Штраф должен быть уплачен банком в срок, не позднее одного месяца со дня вручения ему постановления о наложении штрафа, а в случае обжалования постановления - не позднее пятнадцати дней со дня уведомления об оставлении жалобы или представления без удовлетворения.».
  5. Внести в Положение о предупредительных мерах и санкциях, применяемых Национальным банком Кыргызской Республики к микрофинансовым организациям, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики N16/3 от 19 мая 2005 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 27 июня 2005 года, регистрационный номер №90-05, следующие изменения и дополнения:

- 1) пункт 3.1 изложить в следующей редакции:

«3.1. Предупредительные меры и санкции, применяемые к МКА и МКК, могут оформляться предупреждением и/или предписанием за подписью начальника структурного подразделения надзорного блока, обнаружившего факт нарушения, начальника областного управления НБКР или директора Представительства НБКР в Баткенской области (далее по тексту – уполномоченное лицо), решением Комитета по надзору.»;
- 2) пункт 3.2. изложить в следующей редакции:

«3.2. К компетенции Комитета по надзору относится принятие решений по применению следующих предупредительных мер и санкций:

  - приостановление или ограничение отдельных операций;
  - требование о смене всех или некоторых должностных лиц МКК/МКА;
  - приостановление действия лицензии или свидетельства;
  - отзыв лицензии на право осуществления определенных банковских операций;
  - отзыв свидетельства об учетной регистрации.»;
- 3) пункт 3.3. изложить в следующей редакции:

«3.3. К компетенции уполномоченного лица относится принятие решений по применению следующих предупредительных мер и санкций:

  - предупреждение;
  - предписание.»;
- 4) раздел 3. дополнить пунктом 3.3-1. следующего содержания:

«3.3-1. НБКР вправе потребовать прекращения полномочий должностных лиц МКК/МКА в следующих случаях:

  - нарушения или вовлечение в деятельность, характеризующуюся как нездоровая банковская практика (Приложение 1);
  - несоответствия минимальным квалификационным требованиям, установленным НБКР;
  - непредставления информации или предоставления недостоверной, неполной информации;
  - инициирования действий, которые угрожают финансовой стабильности МКК/МКА;
  - неисполнения требований и предписаний НБКР;
  - в иных случаях, предусмотренных законодательством Кыргызской Республики, включая нормативные правовые акты НБКР.

- Комитет по надзору НБКР издает письменное предписание, содержащее требование об освобождении либо временном отстранении должностного лица от занимаемой должности в МКК/МКА и/или запрет на какое-либо дальнейшее участие данного лица в деятельности МКК/МКА.»;
- 5) пункт 3.8. изложить в следующей редакции:
- «3.8. Свидетельство об учетной регистрации МКА и МКК может быть отозвано в следующих случаях:
- когда имеет место систематическое (два и более раза) нарушение законодательства Кыргызской Республики, включая нормативные правовые акты НБКР;
  - при систематическом (два и более раза) несоблюдении МКА/МКК рекомендаций, предупреждений, инструкций или иных требований НБКР;
  - когда имеет место систематическое (два и более раза) непредставление информации или представление недостоверной, неполной информации;
  - при неосуществлении деятельности по выдаче микрокредитов и/или операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования более одного года;
  - при нарушении целей деятельности микрофинансовых организаций, определенных Законом Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике»;
  - при нарушении требований антимонопольного законодательства;
  - при нарушении прав потребителей, установленных Законом КР «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике»;
  - в случае вовлечения в деятельность, характеризующуюся как нездоровая банковская практика (приложение 1);
  - в других случаях, установленных законодательством Кыргызской Республики.
- Решение об отзыве свидетельства может быть принято и без других предупредительных мер и санкций.
- Отзыв свидетельства об учетной регистрации МКА и МКК влечет ее ликвидацию в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.»;
- 6) в пункте 4.1. слова «начальника органа надзора» заменить словами «уполномоченного лица»;
- 7) в пункте 4.5. слова «Начальник органа надзора» заменить словами «Уполномоченное лицо»;

- 8) в пункте 4.7. слова «органа надзора» заменить словами «надзорного блока НБКР»;
  - 9) в пункте 4.9; 4.12. слова «органом надзора» заменить словами «структурным подразделением надзорного блока НБКР»;
  - 10) в пункте 4.15. слова «, если информация, представленная органом надзора, убедит Комитет в том, что нарушения имеют место» исключить;
  - 11) в пункте 5.1. слова «начальником органа надзора» заменить словами «уполномоченным лицом»;
  - 12) в пункте 5.2. цифру и слово «5 рабочих» заменить цифрой «10»;
  - 13) в пункте 5.4:
    - цифру и слово «15 рабочих» заменить цифрой «10»;
    - слова «орган надзора» заменить словами «уполномоченное структурное подразделение надзорного блока НБКР»;
  - 14) в пункте 5.5. слова «орган надзора» заменить словами «уполномоченное структурное подразделение надзорного блока НБКР».
6. Внести в Положение о мерах воздействия, применяемых к кредитным союзам, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики №7/5 от 23 марта 2006 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 21 апреля 2006 года, регистрационный номер №45-06, следующие изменения и дополнения:
- 1) пункт 2.5. изложить в следующей редакции:

«2.5. К компетенции Комитета по надзору НБКР относится принятие решений по применению следующих мер воздействия по отношению к кредитному союзу:

    - введение более высоких экономических нормативов;
    - введение прямого надзора со стороны НБКР;
    - введение временного руководства по управлению кредитным союзом;
    - временное приостановление или ограничение проведения отдельных операций;
    - предъявление требования о смене всех или некоторых должностных лиц;
    - временное приостановление действия лицензии;
    - отзыв лицензии.»;

- 2) пункт 2.6. изложить в следующей редакции:
«2.6. Начальник структурного подразделения надзорного блока, обнаружившего факт нарушения, может применять следующие меры воздействия по отношению к кредитному союзу:
- направить предписание.»;
- 3) третий, четвертый и пятый абзацы пункта 2.7. признать утратившим силу;
- 4) в пункте 2.8. слова «начальником УВН/областного управления НБКР» заменить словами «начальником структурного подразделения надзорного блока НБКР, обнаружившего факт нарушения/начальником областного управления НБКР/директором представительства НБКР в Баткенской области (далее - уполномоченное лицо)»;
- 5) в пункте 3.1. слова «начальником УВН/областного управления НБКР и директором представительства НБКР в Баткенской области» заменить словами «уполномоченным лицом»;
- 6) в пункте 3.4. слова «начальником УВН/областного управления НБКР» заменить словами «уполномоченным лицом»;
- 7) в пункте 3.5. слова «начальник УВН/областного управления НБКР и директор представительства НБКР в Баткенской области» заменить словами «Комитет по надзору НБКР»;
- 8) в пункте 3.7. слова «начальником УВН/областного управления НБКР и директором представительства НБКР в Баткенской области» заменить словами «Комитетом по надзору НБКР»;
- 9) в абзаце 9 пункта 3.8. после слов «получения лицензии» дополнить словами «и/или в течение периода деятельности»;
- 10) в пункте 4.2:
  - слова «начальника УВН/областного управления НБКР и директора представительства НБКР в Баткенской области» заменить словами «уполномоченного лица»;
  - слово «рабочих» исключить;
  - по всему тексту слова «курирующего УВН» заменить словами «курирующего надзорный блок».

7. Внести в Положение о Комитете по надзору Национального банка Кыргызской Республики, утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики №6/2 от 19 марта 2005 года, зарегистрированным в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 21 апреля 2005 года, регистрационный номер №55-05, следующие изменения и дополнения:

- 1) в пункте 1.1:
  - после слов «лицензируемых» дополнить словами «и регулируемыми»;
  - слова «(далее банки и ФКУ)» заменить словами «(далее – банки и иные ФКУ)»;
- 2) по всему тексту Положения слова «банки и ФКУ» заменить на слова «банки и иные ФКУ» в соответствующих падежных формах;
- 3) в пункте 2.1:
  - в подпункте м) после слова «банковского» дополнить словом «и антимонопольного»;
  - дополнить абзацами у), ф), х) следующего содержания:
  - «у) отзыв лицензии МФО на право осуществления отдельных банковских операций;
- ф) временное приостановление/ограничение действия лицензии кредитного союза/МФК или свидетельства об учетной регистрации МКК/МКА;
- х) отзыв свидетельства об учетной регистрации МКК/МКА.»;
- 4) в пункте 2.2:
  - подпункт н) изложить в следующей редакции:
    - «н) рассмотрение предоставляемого консерватором плана мероприятий на предстоящие шесть месяцев по деятельности банка, находящегося в режиме консервации;»;
  - пункт дополнить подпунктами о) и п) следующего содержания:
    - «о) рассмотрение вопросов по антимонопольному регулированию, развитию конкуренции и защите прав потребителей банковских услуг (включая вопросы нарушения порядка ценообразования, в том числе установления, поддержания монопольно высоких (низких) цен; злоупотребления доминирующим положением на рынке банковских услуг);
    - п) другие вопросы, делегированные Комитету Правлением Национального банка.».

**Постановление Правления Национального банка
Кыргызской Республики № 35\17 от 25 сентября 2013г.**

**О внесении дополнений в некоторые нормативные правовые акты
Национального банка Кыргызской Республики, регулирующие дея-
тельность микрофинансовых организаций**

В соответствии со статьями 7 и 43 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить дополнения в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики (прилагаются).
2. Юридическому управлению:
  - опубликовать настоящее постановление на официальном сайте Национального банка Кыргызской Республики;
  - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.
4. Управлению методологии надзора и лицензирования довести настоящее постановление до сведения микрофинансовых организаций.
5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Чокоева З.Л.

Председатель

Асанкожоева З.М.

Приложение 1
к постановлению Правления НБКР
№ 35\17 от « 25 » сентября 2013г.

1. Внести в Положение «О создании микрокредитных компаний и микрокредитных агентств», утвержденное постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 11 сентября 2002 года № 37/2, следующие дополнения:

1) В названии Положения после слова «создании» дополнить словами «и деятельности».

2) В пункте 2.7:

- **после слов «установленного Национальным банком для вновь создаваемой МКК» дополнить словами «, за исключением случаев, предусмотренных пунктом 2.7-1 настоящего Положения»;**

- **после слов «не более десяти процентов от размера собственного капитала» дополнить словами «, за исключением случаев, предусмотренных пунктом 2.7-1 настоящего Положения».**

3) Раздел 2 дополнить пунктом 2.7.-1. следующего содержания:

«2.7.-1. Выдача микрокредита, свыше максимального размера микрокредита, выдаваемого микрокредитной компанией одному и тому же заемщику, установленного пунктом 2.7. настоящего Положения, за исключением микрофинансовых организаций, занимающихся оптовым кредитованием, допускается для целей расширения/развития действующего бизнеса, в том числе создание дополнительных рабочих мест, согласно статье 2 Закона Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике», по следующим направлениям кредитования:

- торговля;

- сельское хозяйство (включая растениеводство, животноводство, заготовка/переработка сельскохозяйственных продуктов);

- услуги;

- транспорт;

- промышленность;

- строительство;

- и другие направления, не противоречащие целям и задачам микро-

финансирования, в соответствии с требованиями Закона Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике».

При выдаче микрокредитными компаниями микрокредитов, указанных в абзаце первом настоящего пункта, необходимо выполнение следующих условий:

- 1) наличие у микрокредитной компании разработанной в соответствии с целями и задачами микрофинансирования политики с определением конкретных кредитных продуктов;
- 2) сумма такого микрокредита, при соблюдении установленных условий (не более 10 % от уставного капитала), не должна быть свыше 1 000 000 (одного миллиона) сомов;
- 3) имеется соответствующая информация из Кредитного информационного бюро (КИБ) относительно кредитной истории заявителя, в том числе по просроченным кредитам, ранее полученным заявителем, а также информация о том, выступает ли заявитель в качестве поручителя по каким либо другим кредитам;
- 4) имеются необходимые документальные подтверждения платежеспособности заявителя (права владения активами, генерирующими доход заявителя, справка о заработной плате с места работы, патент, свидетельство и т.д.), а также проведена оценка платежеспособности заявителя, подтвержденная заключением ответственного кредитного специалиста или сотрудника в соответствии с кредитной политикой и/или иными внутренними документами микрокредитной компании;
- 5) предоставлен Бизнес-план заявителя, при этом, в Бизнес-плане должны быть указаны цели использования микрокредита с соответствующими расчетами и прогнозами;
- 6) имеются внутренние нормативные документы микрокредитной компании, предусматривающие порядок последующего мониторинга целевого использования выданного микрокредита;
- 7) коэффициент покрытия долга заемщика равен отношению совокупного дохода заемщика к ежемесячному взносу по кредиту (по основной сумме и процентам) не менее 130 процентов.»

2. Внести во Временные правила регулирования деятельности микрофинансовых компаний на территории Кыргызской Республики, утвержденные постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 19 февраля 2003 года № 4/2, следующие дополнения:

1) В пункте 2.1 после слов «(не привлекающая срочных вкладов от физических и юридических лиц)» дополнить словами «, за исключением случаев, предусмотренных пунктом 2.1.-1 настоящих Временных правил».

2) Раздел 2 дополнить пунктом 2.1.-1. следующего содержания:

«2.1.-1. Выдача микрокредита, свыше максимального размера микрокредита, выдаваемого микрофинансовой компанией одному и тому же заемщику, установленного пунктом 2.1. настоящих Временных правил, за исключением микрофинансовых организаций, осуществляющих прием срочных вкладов от физических и юридических лиц и занимающихся оптовым кредитованием, допускается для целей расширения/развития действующего бизнеса, в том числе создание дополнительных рабочих мест, согласно статье 2 Закона Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике», по следующим направлениям кредитования:

- торговля;*
- сельское хозяйство (включая растениеводство, животноводство, заготовка/переработка сельскохозяйственных продуктов);*
- услуги;*
- транспорт;*
- промышленность;*
- строительство;*
- и другие направления, не противоречащие целям и задачам микрофинансирования, в соответствии с требованиями Закона Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике»*

При выдаче микрофинансовыми компаниями микрокредитов, указанных в абзаце первом настоящего пункта, необходимо выполнение следующих условий:

1) наличие у микрофинансовой компании разработанной в соответствии с целями и задачами микрофинансирования политики с определением конкретных кредитных продуктов;

2) сумма такого микрокредита, при соблюдении установленных условий (не более 10 % от уставного капитала), не должна быть свыше 3 000 000 (трех миллионов) сомов (или эквивалента в иностранной валюте);

3) *имеется соответствующая информация из Кредитного информационного бюро (КИБ) относительно кредитной истории заявителя, в том числе по просроченным кредитам, ранее полученным заявителем, а также информация о том, выступает ли заявитель в качестве поручителя по каким либо другим кредитам;*

4) *имеются необходимые документальные подтверждения платежеспособности заявителя (права владения активами, генерирующими доход заявителя, справка о заработной плате с места работы, патент, свидетельство и т.д.), а также проведена оценка платежеспособности заявителя, подтвержденная заключением ответственного кредитного специалиста или сотрудника в соответствии с кредитной политикой и/или иными внутренними документами микрокредитной компании;*

5) *предоставлен Бизнес-план заявителя, при этом, в Бизнес-плане должны быть указаны цели использования кредита с соответствующими расчетами и прогнозами;*

6) *имеются внутренние нормативные документы микрофинансовой компании, предусматривающие порядок последующего мониторинга целевого использования выданного микрокредита;*

7) *коэффициент покрытия долга заемщика равен отношению совокупного дохода заемщика к ежемесячному взносу по кредиту (по основной сумме и процентам) не менее 130 процентов.»*